

Begroting 2021

waterschap
limburg

Bezoekadres

Maria Theresialaan 99
6043 CX Roermond

Postadres

Postbus 2207
6040 CC Roermond

IBAN NL10NWAB0636750906
KvK 67682065

088-8890100
info@waterschaplimburg.nl
waterschaplimburg.nl

titel Begroting 2021
subtitel
datum 25 november 2020
versie algemeen bestuur 25 november 2020
status definitief
zaaknr. 2020-Z5619
documentnr. 2020-D85989

vrijgave Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	4
2	Leeswijzer	7
2.1	Begroting 2021	7
2.2	Waterschap Limburg in kengetallen	10
	PROGRAMMABEGROTING	11
3	Programmabegroting	12
3.1	Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid	14
3.2	Zuiveren en waterketen	21
3.3	Waterkwaliteit	26
3.4	Klimaatadaptatie regionaal systeem	31
3.5	Crisisbeheersing	43
3.6	Bestuur en organisatie	47
	FINANCIËLE BEGROTING	54
4	Financiële begroting	55
4.1	Samenvatting	55
4.2	Investeringskrediet	60
4.3	Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen	62
4.4	Begroting naar kosten en opbrengsten	65
4.5	Overige paragrafen	73
4.6	Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen	92
4.7	Waterschapsbedrijf Limburg	95
4.8	De tarieven	96
4.9	Voorstellen	101
5	Bijlagen	102

1 Voorwoord

Waterschap Limburg zorgt in de provincie Limburg voor veilige dijken, droge voeten, voldoende en schoon water

Koersvast door nieuwe wateren

Eind 2019 zijn we als Waterschap Limburg de weg naar de toekomst ingeslagen. Met een meerjarenbegroting 2020-2025 die voldoende financiële en personele ruimte biedt om de vraagstukken voor de toekomst proactief op te pakken zoals waterveiligheid, klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Vraagstukken waarvoor in 2020 een forse initiële investering door u is gedaan.

Bij het vaststellen van deze meerjarenbegroting eind 2019 kon niemand bevroeden dat in 2020, en waarschijnlijk ook een belangrijk deel van 2021, onze maatschappij er zo anders uit zou zien. Het coronavirus houdt de wereld, en dus ook ons in zijn greep en heeft de wereld een ander uiterlijk gegeven. Burgers en ondernemers hebben het soms moeilijk om deze gezondheids crisis door te komen en de gevolgen voor de economie zijn op dit moment fors.

Toch is het daarbij belangrijk om in het oog te houden dat het hier gaat om forse maar tijdelijke inbreuk op onze maatschappij. Overal ter wereld wordt op dit moment hard gewerkt aan vaccins en medicijnen die onze maatschappij in de loop van volgend jaar moeten helpen normaliseren. Het coronavirus is daarmee een grote uitdaging van tijdelijke aard. De uitdagingen waar we als Waterschap Limburg voor staan zijn dat niet. Waterveiligheid, klimaatadaptatie en waterkwaliteit wachten niet op corona en de uitdaging is niet kleiner geworden dan eind 2019. De koers die we toen samen hebben afgesproken is nog steeds nodig om een leefbaar, waterrijk Limburg voor de volgende generaties te borgen.

Corona heeft het waarmaken van de begroting 2020 weliswaar moeilijker gemaakt, maar in de praktijk niet onmogelijk. Veel van de voornemens zijn waargemaakt. Met de afronding van de dijkversterking Neer wordt het programma Maaswerken beëindigd. Steeds meer projecten naderen hun uitvoering. Onderhoud van ons gebied vindt op een nieuwe, integrale manier plaats. Duurzaamheid staat in de startblokken om daadwerkelijk vorm te krijgen met de oplevering van een duurzaamheidsnota. Nieuwe kennis en ervaring zijn binnengestroomd met de invulling van de extra personele ruimte die aan de organisatie geboden is.

Er is in onze ogen daarom geen reden om af te wijken van de koers die eind 2019 is ingezet. Integendeel, het vasthouden aan onze koers zorgt dat we focussen op de problemen die ook de komende decennia onze samenleving zullen bezighouden terwijl we tegelijkertijd op de korte termijn het Limburgse bedrijfsleven ondersteunen door ons investeringspeil in deze moeilijke tijd te handhaven. Juist de investeringen door ons en andere overheden maken het verschil tussen een hanteerbare of desastreuze economische ontwikkeling.

Natuurlijk is de belastinginning een risico in deze tijden van economische teruggang en oplopende werkloosheid. De door BsGW beschikbaar gestelde prognoses voor onze inkomsten in 2021 laten vooralsnog echter een beperkt effect zien. Daarbij beschikt Waterschap Limburg over een solide financiële positie: onze reserves en het weerstandsvermogen zijn op orde. We zijn er van overtuigd dat we zelfs wanneer de prognoses in de praktijk te positief blijken te zijn geweest in staat zijn om dit financieel op te vangen.

Koersvast en met vertrouwen blijven we onze opgaven uitvoeren. Juist nu komt het aan op de kern van ons lopende bestuursprogramma 2019-2023: verbinden, vernieuwen, versterken: samen op koers voor nieuwe uitdagingen.

Onze opgave voor 2021 is dan ook de voortzetting van de lijn zoals die in 2020 is ingezet. De opgaven waarvoor we aan de lat staan blijven onveranderd.

Het realiseren van waterveiligheid langs de Maas houdt prioriteit. We blijven vol inzetten op tijdige realisatie binnen de vastgestelde budgetten, zodat de basisveiligheid voor onze inwoners na meer dan 25 jaar daadwerkelijk wordt gewaarborgd.

We kunnen ons niet permitteren om de inzet op het bestrijden van droogte en wateroverlast te laten afnemen. De droge jaren 2018, 2019 en 2020 en de extreme wateroverlast in 2014, 2016 en 2018 hebben immers geleid tot honderden miljoenen euro schade aan land- en tuinbouw, woningen en bedrijfsgebouwen, infrastructuur en natuur.

Wij kampen nog steeds met knelpunten op het gebied van de waterkwaliteit. Wij blijven realistisch en zullen de verplichtingen, die de Europese Kaderrichtlijn Water ons heeft opgelegd, uitvoeren. We blijven daarbij koersen op 2027 als jaar waarin we onze maatregelen gerealiseerd hebben.

Het zuiveren van water én het hergebruik van dat water krijgen een steeds prominentere rol in onze samenleving, waar we via WBL op inspelen.

2021 is ook het jaar waarin we met de vaststelling van het nieuwe Waterbeheerprogramma onze huidige lijn vormgeven voor de periode tot en met 2027.

De begroting zoals die voor u ligt is in lijn met de kaders zoals die vorig jaar door u zijn meegegeven. Op individuele posten vinden er verschuivingen plaats, maar de begroting zoals nu voor u ligt blijft binnen de voorgestelde verhoging van het totale belastingvolume van 3,4 %. Daarbij is wel de post 'Intensivering Watersysteemtaak' (€ 400.000) uit de begroting gehaald. De gehele begroting is immers een weerspiegeling van een intensivering van onze taak, waarmee deze separate post, voor zover nog niet benut, naar onze mening kan vervallen. Daarmee vangen we de stijging op van een aantal andere posten, waar de inschatting van de benodigde taakintensivering te laag is gebleken.

In 2021 doen we op het oog dus niets anders dan we eind 2019 met u hebben afgesproken. En toch is dat schijn. Want uiteindelijk heeft de coronacrisis een beroep gedaan op een andere manier van werken, van communiceren, van het betrekken van burgers. Die nieuwe werkwijzen zullen ook na corona blijven doorklinken. 2021 is het jaar om in beeld te brengen wat de blijvende consequenties zullen zijn. En corona biedt zelfs kansen, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt, waar we als waterschap een aantrekkelijkere positie innemen in deze tijd.

Het jaar 2021 wordt ongetwijfeld een onvoorspelbaar en enerverend jaar. We hebben er echter een rotsvast vertrouwen in dat de koers die wij met elkaar varen ons door deze moeilijke periode loodst, zonder het toekomstperspectief uit het oog te verliezen. We bevinden ons niet zozeer in zwaar weer maar veel meer in nieuwe, onbekende wateren die stuurmanskunst van ons vragen maar ook durf. Samen met u weten we hierin de juiste route te bevaren!

Het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg

2 Leeswijzer

2.1 Begroting 2021

Omwille van de focus op onze opgaven vertalen we het bestuursprogramma naar de documenten van de bestuurlijke planning & control cyclus (P&C-cyclus).

Voor u ligt de 'Begroting 2021', één van de documenten uit deze P&C-cyclus. Deze begroting is een uitwerking van de 1ste jaarschijf van de 'Kadernota 2021 / meerjarenraming 2021-2026'. Deze begroting is opgebouwd uit een 'programmabegroting' en een 'financiële begroting'.

Programmabegroting

De 'programmabegroting' bestaat uit programma's die aansluiten bij de opgaves. Binnen die programma's staan de volgende vragen centraal:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we ervoor doen?
- Wat mag het kosten?

Beleidsindicatoren

Naast de beantwoording van deze vragen gebruiken we per programma een aantal beleidsindicatoren om de effecten van het beleid toe te lichten. Dergelijke niet-financiële informatie maakt het makkelijker om in te schatten welke concrete resultaten we willen bereiken. In bijlage M vindt u een overzicht van de indicatoren inclusief een toelichting per indicator.

Elk programma eindigt met een overzicht van de kosten, opbrengsten en investeringen. Op deze manier krijgt u een transparant beeld van de wijze waarop en de middelen waarmee wij onze doelen realiseren.

Financiële begroting

In de financiële begroting presenteren we de begroting naar kosten- en opbrengstensoort en brengen we de vermogenspositie van het waterschap in beeld. Ook schetsen we risico's die wij op ons af zien komen. Verder leest u in de financiële begroting meer over het weerstandsvermogen, de financiering en de verbonden partijen.

Investeringen

De uitgaven en inkomsten van de individuele investeringsprojecten, gerubriceerd per programma, zijn opgenomen in het investeringsoverzicht dat integraal deel uitmaakt van de begroting (zie Bijlage J investeringslijst).

In de begroting is, zoals vorig jaar, een regel opgenomen met als titel 'risicoprofiel realisatie'. Een belangrijk deel van onze projecten is risico gestuurd geprogrammeerd, waarmee we deels anticiperen op mogelijke tegenvallers in het verloop van de projecten. Uiteraard blijft er altijd sprake van een zeker restrisico dat is gekoppeld aan genoemde regel.

Nog op te pakken projecten

In 2021 werken we een bijlage voor de 'Begroting 2022' uit, waarin nog te starten projecten en hun prioritering zullen worden benoemd. In principe starten we in volgorde van deze prioritering. Echter, daar waar gedurende het jaar slimme combinaties tot een efficiëntere en effectievere doelrealisatie kan leiden of waar sprake is van een unieke kans, pakken we die projecten eerder of ook op.

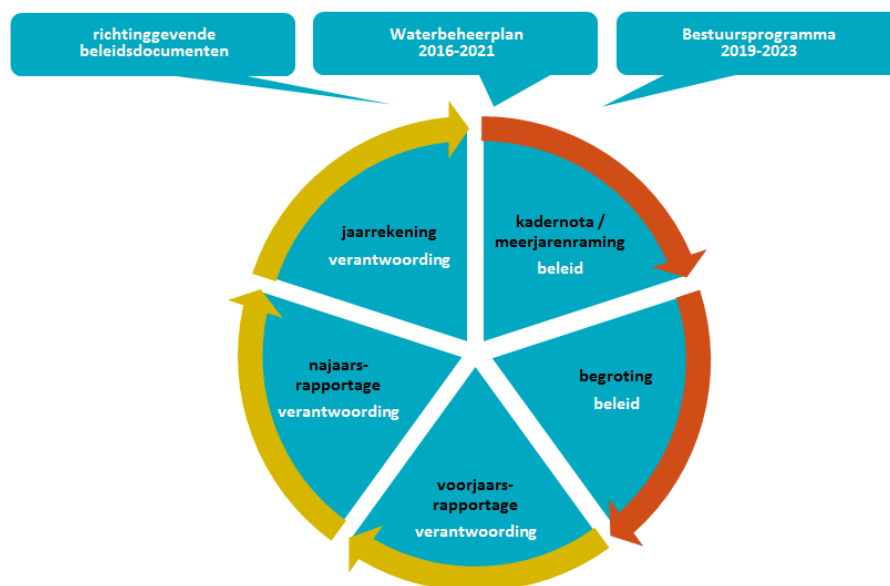
Presentatie cijfers

We presenteren de cijfers afgerond op honderden euro's. Hierdoor ontstaan mogelijk afrondingsverschillen in totaalstellingen, saldi en dergelijke.

Achtergrondinformatie: P&C-cyclus

In de P&C-cyclus wordt op een systematische manier inhoud gegeven aan het proces van richting geven en het op koers houden van de organisatie. Via deze documenten geven we als bestuur vorm aan de opgaven en bewaken we de voortgang.

De planning & control cyclus ziet er als volgt uit:

Kadernota / Meerjarenraming

De ‘Kadernota’ geeft invulling aan de realisatie van het Bestuursprogramma en het Waterbeheerplan. We bepalen hierin de kaders voor de begroting van het komende jaar. Tegelijkertijd kijken we (financieel) zes jaar vooruit met de Meerjarenraming .

Begroting

De ‘Begroting’ is een vertaling van de ‘Kadernota / Meerjarenraming’ naar concrete activiteiten, prestaties en middeleninzet voor het komende jaar. Met de vaststelling van de ‘Begroting’ autoriseert het algemeen bestuur het dagelijks bestuur tot het maken van de kosten die noodzakelijk zijn om de voorgenomen activiteiten te realiseren.

Voorjaarsrapportage / Najaarsrapportage

Tussentijdse verantwoording over het gevoerde beleid en beheer en voorstellen tot bijsturen doen we via de ‘Voorjaarsrapportage’ en ‘Najaarsrapportage’. De ‘Voorjaarsrapportage’ beslaat de periode januari tot en met april. De ‘Najaarsrapportage’ beslaat de periode januari tot en met augustus.

Jaarrekening/-verslag

De ‘Jaarrekening/-verslag’ vormt het document waarmee na afloop van een jaar verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde beleid en beheer. Dit document bestaat uit het ‘Jaarverslag’ (de inhoudelijke verantwoording) en de ‘Jaarrekening’ (de financiële verantwoording).

2.2 Waterschap Limburg in kengetallen

2.209 km² werkgebied
per 1-1-2020

1.428 stuwen
(objectstatus gerealiseerd) per 18-8-2020

1.117.200 inwoners
per 1-1-2020

45 gemalen
per 1-1-2020

31 gemeenten
per 1-1-2020

17 rioolwaterzuiverings-
installaties
per 1-1-2020

180 km primaire
waterkeringen
per 1-8-2020

500 km transportleidingen
afvalwater
per 1-1-2020

357 coupures
(objectstatus gerealiseerd) per 18-8-2020

150 mln. m³ gezuiverd
afvalwater
per 1-1-2020

2.700 km watergangen
(primaire, secundair en tertiair) per 18-8-2020

€ 162 mln. WL
waarvan **€ 77 mln. WBL**
netto exploitatiebudget

460 regenwaterbuffers
(primair en secundair) per 18-8-2020

€ 37 mln. WL
€ 19 mln. WBL
netto investeringsbudget
(begroting 2021)

Programma- begroting

2021

waterschap
limburg

3 Programmabegroting

In de programmabegroting geven wij per programma weer waar ons waterschap inhoudelijk voor staat en welke producten en projecten wij in 2021 gaan leveren.

In lijn met het 'Bestuursprogramma 2019-2023' bestaat de Programmabegroting uit de hoofdstukken:

- Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid
- Zuiveren en waterketen
- Waterkwaliteit
- Klimaatadaptatie regionaal systeem
- Crisisbeheersing
- Bestuur en organisatie

De onderdelen 'Regionaal watersysteem' en 'Water in Balans' (uit dit Bestuursprogramma) zijn samengevoegd tot het onderdeel 'Klimaatadaptatie regionaal systeem'.

Verder zijn de onderdelen 'Modern werkgeverschap' en 'Financiën' samengevoegd tot één programma. Samen met een aantal andere nog niet toebedeelde verplichte onderdelen vormt dit het laatste programma 'Bestuur en organisatie'.

Hoogwater- bescherming Maas: waterveiligheid

waterschap
limburg

3.1 Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid

Waterschap Limburg als waterkerend waterschap

Portefeuillehouder (*portefeuille*)

Har Frenken (*beheer & onderhoud*)

Jos Teeuwen (*Hoogwaterbeschermingsprogramma, Maaswerken, aanleg & verbetering*)

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- onze inwoners goed beschermd zijn tegen overstromingsgevaar van de Maas;
- de werking van onze dijken geborgd is op het moment dat het er echt toe doet;
- alle dijken voor 2050 voldoen aan de geldende norm;
- daar waar mogelijk dijkversterking gekoppeld wordt aan andere lokale of regionale ontwikkelingen (meekoppelkansen);
- het programma Noordelijke Maasvallei in 2026 gerealiseerd is.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid					
1) mate waarin de primaire waterkering voldoet aan de normen (in km)					
○ voldoet	0 km	n.t.b.	n.t.b.	185 km	2050
○ voldoet niet	100 km ¹	n.t.b.	n.t.b.	0 km	2050

¹ de eerste km's zijn reeds beoordeeld, het volledige inzicht op het totale areaal van 185 km hebben we pas na afronding van de wettelijke beoordeling in 2023.

Wat gaan we ervoor doen in 2021?

Beleid en kaders

- Voor de primaire waterkeringen ligt het strategisch beleid vast in het ‘Beheerplan waterkeringen 2017-2022’. De evaluatie en herziening van dit beheerplan staat gepland voor 2022. Daar waar door ontwikkelingen in het landelijke beleid en instrumentarium een behoefte aan kaders ontstaat, bijvoorbeeld op het gebied van hoge gronden, werken we in 2021 beleidskaders nader uit.
- We voeren de wettelijke beoordeling van onze primaire waterkeringen uit vóór 1 januari 2023, waarna de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) dit in behandeling neemt en uiterlijk eind 2023 aanbiedt aan de Eerste en Tweede Kamer. In 2021 zullen we hiervoor 60 km aan waterkeringen beoordelen.
- We versterken onze waterkeringen in een cyclisch programma en werken daarom doorlopend aan een meerjarige lange termijn planning voor dijkversterking tot 2050. De toekomstige versterkingen doorlopen de reguliere prioritering binnen het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). We bereiden een strategie voor voor de langetermijnprogrammering van dijkversterkingen tot 2050 en daaruit volgend bereiden we ingangstoetsen voor. Dit is de eerste stap om toegang te krijgen tot de landelijke financiering en planning. We hebben ook de ambitie om de verkenning te starten voor die waterkeringen die niet (meer) voldoen en in het landelijk programma zijn opgenomen.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid					
2) mate waarin de primaire waterkering is beoordeeld conform WBI (in km)					
○ beoordeling nog niet in uitvoering	50 km	0 km	0 km	0 km	2023
○ beoordeling in uitvoering	60 km	0 km	0 km	0 km	2023
○ beoordeling bestuurlijk vastgesteld	75 km	185 km	185 km	185 km	2023

Beheer en onderhoud

- Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger, beheerregister) om de staat van de waterkeringen zichtbaar te maken.
- We geven invulling aan de wettelijke zorgplicht op het onderhoud en beheer van de primaire waterkeringen met de focus op veiligheid en biodiversiteit. Hierin blijven we leren, actualiseren en optimaliseren door jaarlijks deel te nemen aan of het organiseren van een peer review. Alle bevindingen rapporteren we middels een landelijke afspraak via een veiligheidsrapportage aan de ILT.
- We houden het waterkerend vermogen van onze waterkeringen in stand. Daarvoor gaan we in 2021 naast de reguliere werkzaamheden uit het ‘Instandhoudingsplan Areaal’ op diverse fronten aan de slag met nieuwe ontwikkelingen.

Zo wordt in het kader van de nieuwe onderhoudscontracten gestart met een ‘bouwteam maaien’ met als doel het realiseren van een erosiebestendige graszode, waarbij kansen voor biodiversiteit binnen de financiële mogelijkheden optimaal worden benut. Vanuit het proces inspecteren is aandacht voor het leren werken met het nieuwe OBS Infor, waarmee werkorders worden gegenereerd voor zowel inspectie en onderhoud. Hiermee inspecteren en onderhouden wij het gehele areaal op een uniforme en aantoonbare wijze. Tot slot wordt doorgepakkt op het uitvoeren van gedetailleerde inspecties conform de NEN2767. Hiermee krijgen we een nog beter beeld van de prestaties van onze assets.

- Waterschap Limburg heeft de meeste waterkerende kunstwerken (coupures, demontabele wanden en afsluiters) in haar beheer van alle waterschappen. Kunstwerken zijn kwetsbare onderdelen in de waterkering en vergen veel beheer en onderhoud. Ook voor de calamiteitenorganisatie is het grote aantal kunstwerken een flinke last; elk kunstwerk moet immers bij (dreigend) hoogwater worden gesloten en/of gecontroleerd. Bovendien levert elk kunstwerk een extra bijdrage aan de faalkans van de waterkering. Zowel vanuit beheer en onderhoud, calamiteitszorg én de opgave om de keringen blijvend aan de nieuwe normen te laten voldoen, is het daarom zaak het aantal kunstwerken terug te brengen. Dit beleid is vastgelegd in het Beheerplan Waterkeringen 2017-2022. De reductie van kunstwerken vindt met name via het spoor van ‘versterken/projecten’ plaats. De reductie via het spoor van ‘beheer en onderhoud’ komt zelden tot niet voor. We focussen ons met name op vergunningstrajecten en vooroverleggen met projectteams.
- We geven uitvoering aan het assetmanagementbeleid, het strategisch assetmanagementplan en de onderliggende assetmanagementplannen.
- We werken naar een beter gegevensbeheer.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid					
3) mate waarin we voldoen aan de zorgplicht voor primaire waterkeringen (aantal processen dat voldoet)	7/7	7/7	7/7	7/7	- ²

² geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Aanleg en verbetering

Klimaatverandering en aanscherping van de veiligheidsnormen leiden tot een grote waterveiligheidsopgave voor de gezamenlijke partijen langs de Maas. Maasbreed is een investering van meerdere miljarden euro’s nodig om in 2050 aan de normen te voldoen. Waterschap Limburg moet op diverse plekken waterkeringen aanleggen of verbeteren. Hieraan werken we in:

- het interne programma HWBP;
- het interne programma Dijkversterkingen Maaswerken en
- het externe Deltaprogramma Maas.

Interne programma HWBP

- Na afstemming met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) starten we de verkenning naar ‘Venlo-Velden’ en ‘Blerick Groot-Boller’.
- Voor ‘Arcen’ en ‘Well’ starten we de planuitwerking, wordt het ontwerp projectplan Waterwet voorbereid en eind 2021 ter visie gelegd.
- Voor ‘Thorn-Wessem’ en ‘Baarlo’ worden de voorkeursalternatieven vastgesteld en starten we de planuitwerking.
- We ronden in 2021 de planuitwerkingen in ‘Heel’ en ‘Beesel’ af en starten de realisatie op deze dijktrajecten.
- Voor het traject ‘Kessel’ is in 2019 de bestemming gewijzigd en zetten we in 2021 de procedure voort om dit tracé uit de waterwet te halen.
- We stellen in 2021 de Projectplannen Waterwet vast voor de projecten: ‘Nieuw-Bergen’, ‘Willem-Alexanderhaven Roermond’ en ‘Steyl-Maashoek’. Voor project ‘Belfeld’ leggen we het ontwerp projectplan Waterwet ter visie.
- Voor project ‘Buggenum’ starten we de marktbenadering volgens 2-fasen aanpak en bereiden we een ontwerp projectplan Waterwet voor.
- We innoveren en zo realiseren we kostenefficiënte oplossingen en vergroten we het draagvlak voor waterveiligheid. We dragen onder meer actief bij aan de ‘Projectoverstijgende Verkenning Gebiedseigen Grond’ van het landelijke HWBP en voeren pilots uit naar diverse technische innovaties.
- We zetten in 2021 de lopende MIRT/HWBP-verkenning ‘Lob van Gennep’ voort en besluiten eind 2021 over een voorkeursalternatief.
- We leveren de projecten van het Hoogwaterbeschermingsprogramma op in de periode van 2021 tot en met 2026.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid					
4) lengte primaire waterkering in HWBP-projecten (in km)					
○ voorbereidingsfase	58,8 km	53,4 km	8,9 km	65,9 km	2023
○ uitvoeringsfase	6,7 km	6,7 km	51,2 km	65,9 km	2026
○ versterkt	0,4 km	5,8 km	5,8 km	65,9 km	2026

Interne programma Dijkversterkingen Maaswerken

- In 2021 draagt het programmateam Dijkversterkingen Maaswerken er zorg voor dat de restpunten van de projecten door de betreffende aannemers zullen worden afgehandeld.
- Eind 2021 vindt de financieel administratieve afronding van het programma plaats.
- Daarnaast zal in 2021 de overdracht naar de beheerder plaats vinden en zal het documentbeheer worden afgerond.

Externe Deltaprogramma Maas

- De Stuurgroep Deltaprogramma Maas, bestaande uit alle regionale betrokkenen in het stroomgebied van de Maas en het Rijk, werkt langs twee sporen aan ruimtelijke maatregelen samenhangend met de veiligheidsopgave voor de Maas:

1. de uitwerking van een maatregelenpakket voor de korte termijn en
2. een adaptieve strategie voor de lange termijn.

Hierbij kunnen rivierverruimende maatregelen vanuit het Deltaprogramma/MIRT worden gefinancierd aangevuld met cofinanciering uit de regio. Daarnaast is het voor rivierverruimende projecten, die zorgen voor een waterstandsdeling, onder voorwaarden mogelijk de hierdoor uitgespaarde kosten aan dijkversterking in de rivierverruimingsprojecten in te zetten (in te brengen). Jaarlijks levert de regio plannen aan voor het MIRT passend in het kader van de diverse opgaven die er liggen.

WL participeert actief in het Deltaprogramma.

- In het Integraal Rivier Management wordt de landelijke hoogwaterveiligheidsopgave verbreed met andere thema's zoals bevaarbaarheid, natuur en zoetwatervoorziening. Dit biedt nieuwe kansen voor de uitwerking van integrale gebiedsuitwerkingen, zoals de Zuidelijke Maasvallei/Maastricht en Venlo/Velden-Grubbenvorst-Hertogenbroek, waar voor ons ook een urgente dijkopgave speelt. WL participeert in landelijke initiatieven en onderzoeken op het gebied van integraal riviermanagement en de regionale uitwerkingen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	2021
	Begroting
Kosten	2.444.400
Opbrengsten	-
Netto kosten	2.444.400
Doorberekenende kosten van programma bestuur en organisatie	10.266.300
Totaal na doorberekening	12.710.700

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2021 x € 1.000	INKOMSTEN 2021 x € 1.000
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP	10.100	-
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen	2.000	-
P41****	30/0	HoogWaterBeschermingsProgramma	47.470	42.775
P41****	30	HoogWaterBeschermingsProgramma Niet subsidiabele kosten	400	-
P410012	30	HWBP POV Dijkversterking Gebiedseigen Grond	1.135	1.135
P415401	30	HWBP-V Lob van Gennepe	8.403	7.787
P42****	0	Bestuursovereenkomst sluitstukken Maas	1.739	1.739
K	5	Inventarisatie kunstwerken geprogrammeerd onderhoud	75	-
PROGRAMMA HOOGWATERBESCHERMING MAAS: WATERVEILIGHEID			71.322	53.436

K = extra maatregel uit Kadernota 2020-2025

A photograph of a water treatment facility. In the foreground, several large, curved metal pipes are visible, each mounted on a concrete block. The pipes are arranged in a row, receding into the background. The background shows a dense line of green trees under a bright sky. The overall scene is well-lit, suggesting a sunny day.

Zuiveren en waterketen

waterschap
limburg

3.2 Zuiveren en waterketen

Circulair handelen en samenwerken in de keten

Portefeuillehouder (*portefeuille*)

Arnold Jansen (*zuiveren*)

Josette Van Wersch (*gemeentelijke samenwerking, samenwerking in de waterketen*)

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- de kwaliteit van het water van huishoudens en bedrijven na zuivering uiterlijk in 2027 voldoet aan de doelen uit de Kaderrichtlijn Water en aan het Limburgs Effluentbeleid;
- de streefbeelden zoals geformuleerd in de ‘Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030’ voor energieneutraliteit, grondstoffenhergebruik, hergebruik van effluent, klimaatneutraliteit en medicijnresten (via de begroting van het Waterschapsbedrijf) voor 2030 zijn gerealiseerd;
- we de afspraken uit het Bestuursakkoord Water (BAW) nakomen. Hierbij gaan we voorop in het benutten van mogelijkheden voor efficiëntie en kwaliteitswinst;
- we samenwerking in de waterketen invullen met de andere waterbeheerders, ieder vanuit de eigen wettelijke taak;
- we integraal kijken naar waterkwaliteitsopgaven op stroomgebiedsniveau.
- het zwerfafval in het stroomgebied van de Maas minder wordt en het milieubewustzijn en het commitment groter wordt door internationaal samen te werken (LIVES: Litter free rivers and streams).
- we samen met het bedrijfsleven en instellingen opruimen en vervuiling voorkomen, niet alleen in en langs de Maas maar ook in en langs de Limburgse beken (De Maas Cleanup).

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Zuiveren en waterketen					
1) % KRW-overstorten dat is teruggebracht naar een overstort-frequentie afgestemd op de kwetsbaarheid van het ontvangende water	50 %	55 %	60 %	100 %	2027
2) % aan rwzi's dat voldoet aan het Limburgs Effluentbeleid	78 %	81 %	84 %	100 %	2027

Wat gaan we ervoor doen in 2021?

Beleid en kaders

- Het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) en Waterschap Limburg werken aan de zuiveringstaak vanuit drie strategische thema's:
 1. schoon en ecologisch gezond water;
 2. vergroten duurzaamheid;
 3. vergroten maatschappelijke waarde.WBL stelt roadmaps op om deze thema's verder uit te werken.
- We onderzoeken in welke vorm we het beste invulling kunnen geven aan de samenwerking binnen de waterketen in Limburg.
- We adviseren over gemeentelijke riolerings- en afkoppelplannen en voeren de stimuleringsregeling verder uit.
- Samen met andere waterbeheerders werken we aan het verbeteren van de waterkwaliteit in de afvalwaterketen conform afspraken uit het Nationaal Bestuursakkoord Water. Kosteneffectieve oplossingen worden bereikt door samen te werken.
- We maken met de gemeenten afspraken over de riooloverstorten en we verkennen de mogelijkheden in de Omgevingswet om gemeenten een meetverplichting te geven omtrent het aantal (frequentie) overstorten. Deze afspraken zijn intentioneel van aard. Om de juiste maatregelen te bepalen voeren wij samen met de gemeenten ecologische toetsen uit. Wij verschuiven het accent van normgericht naar effectgericht.
- We sluiten aan bij landelijke ontwikkelingen. Medicijnresten, chemische stoffen, microplastics en nieuwe opkomende stoffen verwijderen we zoveel mogelijk is binnen de geldende kaders. We nemen het initiatief om het onderwerp bij de zorgverleners onder de aandacht te brengen via zogenaamde FTO-bijeenkomsten met huisartsen en apothekers. We werken ook samen met het academisch ziekenhuis Maastricht (azM) om bij artsen in opleiding het bewustzijn te vergroten van de effecten van medicijnresten in ons water.
- Op de 17 rwzi's voeren we een uitgebreid onderzoek uit naar de samenstelling van water op het gebied van medicijnresten en andere microverontreinigingen. Ook brengen we in beeld in hoeverre de rwzi's bijdragen aan de totale vracht van deze stoffen op het ontvangende oppervlaktewater. Op grond van de resultaten wordt besloten op welke rwzi's aanvullende zuivering van medicijnresten en andere microverontreinigingen nodig en wenselijk is. Uit landelijk pilots blijkt of full scale zuiveren van microverontreiniging haalbaar is en onder welke voorwaarden. In Limburg voeren wij op de rwzi in Simpelveld een pilot uit.
- Naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek naar de 'Systeemsprong Hoensbroek' wordt nader onderzoek gedaan. We willen stikstof, fosfor en microverontreinigingen zo optimaal mogelijk verwijderen. We streven naar de meest doelmatige aanpak om de gewenste oppervlaktewaterkwaliteit te realiseren.
- We onderzoeken samen nieuwe zuiveringsconcepten.
- De rwzi Weert is omgebouwd naar een Nereda-installatie. We onderzoeken nieuwe toepassingen van gezuiverd water.

- Op de rwzi in Roermond voeren we een pilot uit met een CoRe-pilotinstallatie. CoRe is een 'next generation'-zuiveringstechnologie die twee producten oplevert:
 1. schoon water en
 2. een geconcentreerd residu dat rijk is aan grondstoffen.CoRe staat voor Concentrate, Recover & Re-use.
- Voor de verwijdering van medicijnresten, de invulling van duurzaamheid, het naleven van afspraken met betrekking tot energieneutraliteit en voor de terugwinning van grondstoffen werken we (WBL en WL) sturingsindicatoren c.q. prestatie indicatoren uit.

Beheer en onderhoud

- Op de rwzi's in Susteren, Heugem, Wijlre, Hoensbroek, Meijel en Gennep geven we met maatregelen invulling aan het Limburgs Effluentbeleid.
- WBL onderhoudt de transportstelsels en de rwzi's. In 2020 stond een aantal grotere renovaties op de planning voor de rwzi's in Stein en Panheel. Deze twee worden halverwege 2021 opgeleverd.

Aanleg en verbetering

- WBL investeert daar waar nodig in nieuwe of verbeterde transportgemalen en -leidingen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties.
- WBL werkt in samenwerking met WL nieuwe technieken verder uit met als doel goedkoper en efficiënter te zuiveren o.a. Nereda, Verdygo, o-waterconcept en CoRe.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

	2021
	Begroting
Programma Zuiveren en waterketen	
Kosten	403.900
Opbrengsten	61.200
Netto kosten	342.700
Bijdrage aan WBL	73.431.300
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	344.100
Totaal na doorberekening	74.118.100

Investerings

n.v.t.

Waterkwaliteit

waterschap
limburg

3.3 Waterkwaliteit

Werken vanuit een integrale blik op het watersysteem

Portefeuillehouder (*portefeuille*)

Arnold Jansen (*Kaderrichtlijn Water, waterkwaliteit*)

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- het oppervlaktewater en grondwater schoon zijn en het overgrote deel van de natuurbeken natuurlijk ingericht is en natuurvriendelijk wordt onderhouden, met behoud van de afvoerfunctie;
- we de KRW-maatregelen van ons watersysteem in 2027 hebben gerealiseerd;
- ook in de beken met een algemeen ecologische functie (AEF) de waterkwaliteit en ecologie aan een gezond basisniveau voldoen;
- de biodiversiteit in de beekdalen toeneemt en we geen waterkwaliteitsproblemen afwentelen naar benedenstroomse gebruikers.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit					
1) waterkwaliteit KRW (in % waterlichamen dat voldoet)					
○ chemische toestand	59 %	66 %	73 %	100 %	2027
○ fytoplankton	100 %	100 %	100 %	100 %	2027
○ macrofauna	43 %	52 %	62 %	100 %	2027
○ vis	37 %	47 %	58 %	100 %	2027
○ waterflora	37 %	48 %	58 %	100 %	2027

Wat gaan we ervoor doen in 2021?

Beleid en kaders

- We bereiden het Limburgse deel van het volgende KRW Stroomgebiedbeheerplan (SGBP) voor en daartoe loodsen we het Waterbeheerprogramma 2022-2027 als onderliggend regionaal plan door de vaststellingsprocedure.
- Zodat ook buitenlandse vervuilingbronnen worden aangepakt, spreken we in op buitenlandse stroomgebiedbeheerplannen.
- We geven een impuls aan het beïnvloeden van drie belangrijke externe stakeholders op het vlak van waterkwaliteit: de buurlanden, de gemeenten en de agrarische sector. We gaan voortvarend in gesprek, stimuleren en helpen waar mogelijk.
- Samen met andere waterbeheerders in het Maasstroomgebied trekken we intensief op om de waterkwaliteit te verbeteren en de bronnen voor de drinkwaterbereiding duurzaam veilig te stellen. Een voorbeeld hiervan is doorontwikkeling van de Schone Maasatlas in het samenwerkingsverband Schone Maaswaterketen.
- We maken soortbeschermingsplannen voor tenminste twee kwetsbare soorten met ruimte voor een 3^e soort.
- We starten met pilots voor beekdalbrede ontwikkeling van 'natuurbeken'. De Stroomgebiedsbrede Ecohydrologische Systeem Analyse (SESA) passen we verder toe op andere stroomgebieden en beektypen (terrasbeken, bronbeken, heuvellandbeken, beekmoerassen en doorstroommoerassen). Dit geeft ons inzicht in de werking van het watersysteem en de effectiviteit van maatregelen.
- We voeren de maatregelen uit zoals die opgenomen zijn in de gebiedsdossiers Drinkwater. Voor een aantal maatregelen is WL trekker. Voor de overige maatregelen ondersteunen we de daarvoor aangewezen trekkers (provincie, gemeente en/of WML).

Monitoring

- We verzamelen, bewerken, verwerken, toetsen, analyseren en rapporteren meetgegevens voor beheer van de waterkwantiteit en -kwaliteit. Met deze meetgegevens stellen we bijvoorbeeld jaarlijks de KRW-rapportage op, waarvan de resultaten worden gepubliceerd op het landelijk www.waterkwaliteitsportaal.nl.
- Op basis van de resultaten stellen we indien nodig ons beleid bij voor een verhoging van effectiviteit en/of efficiëntie.

Regionale analyse waterkwaliteit

- Om na te gaan welke maatregelen voor waterkwaliteit en ecologie het meeste bijdragen aan ons doelbereik, voeren we een verdiepingsslag uit op basis van de uitgevoerde KRW-watersysteemanalyses en onderzoeksprojecten.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit					
2) beoordeling zwemlocaties volgens zwemwaterrichtlijn 2006 (in #)					
o uitstekend	19	19	19	19	2027
o goed	0	0	0	0	2027
o aanvaardbaar	0	0	0	0	2027
o slecht	0	0	0	0	2027
3) % oordelen 'Voldoet' voor alle gemeten prioritare stoffen (chemische stoffen)					
	97,2 %	97,7 %	98,2 %	100 %	2027
4) gemiddelde maatlatscore (EKR) voor de ecologische kwaliteitselementen:					
o macrofauna	0,52	0,53	0,54	0,58	2027
o vis	0,39	0,41	0,42	0,49	2027
o overige waterflora	0,51	0,51	0,52	0,54	2027
5) % oordelen 'Goed' (= voldoet aan de norm) voor betreffende parameters:					
o nutriënten (stikstof en fosfor)	53 %	61%	69 %	100 %	2027
o overige parameters (zuurstof/temperatuur/zuurgraad/chloride)	89. %	91 %	92 %	100 %	2027

Kwaliteitsmaatregelen

- We nemen maatregelen die specifiek zijn gericht op het bereiken van waterkwaliteitsdoelstellingen (zoals inrichting, beheer en oppervlaktewaterzuivering).
- Waterschap Limburg heeft haar eigen KRW-opgave in 2027 gereed. Hiervoor voeren we een groot aantal beekherstelprojecten uit, zorgen voor oplossingen voor vismigratie, zuiveren het afvalwater tot op het niveau dat is afgesproken in het Limburgs effluentbeleid en we vragen gemeenten en provincie om sanering van relevante lozingen van stoffen bij bedrijven.
- WBL voert conform de Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen in 2021 een pilot uit naar verwijdering van medicijnresten op de rwzi Simpelveld. Deze pilot geeft inzicht in de effectiviteit van aanvullende zuivering van medicijnen en andere microverontreinigingen van afvalwater.
- We voeren het principe van de beekdalbrede benadering stapsgewijs in. Zo leren we hoe we het beste resultaten kunnen halen en hoe we de omgeving mee kunnen laten denken en werken. We brengen in beeld waar welke maatregelen het beste uitgevoerd kunnen worden. Dit levert een beekstelsysteem op dat beter opgewassen is tegen klimaatverandering.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Waterkwaliteit		2021
		Begroting
Kosten		917.900
Opbrengsten		-
Netto kosten		917.900
Bijdrage aan WBL		-144.100
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie		1.282.800
Totaal na doorberekening		2.056.600

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2021 x € 1.000	INKOMSTEN 2021 x € 1.000
P360055	5	Implementatie soortenbeleid	125	30
K	30	Meer actieve rol aanleg (effect-gerichte) innovatieve maatregelen door uit te voeren.	300	-
PROGRAMMA WATERKWALITEIT			425	30

K = extra maatregel uit Kadernota 2020-2025

Toelichting

Het project 'Meer actieve rol aanleg...' is een nog beschikbaar budget, bedoeld om effectgerichte innovatieve maatregelen uit te voeren om de waterkwaliteit te bevorderen. Op het moment van schrijven van deze begroting zijn we bezig met het vinden van de bemensing om dit op te pakken.

Klimaat- adaptatie regionaal systeem

waterschap
limburg

3.4 Klimaatadaptatie regionaal systeem

Met de omgeving werken aan een complexe opgave

Portefeuillehouder(*portefeuille*)

Patrick van der Broeck (*handhaving*)

Har Frenken (*beheer & onderhoud, peilbeheer, renovatie & herstelprogramma, projecten & inkoop*)

Arnold Jansen (*natuurgedreven projecten, waterbeheerprogramma*)

Jos Teeuwen (*vergunningen & plantoetsing*)

Josette Van Wersch (*Water in Balans, projecten in kader wateroverlast, aanpak droogte & wateroverlast, vergunningen & toezicht*)

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- we komen tot een duurzame inrichting van de leefomgeving waarin we wateroverlast en droogte proberen te voorkomen en de gevolgen beperken binnen de kaders van schoon en natuurlijk water;
- we aanvullend daarop proactief en doeltreffend bijsturen in ons watersysteem bij wateroverlast, droogte en overstromingen;
- we klimaatadaptief handelen vanaf 2020 en ons watersysteem klimaatbestendig en waterrobuust is vanaf 2050;
- we als waterschap een coördinerende en stimulerende rol hebben op het gebied van klimaatadaptatie;
- we ons watersysteem duurzaam en economisch verantwoord blijven beheren.
- iedere druppel telt: samen met gemeenten stimuleren we het klimaatbewustzijn en het afkoppelen van regenwater door burgers, bedrijven en woningbouwcoöperaties.
- we meetgegevens voor het beheer van de waterkwantiteit en -kwaliteit verzamelen, bewerken, verwerken, toetsen, analyseren en rapporteren. Op basis van de resultaten stellen we indien nodig ons beleid bij voor een verhoging van effectiviteit en/of efficiëntie.

Wat gaan we ervoor doen in 2021?

Beleid en kaders

- Samen met de provincie herzien we de huidige normeringssystematiek wateroverlast om tot een risicogerichte benadering te komen die beter aansluit bij de daadwerkelijke risico's op wateroverlast. Daartoe starten wij in 2021, naast het overleg met de provincie, de afstemming en het overleg met u hierover. Dit zal eind 2021 leiden tot een voorstel om te komen tot een gewijzigde normeringskaart wateroverlast in de 'Provinciale Omgevingsverordening'.
- In samenhang hiermee stellen we in overleg met u ook een afwegingskader vast hoe om te gaan met kosten en baten bij wateroverlastknelpunten en hoe ermee om te gaan als de vooraf gestelde normering niet haalbaar blijkt.
- We brengen helderheid in de invulling van onze taakopvatting rondom oppervlakkig afstromend regenwater in Zuid-Limburg, zodat we duidelijk aan kunnen geven waar wij beheersverantwoordelijkheid nemen.
- In het kader van waterbeschikbaarheid is in kaart gebracht welke beken droogvallen in de huidige en toekomstige situatie. Met behulp van deze informatie is het droogterisico van de beken bepaald. In afstemming met de provincie bepalen we of we de analyse willen verbreden naar onder andere de terrestrische ecologie (N2000-gebieden en NNP-gebieden). In 2021 stellen we de droogte-opgave vast samen met alle andere partijen.
- Samen met onze Brabantse en Limburgse waterpartners bereiden wij ons conform landelijke afspraken voor op de droogte- en wateroverlastopgave als gevolg van klimaatverandering via de regionale Deltaprogramma's Hoge Zandgronden (DHZ) en Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). We hebben het maatregelpakket opgesteld gericht op verminderen van droogte en wateroverlast. Op basis hiervan werken we verder aan een regionaal bod (2022-2027) dat we indienen voor medefinanciering door het Rijk. Een gezamenlijk bod levert schaalvoordelen op. In 2021 leggen we afspraken met het Rijk over de subsidie vast en starten we met de voorbereiding van het uitvoeringsprogramma, dat start op 1 januari 2022. Binnen de regio Limburg maken we hiervoor gezamenlijk afspraken binnen de Bestuurlijke Klimaatadaptatietafel Limburg (BKaL), waar wij een coördinerende rol in hebben.
- Samen met gemeenten zetten wij ons in voor een klimaatadaptieve (ontstenen en vergroenen) bebouwde omgeving. Omdat een groot deel van het bebouwd gebied privaat eigendom is, stimuleren we o.a. met een gezamenlijke stimuleringsregeling 'afkoppelen regenwater private terreinen' en het platform 'Waterklaar' burgers, bedrijven en woningbouwcorporaties om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen en regenwater af te koppelen van het riool.
- De huidige stimuleringsregeling afkoppelen loopt tot en met 2021 en zal na afloop worden geëvalueerd (2023). Begin 2021 zullen de partners besluiten of de regeling eventueel wordt verlengd en wordt een eventuele verlenging/vervolgeregeling voorbereid. In onze meerjarenbegroting 2020-2025 is hiervoor al geld gereserveerd.
- We stellen samen met gemeenten, WML en WBL binnen het samenwerkingsverband Waterpanel Noord een nieuwe 'Handreiking watertoets/klimaattoets' op. We gaan ook verkennen of de gemeenten in de zuidelijke samenwerkingsverbanden een gezamenlijke watertoets/klimaattoets willen op- of vaststellen.

- We starten in 2021 met het herijken van ons stedelijk waterbeleid door onze visie op duurzaam klimaatadaptief stedelijk waterbeheer, waaronder de aanpak overstorten, afkoppelen hemelwater, instrumenten en de functies van water in de bebouwde omgeving te actualiseren. Aandachtspunt is hoe we hierin willen samenwerken met gemeenten.
- In 2021 gaan we verder met het uitwerken van de Strategie Klimaatbestendige Bedrijventerreinen. In samenwerking met de sector werken we uit hoe we nieuwe en bestaande bedrijventerreinen klimaatrobuuster kunnen maken.
- In 2021 gaan we aan de slag met de uitkomsten van wateraanvoerstudie. Hierbij is gekeken naar scenario's om de verdeling van het water beter aan te laten sluiten op de vraag. Dit is een studie op systeemniveau, waarbij we ook het beprijzen van de onttrekking van oppervlaktewater willen onderzoeken.
- In 2019 zijn we gestart met het opstellen van het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (opvolger huidig Waterbeheerplan). Inmiddels zijn we ruim een jaar onderweg met 'de omgevingsreis' van het waterbeheerprogramma. Veel organisaties hebben een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van dit programma. Dit heeft geresulteerd in een voorontwerp dat inmiddels door het dagelijks bestuur is vrijgegeven ter consultatie aan externe partnerorganisaties op weg naar de definitieve versie. In 2021 zal het ontwerp waterbeheerprogramma ter inzage worden gelegd en in 2022 van kracht worden.
- Corona zal er waarschijnlijk toe leiden dat inspraak op ons waterbeheerprogramma 3 maanden opschuift naar maart/april 2021. De consequenties worden nog in beeld gebracht.
- Als onderdeel van het Nationaal Waterprogramma vindt in 2021 besluitvorming plaats over het OverstromingsRisicoBeheerPlan (ORBP) Maas 2022-2027. We hebben daar onze bijdrage aan geleverd waarmee we in landelijk en internationaal verband duidelijk maken hoe we omgaan met risico's op wateroverlast vanuit de Maas en de belangrijkste zijbeken en welke maatregelen we daarvoor treffen.
- We actualiseren en optimaliseren het droogtebestrijdingsplan op basis van de landelijke en regionale evaluaties. We hanteren dit droogtebestrijdingsplan als leidraad tijdens droogteperiodes.

Beheer en onderhoud

- Maatregelen volgend uit de Limburgse integrale wateraanpak (LIWA) werken we samen met belanghebbenden nader uit, zodat deze in de volgende planperiode worden gerealiseerd. Daarnaast wordt in 2021 LIWA ook gebruikt om onder andere het bod DHZ en DPRAs nader te onderbouwen.
- Geconstateerde optimalisaties in het proces peilbeheer worden geïmplementeerd.
- Door middel van het aanleggen van een gevalideerde set aan meetgegevens en een fasering in het droogteplan kunnen we gericht bijsturen in periode van droogte.
- De vorig jaar ingerichte centrale regiekamer (CRK) 'watersysteem' met bestaande data en informatie wordt in 2021 verder doorontwikkeld met de eerste integratie van data- en voorspelmodellen. Zo versterken we de slagkracht en flexibiliteit en spelen we optimaal in op actuele ontwikkelingen in ons werkgebied. Daarnaast ondersteunt de CRK in het dagelijkse, operationele aansturen van cruciale processen zoals peilbeheer, calamiteitenbestrijding en geeft inzicht in de actuele toestand van beken en de Maas.

- Met de provincie brede uitrol van ons onderhoudsbeheersysteem (OBS) gaan we steeds uniformer plannen en uitvoeren buiten. Door het gebruik van dit systeem krijgen we meer in- en overzicht op onze assets en hun staat van onderhoud en kunnen we beter voldoen aan de normen van de Zorgplicht.
- De beheerorganisatie van de statische, geografische data is op orde (uitkomst project 'Data-to-go'). Het in 2019 en 2020 uitgevoerde project 'Data-to-go' heeft een aantal concrete resultaten opgeleverd die ervoor moeten gaan zorgdragen dat de kwaliteit van de statische, geografische data (de zogenaamde kernregistratie) op orde komt en op orde blijft. Zo is er een nieuwe beheerorganisatie ingericht die zorgdraagt voor het borgen van de gemaakte afspraken omtrent het aanleveren, verwerken en ter beschikking stellen van deze gegevens. In de 'gegevensfabriek' wordt erop toegezien dat de kwaliteit van de te verwerken data geborgd is. Er zijn nieuwe rollen toebedeeld aan medewerkers waarbij met name de aandacht uitgaat naar kwaliteitsborging van data. In overleg met alle gebruikers zijn de kwaliteitscriteria van alle benodigde data bepaald en is er een data-strategieplan opgesteld. Er worden gebruikersgroepen opgestart waarin de verschillende databehoeften en kwaliteitscriteria steeds worden geëvalueerd en bijgesteld. Tenslotte heeft er in 2020 een aanbesteding plaats gevonden voor het structureel inwinnen van datagegevens. Deze data worden gebruikt om het watersysteem en waterkeringen up-to-date te houden en zijn tevens belangrijke input voor assetmanagement. Vanaf in 2021 starten we met de structurele inwinning en verwerking van deze data volgens het vastgestelde beheermodel. Hierdoor zijn we goed gesteld om de taken van het waterschap uit te kunnen voeren. De kwaliteit en kwantiteit van de (dynamische) meetdata wordt in 2021 projectmatig op dezelfde manier vastgesteld. Dit levert betrouwbare en actuele adviezen die binnen acceptabele termijn geleverd worden, ten behoeve van o.a. peilbeheer, vergunningverlening en het afhandelen van meldingen en schadeclaims.
- De uitrol van ons onderhoudsbeheersysteem (Infor-OBS) gaat ons helpen bij het planmatig inspecteren volgens het integraal instandhoudingsplan. Hierdoor ontstaat een uniforme en provincie brede cyclus van planmatig inspecteren en onderhouden. De inspectiegegevens en het uitgevoerde onderhoud wordt vastgelegd in het onderhoudsbeheersysteem. Deze andere manier van werken is niet vanzelfsprekend. Goede ondersteuning en procesbegeleiding zijn daarvoor noodzakelijk. Ook voor de verdere ontwikkeling van Infor-OBS is externe capaciteit nodig.
- We geven uitvoering aan het assetmanagementbeleid, het strategisch assetmanagementplan en de onderliggende assetmanagementplannen.
- We werken naar een beter gegevensbeheer.
- We structureren de aanpak van plaagsoorten via protocollen.

Muskus- en beverrattenbestrijding

- We zien een landelijke toename van beverratten, ook bij ons waterschap. Omdat WL voor een groot gedeelte uit grensgebied bestaat, hebben wij landelijk gezien een belangrijke rol in de bestrijding van muskus- en beverratten. Ook zien we een toename van werk door het beheer van de beverpopulatie. Juli 2020 is het project 'landelijke strategie terugdringen muskusrat tot aan de landsgrens' opgestart onder leiding van de Unie van Waterschappen. Deze strategie gaat nog meer inspanning van onze bestrijdingsdienst vragen.

Monitoring

- We starten in 2021, in analogie aan de statische data, met een ontwikkeltraject om de kwaliteit en kwantiteit van de (dynamische) meetdata op orde te brengen en houden.
- Ter ondersteuning van Centrale Regiekamer, crisisbeheersing (hoogwatervoorspelling), beleidsstudies en operationele advisering zetten we de ontwikkeling van een integraal klimaatadaptatiemodel de komende jaren voort. In 2021 worden de eerste deelgebieden opgepakt.
- We starten in 2021 met het cyclisch uitvoeren van de watersysteemtoets, waarbij in een 6-jarige cyclus het hele beheersgebied wordt getoetst. We starten daar waar data en modellen op orde zijn.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

- We behandelen vergunningaanvragen en meldingen omtrent het watersysteem, -keringen, grondwater en bijbehorende leggerwijzigingen en adviseren gemeenten, bedrijven en particulieren hoe hun initiatief in harmonie met de waterbelangen kan worden gerealiseerd.
- We voeren onze vergunning-, toezicht- en handhavingstaken risicogestuurd uit aan de hand van het 'Beleidsplan VTH 2020-2022'.
- In het kader van het toezicht wordt in eerste instantie getracht om via communicatie en proactief handelen spontane naleving te bewerkstellingen (preventie). We gaan in gesprek met het doel er samen uit te komen. Is dit station gepasseerd, dan is formeel handhaving aan de orde en treden we op om onze waterbelangen te borgen (repressief).
- We monitoren gericht in het kader van specifieke projecten (o.a. mestproblematiek en problematiek opkomende stoffen) en we bemonsteren indirecte lozingen van bedrijven, rwzi's en van de integrale afvalwaterzuiveringsinstallatie Sitech IAZI BV. Afhankelijk van de resultaten vinden vervolgacties plaats.
- Tijdens het zwemseizoen voeren we controles uit op zwemverboden en doen bemonsteringen op waterkwaliteit bij de officiële zwemlocaties. Informatie wordt gedeeld via de landelijke zwemwaterwebsite (www.zwemwater.nl).
- We zetten in op doorontwikkeling van de (keten)samenwerking met Rijkswaterstaat, de gemeenten en Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD), onder meer met het oog op beheersing van risico's bij indirecte lozingen (voorkomen aantasting doelmatige werking rwzi's) en het project 'Gebiedsgerichte Handhaving' van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) (o.a. mestfraude). Concreet richten we ons op het maken van afspraken met de Regionale Uitvoeringsdiensten m.b.t. advisering en toezicht op indirecte lozingen. Wat betreft het project 'Gebiedsgerichte Handhaving' nemen we deel aan de in te plannen gezamenlijke controles.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Klimaatadaptatie regionaal systeem					
1) aantal vangsten:					
o muskusratten	<0,15/km	<0,15/km	<0,15/km	<0,15/km	- ¹
o beverratten	0/km	0/km	0/km	0/km	
2) % vergunningaanvragen dat binnen de termijn van acht weken afgehandeld is	90 %	90 %	90 %	90 %	- ¹
3) % spontane naleving (in %)	90 %	90 %	90 %	90 %	- ¹
4) % plaatsen info op zwemwaterwebsite binnen 24 uur	95 %	95 %	95 %	95 %	- ¹

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Aanleg en verbetering

Om het watersysteem klimaatrobuust op orde te krijgen zijn in het programma ‘Water in Balans’ en de projecten ‘WB21’ een groot aantal projecten in voorbereiding of in uitvoering.

Het besluit tot uitvoering van een project kan vanuit één enkel doel worden genomen, maar we pakken het project bij voorkeur integraal aan, waarbij alle opgaven (wateroverlast, watertekort en waterkwaliteit) worden mee gekoppeld. Voor waterkwaliteit zie programma ‘3.3 Waterkwaliteit’.

Wateroverlast (droge voeten)

- Wateroverlast en droogte zijn opgaven die deels met elkaar verweven zijn. Deze worden integraal opgepakt.
- Alle wateroverlastknelpunten, waar niet aan de provinciale norm wordt voldaan en/of waar ons assetbeheer en -onderhoud moet worden aangepast, prioriteren en programmeren we meerjarig.
- In het programma ‘Klimaatadaptatie in de Praktijk’ (KLIMAP) trekt Waterschap Limburg samen met diverse waterpartners onder regie van de Universiteit Wageningen (WUR) op om de opgedane kennis en praktijkervaring over hoe het water- en bodemsysteem op de hooggelegen Nederlandse zandgronden aan te passen om zo de gevolgen van extremer weer op te vangen. In het programma worden pilots uitgevoerd voor het toepassen van subinfiltratie als efficiënte irrigatiemethode met gebruik van diverse bronnen zoals grondwater en oppervlaktewater. Het gebied Mariapeel/Groote Molenbeek is aangedragen als case voor subirrigatie.
- Met WBL en andere betrokkenen wordt in 2021 een pilot voor subirrigatie met rwzi-effluent voorbereid, zoals die is opgenomen in het DHZ bod 2022-2027.
- Conform plan voeren we jaarlijks een aantal watersysteemprojecten uit om wateroverlast op te lossen en te voorkomen. Het merendeel van deze projecten wordt uitgevoerd vanuit het programma ‘Water in Balans’.

Programma ‘Water in Balans’

- In het programma ‘Water in Balans (WiB)’ (november 2019) zijn 61 potentiële wateroverlastknelpunten opgenomen die in tranches worden aangepakt.

- In 2021 wordt verder uitvoering gegeven aan de projecten van Tranche 1 van WiB. In onderstaande tabel zijn de lopende projecten opgenomen met een fase aanduiding op hoofdlijnen.

Scope Tranche 1	t/m 2020	2021
Centrumplan Gulpen	gerealiseerd	
Lange Gracht	planuitwerking	planuitw. / uitv.
Schelkensbeek	planuitw. / uitv.	planuitw. / uitv.
Eckeltsebeek	planuitwerking	uitvoering
Meerssen	planuitw. / uitv.	planuitw. / uitv.
Oirsbeek	planuitw. / uitv.	planuitw. / uitv.
Hegge	planuitwerking	planuitw. / uitv.
Geuldal (Gebiedsvisie)	verkenning	verkenning
Geuldal - Hekerbeek	planuitw. / uitv.	uitvoering*
Geuldal - Mechelderbeek	planuitwerking	uitvoering
Einighausen	verkenning	verkenning
Breevennen	verkenning	verkenning

* mogelijk nog een nasleep van de uitvoering in 2020

De projecten ‘Schelkensbeek’, ‘Meerssen’ en ‘Oirsbeek’ kennen door de gefaseerde aanpak zowel in 2020 als in 2021 een planuitwerkings- én uitvoeringsfase.

- We werken een volgorde uit om de wateroverlastknelpunten op te lossen. Op basis daarvan wordt bepaald en bestuurlijk vastgesteld welke projecten in een tweede tranche worden opgenomen.
- We werken de Geuldal gebiedsvisie verder uit.
- In 2021 wordt een aantal nieuwe verkenningen opgestart om de wateroverlastknelpunten op te lossen. Deze zullen deels in maar mogelijk ook buiten het Geuldal vallen.

Watertekort (voldoende water)

- We houden bij droogte de situatie nauwlettend in de gaten en doen wat mogelijk is om agrariërs, industrie, natuur en andere watergebruikers van voldoende water te voorzien.
- WBL onderzoekt hoe effluent kan bijdragen aan een structurele bestrijding van watertekorten (o.a. rwzi Meijel).
- De maatregelen zoals opgenomen in de DHZ-Bestuursovereenkomst Fase 1 (2016-2021) ‘Wel goed water geven’ voeren we uit.
- We voeren samen met Waterschap Aa en Maas de benodigde aanpassingen aan ons kanalenstelsel door voor de doorvoer van de verhoogde hoeveelheid Maaswater (5,4 m³/s) en brengen in kaart welke aanpassingen aan ons regionale watersysteem nodig zijn voor het optimaliseren van de wateraanvoer.
- We sluiten in 2021 een nieuw waterakkoord (WATAK) af voor het waterbeheer (Maas en kanalen) met de beheerders in Limburg en Noord-Brabant.

Vervanging en aanpassing assets

- We geven verder uitvoering aan de vervanging en aanpassing van onze assets. Hierbij maken we expliciete keuzes op basis van kosten, prestaties en risico's en kijken we nadrukkelijk naar onze doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en innovatie en de veiligheid van onze omgeving en medewerkers. Bij stuwen maken we bijvoorbeeld de expliciete afweging of deze op afstand bedienbaar moeten zijn of niet.
- We werken naar een beter gegevensbeheer via het project 'Data-to-go' en via het reguliere beheer en onderhoud.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Klimaatadaptatie regionaal systeem					
5) % van de zoetwatermaatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ fase 1 2016-2021) dat uitgevoerd is	100 %	n.v.t. ²	n.v.t. ²	100 %	2021
6) % van de zoetwatermaatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ fase 1 2022-2027) dat uitgevoerd is	n.v.t. ³	10 %	20 %	100 %	2027

² deze fase van de bestuursovereenkomst eindigt in 2021.

³ deze fase van de bestuursovereenkomst begint in 2022.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Klimaatadaptatie regionaal systeem		2021
		Begroting
Kosten		14.070.400
Opbrengsten		554.700
Netto kosten		13.515.700
Bijdrage aan WBL		-
Doorberekenende kosten van programma bestuur en organisatie		42.593.000
Totaal na doorberekening		56.108.700

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2021 x € 1.000	INKOMSTEN 2021 x € 1.000
P003101	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen	102	35
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij)	1.900	500
P003103	30	Vispassage Epermolen	149	50
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht	3.300	1.446
P078302	30	Aanpak lekverlies Middelsgraaf te Susteren	200	-
P080102	30	Rode Beek Susteren - Oud Roosteren	10	3
P080105	30	Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren	10	3
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Beekmonding + Sifon	5	-
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	5	-
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	5	-
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	5	-
P086208	30	Herinrichting Oude Maas (Geleenbeekmonding)	600	286
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1	2.061	685
P115203	30	Corio Glana highlight 20, fase 2	100	-
P144601	30	Herinrichting Molenbeek van Lottum - Siebersbeek	100	40
P146802	30	WB21 knelpunt Raam en Vistrap Tungelroysebeek	200	60
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	30	17
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek	35	17
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek	2.200	1.000
P181701	30	Tielebeek bovenloop	503	600
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting	330	-
P228201	30	Herinrichting Huilbeek	900	350

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2021 x € 1.000	INKOMSTEN 2021 x € 1.000
P228301	30	Maasmonding Wolterskamp	100	50
P254601	30	Herinrichting Venrays Broek en de Spurkt	1.556	4.531
P278401	30	Herinrichting Wylrebeek monding	100	40
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen	1.250	1.100
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek	65	35
P316800	30	Maasgaard Algemeen	15	-
P316801	30	Groote Molenbeek A73	50	17
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen	360	21
P316806	30	Vismigratiekelpunt zand- en vuilvang Groote Molenbeek	65	35
P323401	30	Herinrichting Aa	200	60
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2	500	133
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	25	15
P360027	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Groote Molenbeek Rieterdijk	600	-
Projecten Beekherstel			17.636	11.129
P146801	30	Sarsven/Banen	5	-
P177901	30	Broekhuizerbroek	750	240
P265201	30	Waterbloem	750	240
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers	250	125
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA)	100	-
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en Peelkanalen)	1.744	938
K	30	Investerings Reg watersysteem klimaatadaptatie/droogte (DHZ DPRA) ; 2020 € 0,2mln bruto oplopend naar uiteindelijk € 4mln bruto in 2025, 50% subsidie, inclusief beekdalbreed	400	200
	30	Extra boerenstuwen als droogtmaatregel	490	-
Projecten Verdrogingsbestrijding			4.489	1.743
P003106	30	Geuldal visie aanpak - WiB	1.401	462
P016901	30	Waterberging Lange Gracht - Water in Balans	550	400
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken	363	180
P084301	30	Vergroten bergingscapaciteit regenwaterbuffer Etzenraderhuiske	42	14
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop	1.300	433
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans	586	193
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans	1.085	358
P360019	30	WB21 toets 2015	1.086	340

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2021 x € 1.000	INKOMSTEN 2021 x € 1.000
P360034	5	Water in balans	950	248
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans	1.556	750
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans	1.518	531
P360056	30	Aanpak wateroverlast Hegge	256	84
K	30	Programmaplan Water in balans	3.100	-
Projecten Wateroverlast			13.793	3.993
P360006	30	Kleine investeringswerken fase 3	50	-
P360042	30	(Her)profilering beken	3.700	-
P360052	5	Ontwikkeling voorspellingsmodellen voor wateroverlast en Ontwikkeling klimaat-adaptatiemodel	150	-
P502016	5	Ibrahym 3.0	500	200
P503003	5	Tractiemiddelen 2019-2022	300	-
P503004	15	Uitbreiding meetnet	50	-
P503005	5	Vervangen meetapparatuur	400	-
Projecten Vervanging en aanpassing assets			5.150	200
P360050	5	Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027	30	-
P360051	6	Watersysteemtoets 2019	75	-
K	30	Specifieke projecten: € 0,1mln p/j	100	-
K	5	Uitwerking SESA beekdalbrede toepassing	50	-
P504001	0	Bebording zwemwater	25	-
Projecten overig			280	-
PROGRAMMA KLIMAATADAPTATIE REGIONAAL SYSTEEM			41.348	17.065

* Betreft voorbereidingskosten watersysteemproject (krediet € 10.000.000, P360010)

K = extra maatregel uit Kadernota 2020-2025

GEULLE

93

waterschap
limburg

Crisisbeheersing

waterschap
limburg

3.5 Crisisbeheersing

Netcentrisch werken als verbindende factor

Portefeuillehouder (*portefeuille*)

Patrick van der Broeck (*crisisbeheersing*)

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- wij duidelijk en snel communiceren over de crisissituatie en inwoners en belanghebbenden manieren bieden hoe te handelen;
- burgers bij crises vertrouwen op de overheid;
- wij een (veer)krachtige partner zijn in crisisbeheersing;
- wij onze rol en taken in het multidisciplinaire speelveld optimaal vervullen;
- wij verder professionaliseren in de samenwerking met onze crisispartners rond kwaliteit, efficiëntie, uniformiteit en elkaar kennen en begrijpen.

Wat gaan we ervoor doen in 2021?

Calamiteitenplannen

- We voeren het jaarplan Opleiden, Trainen & Oefenen (OTO) uit en actualiseren het meerjarig beleidsplan OTO.
- Om voorbereid te zijn op risico's maken we samen met onze netwerkpartners bestrijdingsplannen. In deze plannen wordt nadrukkelijk de verbinding gelegd met de multidisciplinaire speelveld. De eigen verantwoordelijkheid van de burgers (zelfredzaamheid) nemen wij ook mee in de planvorming.
- Ieder jaar actualiseren we een deel onze calamiteitenplannen.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Crisisbeheersing					
1) mate waarin de rollen in de crisisorganisatie zijn belegd (in %)	85 %	90 %	95 %	100 %	2024
2) aantal bestrijdingsplannen dat geactualiseerd is	2	2	2	2	- ¹

¹ gelijk voor ieder jaar.

Calamiteitenbestrijding

- We evalueren na opschalingen en sturen op acties en verbeterpunten. Hiervoor stellen we organisatiebrede richtlijnen op.
- Voor Netcentrisch Werken geven we implementatie verder vorm. Dit betreft bemensing, werkafspraken intern en met Veiligheidsregio's en realisatie LCMS Water.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Zuiveren en waterketen					
3) % verbeterpunten uit evaluaties dat voor het eerstvolgende GRIP-incident geïmplementeerd is	> 90 %	> 90 %	> 90 %	> 90 %	- ¹

¹ gelijk voor ieder jaar.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Crisisbeheersing	2021
	Begroting
Kosten	434.100
Opbrengsten	-
Netto kosten	434.100
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	2.007.300
Totaal na doorberekening	2.441.400

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2021 x € 1.000	INKOMSTEN 2021 x € 1.000
P502017	5	HoogwaterInformatieOmgeving (HIO)	50	-
K	10	Reguliere vervanging pompen hoogwaterbestrijding gelijktijdig met het vergroten capaciteit	102	-
K	5	WBI + sterkteberekeningen dijken calamiteiten	125	-
PROGRAMMA CRISISBEHEERSING			277	-

K = extra maatregel uit Kadernota 2020-2025

Bestuur en organisatie

3.6 Bestuur en organisatie

Werken aan een duurzame, innovatie en toekomstgerichte organisatie

Portefeuillehouder (*portefeuille*)

Patrick van der Broeck (*mens & organisatie, strategie & communicatie, klantcontact*)

Har Frenken (*data & monitoring/data op orde, Omgevingswet, innovatie*)

Arnold Jansen (*duurzaamheid, innovatie*)

Remy Sleijpen (*programming & financiën, kaders & ontwikkeling, informatie, innovatie*)

Jos Teeuwen (*innovatie*)

Josette Van Wersch (*innovatie*)

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat:

- we onze organisatie hebben ingericht conform de eisen gesteld door de Omgevingswet;
- we kostenbewust zijn, zodat we een betaalbaar waterschap blijven en onze ambities haalbaar zijn;
- we bestuurlijk vernieuwen en proactief en betrouwbaar zijn;
- we zichtbaar en bekend zijn in onze omgeving, passend bij onze positionering;
- we innoveren om vanuit vernieuwing en verbetering bij te dragen aan een optimaal, integraal, effectief en veilig waterbeheer;
- samenwerking met het onderwijs bijdraagt aan onze behoefte aan slagkracht en innovatie;
- we een wendbare organisatie zijn met versterkte uitvoerings- en innovatiekracht;
- we één van de beste werkgevers van Nederland zijn;
- we met innovaties onze koploperpositie vasthouden in samenwerking met bedrijven, agrariërs, overheden en kennisinstellingen;
- we 100% energieneutraal werken in 2025;
- we een goed werkende, up-to-date en veilige ICT-omgeving ter beschikking hebben;
- we voorbereid zijn op de ontwikkelingen die de digitale toekomst van een modern waterschap vraagt;
- we het totale data-proces op orde krijgen en houden.

Wat gaan we ervoor doen in 2021?

Omgevingswet

- We werken toe naar de implementatie van de Omgevingswet per 1 januari 2022 en staan gesteld voor invulling hiervan. Advisering aan andere partijen helpt ons in het behalen van onze doelen én in het beperken van onze klimaatopgave van morgen of overmorgen. Concreet voor 2021 betekent dit dat:
 - we onze huidige set regels aanpassen aan de systematiek van de Omgevingswet en aan de digitale standaarden die nodig zijn voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV).
 - we daarvoor de Keur en de uitvoeringsregels naar de waterschapsverordening moeten omzetten en vaststellen.
 - we de organisatie instrueren om projectbesluiten vast te stellen per 1 januari 2022.
 - we de in 2020 ingezette acties afronden om in staat te zijn om vergunningaanvragen, meldingen en andere berichten te ontvangen vanuit het DSO-LV.
 - we beschikken over en werken met een regelbeheersysteem om projectbesluiten (wijzigingen van) de waterschapsverordening met toepasbare regels te publiceren via het DSO-LV.
 - we de aansluitingen op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) realiseren, testen en oefenen in 2021.
 - we de organisatie zo inrichten dat bestuurders en medewerkers de Omgevingswet in het dagelijks werk toepassen en wordt voldaan aan wettelijke termijnen en beoordelingsregels.
 - we met ketenpartners samenwerkingsprocessen inrichten.
 - we participatiebeleid vaststellen en participatie deel uit laten maken van de besluitvormingsprocessen.

Programmering, Planning en Financiën

- We zorgen voor een integrale prioritering en programmering van het waterschapswerk. Dit vertaalt zich naar een uitvoerbare meerjarenbegroting met oog voor risico's en balans in onze opgave, capaciteit en middelen.
- We houden de organisatie op koers en sturen op "de goede dingen doen en de dingen goed doen".
- We verzamelen en analyseren informatie, maken prognoses, signaleren afwijkingen en mogelijke risico's in de toekomst.
- Wij voeren regie op een gezonde meerjarenbegroting die structureel in evenwicht is. De begroting, voortgangsrapportages en jaarrekening zijn transparant en geven het bestuur helder inzicht in de financiële situatie van het waterschap.
- We toetsen op doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid.
- We sturen op de implementatie en juiste toepassing van assetmanagement. Assetmanagement helpt ons onze budgetten optimaal in te zetten en de juiste maatregelen te treffen die het hardst nodig zijn én het meeste bijdragen aan onze ambitie en doelstellingen. We geven uitvoering aan het assetmanagementbeleid, het strategisch assetmanagementplan en de onderliggende assetmanagementplannen.

- Enkele concrete acties voor 2021 zijn:
 1. Het verder opstellen van assetmanagementplannen waarmee we o.a. toewerken naar uniformiteit qua ontwerprichtlijnen.
 2. Het verzorgen van training en opleiding.
 3. Het uitvoeren van een analyse waaruit blijkt waar we staan op het gebied van assetmanagement en welke acties in de verdere jaren nog nodig zijn.
- We bewaken de samenhang tussen strategische doelen en daadwerkelijke uitvoering van inspectie-, onderhoud- en vervangingswerkzaamheden, ook in relatie tot de zorgplicht. Met oog voor de omgeving zoeken we hierbij naar de balans tussen kosten, prestaties en risico's.
- We kennen onze assets en weten van de risicovolle assets wat de staat daarvan is.
- We voeren de noodzakelijke werkzaamheden uit volgens de principes van prioriteren en programmeren.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
1) % van de facturen dat binnen 30 dagen betaald is	100 %	100 %	100 %	100 %	- ¹
2) gemiddelde betaaltermijn facturen (in dagen)	< 30	< 30	< 30	< 30	- ¹

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Bestuurlijke vernieuwing

- We bieden ruimte voor samenspraak en (burger- en overheids)participatie.

Strategie en communicatie

- We stellen een corporate communicatiebeleid op.
- We vergroten de zichtbaarheid van het waterschap.
- We maken stakeholdersanalyses en spelen in op relevante dossiers en kansrijke ontwikkelingen.
- We geven invulling aan innovatie o.a. met proefregio's. We leren al doende.
- We stellen een beleid 'Duurzaamheid' op.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
3) naamsbekendheid van WL bij inwoners	72 %	74 %	76 %	80 %	2025
4) waardering samenwerking met WL door partners	7,1	7,2	7,3	7,5	2025
5) percentage voldaan aan servicenorm (email, telefoon en social media)	81 %	82 %	83 %	85 %	2025
6) % klachten binnen wettelijke termijn afgehandeld	100 %	100 %	100 %	100 %	- ¹
7) % behandelde bewaarschriften binnen wettelijke termijn afgehandeld	100 %	100 %	100 %	100 %	- ¹

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Modern werkgeverschap en organisatie

- WL heeft de komende tien jaar te maken met een grote uitstroom in verband met pensionering en staat voor een aantal ontwikkelingen, zoals de digitalisering en de Omgevingswet. Die uitdagingen vragen nieuwe kennis, competenties en extra capaciteit om zo een passend medewerkersbestand te krijgen en houden. Aan de hand van Strategische PersoneelsPlanning (SPP) is de personele capaciteit vertaald in de formatie en bezetting 2020-2025. Dit is een continu proces om ontwikkelingen te verwerken en daarmee te anticiperen op de in-, door- en uitstroom van medewerkers. Er wordt in 2021 een start gemaakt met het onderzoek naar de mogelijkheden en kansen van digitalisering binnen SPP. Daarnaast vindt er een onderzoek plaats naar de arbeidsmarktbenadering van Waterschap Limburg, om eventuele (innovatieve) maatregelen te treffen richting toekomst. In 2020 zijn met name in relatie tot de Kadernota-vacatures veel nieuwe medewerkers geworven. Nieuwe kennis en competenties worden daardoor ingezet. De uitstroom in 2021 i.r.t. pensionering is beperkt (6 medewerkers).
- Om één van de beste werkgevers van Nederland te blijven, investeren we in duurzame inzetbaarheid, gesprekscyclus, opleidingen en mobiliteit. In 2021 krijgt het vitaliteitsbeleid voor alle groepen medewerkers verder vorm. Binnen de organisatie wordt het geven en ontvangen van feedback, als onderdeel van de gesprekscyclus, gestimuleerd. Het volgen van opleidingen is een onderwerp binnen de gesprekscyclus en er wordt gewerkt aan de hand van een (jaarlijks) organisatiebreed opleidingsplan, waarbij de interne opleidingen ‘Stroming’ vorm krijgt. De personele mobiliteit is een structureel punt van aandacht (basis; strategische personeelsplanning en persoonlijke ontwikkeling). In 2021 vindt een onderzoek plaats naar welke mogelijkheden ontwikkeld kunnen worden op het gebied van Talentmanagement/Performance Management binnen de organisatie.
- We implementeren het actieplan Eenvoud & Focus (organisatieontwikkeling) zodat we als moderne en flexibele organisatie toekomstbestendig blijven. De cyclus van Strategische PersoneelsPlanning (SPP) wordt hiervoor gebruikt, om daarmee medewerkers optimaal te kunnen inzetten en (persoonlijke) ontwikkeling vorm te geven.

Daarbij worden de instrumenten zoals de gesprekscyclus, opleidingen, werving & selectie en mobiliteit benut. Om de koers te concretiseren worden de clusterkompassen als instrument ingezet.

- De resultaten van het MedewerkersBelevingsonderzoek (MBO) 2019 en 2020 worden met elkaar vergeleken en geanalyseerd. Daaruit worden verbeterpunten en tops gedestilleerd en actiepunten geformuleerd.

ICT en Data

- Onze ICT-omgeving is beschikbaar en veilig en we ontwikkelen continu door.
- We stellen informatiebeleid op en ontwikkelen door naar een data gedreven organisatie. De Centrale Regiekamer (CRK) ontwikkeld zich dit jaar door tot het informatieknooppunt van het Watersysteem. Modellen en data worden geïntegreerd in de CRK zodat we in staat zijn om de actuele stand van zaken te volgen en te bewaken en in te spelen op ontwikkelingen.
- We verzorgen het inwinnen, verwerken, onderhouden en beschikbaar stellen van statische GEO-gerelateerde data volgens vastgestelde afspraken (beheerorganisatie). Op die manier staan we garant voor de kwaliteit van deze gegevens. De dynamische, water gerelateerde data (fysisch/chemische, hydrologisch, ecologisch) worden in 2021 (projectmatig) op orde gebracht.
- We werken samen met andere waterschappen, gemeenten en het Rijk om de kosten van de digitale transformatie zo laag mogelijk te houden en de toegevoegde waarde voor onze burgers zo groot mogelijk te maken.

Roadmap Informatievoorziening 2017-2021

- De Roadmap Informatievoorziening (ICT) is een projecten portofolio van ICT-gerelateerde projecten. Binnen de Roadmap worden projecten uitgevoerd die een wettelijk grondslag hebben (bijvoorbeeld in het kader van de digitale dienstverlening, Omgevingswet, etc.). Daarnaast worden er projecten uitgevoerd om de digitalisering te verbeteren. We voeren de Roadmap informatievoorziening (ICT) uit.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
8) % beschikbaarheid applicaties en ICT-infrastructuur	95 %	95 %	95 %	95 %	- ¹

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Internationale samenwerking

- Waterschap Limburg heeft zich gecommitteerd aan de internationale samenwerking Blue Deal. Hierbij helpen Nederlandse waterschappen wereldwijd in het streven naar veilig en drinkbaar water. We bieden hulp, creëren kansen voor het bedrijfsleven en leren van andere landen. Zo blijven de Nederlandse waterbeheerders hun werk verbeteren.

Innovatie en duurzaamheid

- We innoveren om vanuit vernieuwing en verbetering bij te dragen aan optimaal, efficiënt en veilig waterbeheer. Innovatie en optimalisatie gaat over nieuwe producten ontwikkelen én over het verbeteren van bestaande producten of processen. Met en zonder inzet van extra middelen.
- Het werkproces innovatie en duurzaamheid (innovatie funnel) is ingericht en hierin zullen de meest waardevolle ideeën tot uitvoer gebracht worden. Dit met het oog op optimaal, efficiënt en veilig waterbeheer.
- We zoeken aansluiting bij innovatieve en duurzame bedrijven, kijken voortdurend wat we van anderen kunnen leren en overnemen. Ook hier de blik vol naar buiten.
- Om succesvol te innoveren en optimaliseren is samenwerking essentieel. Deze wordt actief opgezocht door relaties verder uit te bouwen gericht op meervoudige waardecreatie.
- In 2021 voeren we het duurzaamheidsprogramma uit om de doelen en doelstellingen die in 2020 zijn vastgesteld te bereiken.
- We hebben aandacht voor technische innovatie én voor sociale innovatie: bestuurlijke vernieuwing, gebiedsmanagement en participatie van inwoners en medewerkers.
- Innovatie doen we samen met de omgeving. Daarom werken WL en WBL samen met de gouden driehoek van opleidingsinstituten, bedrijfsleven en kenniscentra. In 2021 de gouden driehoek uitbreiden. Dit betekent van een triple helix aanpak naar een multi helix. Niet langer alleen een driehoek tussen overheid-bedrijfsleven-onderwijs vormen. Burgers, klanten, consumenten, investeerders, designers, kunstenaars en corporaties erbij betrekken. Zoeken naar verbindingen tussen technologie, design en sociale innovatie en hiertoe een plan opstellen hoe dit structureel in te richten.
- Vanuit het programma WiB omarmen wij initiatieven om op diverse terreinen regenwater af te koppelen van het riool. We zijn op dit moment betrokken bij een aantal initiatieven.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
9) innovatieve en duurzame initiatieven uitgewerkt in pilots/deelnames	7	9	11	15	2025

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Bestuur en Organisatie		2021
		Begroting
Kosten		66.430.700
Opbrengsten		3.519.400
Netto kosten		62.911.300
Bijdrage aan WBL		2.930.900
Bijdrage aan BsGW		4.385.700
Doorberekende kosten naar overige programma's		-56.493.500
Totaal na doorberekening		13.734.400

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2021 x € 1.000	INKOMSTEN 2021 x € 1.000
P501005	20	Verbouwing locatie Horst	225	-
P502014	5	Roadmap Informatievoorziening 2017-2021	650	-
	10	Projecten facilitair 2020-2021	50	-
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE			925	-

Financiële begroting

2021

waterschap
limburg

4 Financiële begroting

4.1 Samenvatting

In deze paragraaf geven we op hoofdlijnen het resultaat van de exploitatie, de investeringen en de tarieven weer en lichten ze kort toe.

Exploitatie

De begroting kan op basis van de netto kosten per programma als volgt worden weergegeven.

Programma		2021 Begroting
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid		12.711.000
Zuiveren en waterketen		74.118.100
Waterkwaliteit		2.056.600
Klimaatadaptie regionaal systeem		56.109.300
Crisisbeheersing		2.441.500
Bestuur en organisatie		13.734.400
Programmatotaal		161.170.900
Onvoorzien WL	+	342.000
Onvoorzien WBL	+	313.000
Duurzaamheid en innovatie	+	795.000
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	914.000
Totaal netto kosten		161.706.900
Opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen		159.540.900
Exploitatieresultaat		-2.166.000

Voor een nadere toelichting op de programma's verwijzen we naar hoofdstuk 3.

Aangezien in deze begroting de verschillen ten opzichte van 2020 op kostensoortenniveau worden verklaard kan het gecombineerde resultaat van de begroting volgens de indeling van de kostensoorten als volgt worden weergegeven.

Kosten / Opbrengsten		2021 Begroting
Kosten		166.756.200
Opbrengsten		164.590.200
Exploitatieresultaat		-2.166.000

Voor een uitgebreide toelichting op de kosten en opbrengsten wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4.

De opbrengsten zijn inclusief de heffingsopbrengsten, waarbij voor 2021 rekening is gehouden met een stijging van de gemiddelde opbrengstontwikkeling met 3,4% voor beide taken, en is gelijk aan de stijgingspercentage 2021 zoals opgenomen in de meerjarenraming van de begroting 2020.

In 2021 is sprake van een exploitatietekort van € 2.166.000 dat o.a. veroorzaakt wordt door de kosten die gemoeid zijn met het project 'data op orde' van € 575.000. Om een sluitende begroting te presenteren wordt dan ook voorgesteld om in 2021 € 575.000 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem'. Daarnaast wordt om invulling te geven aan het gewenste tarievenbeleid door het bestuur voor de komende jaren, voor 2021 voorgesteld € 2.919.000 te onttrekken aan de 'egalisereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing' en € 1.328.000 toe te voegen aan de 'egalisereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.

Investeringsen

De netto investeringsuitgaven in de begroting 2021 bedragen € 36.655.000.

Programma	2021 Begroting
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	17.886.000
Zuiveren en waterketen	-
Waterkwaliteit (exclusief beekherstel)	395.000
Klimaatadaptie regionaal systeem	24.283.000
Crisisbeheersing	277.000
Bestuur en organisatie	925.000
Totaal netto investeringsuitgaven	43.766.000
Risicoprofiel realisatie	-7.111.000
Totaal netto investeringsuitgaven inclusief risicoprofiel	36.655.000

De investeringsuitgaven van het Programma Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid hebben betrekking op de bijdrage in de kosten van het 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP), uitvoering 'HWBP Noord- en Midden-Limburg' inclusief Lob van Gennep en de veiligheidstoetsing waterkeringen.

De investeringsprojecten van het Programma Zuiveren en waterketen maken onderdeel uit van de begroting van het Waterschapsbedrijf Limburg.

De investeringen van het Programma Waterkwaliteit hebben betrekking op de actievare rol bij innovatie maatregelen en de implementatie van het soortenbeleid.

De investeringsprojecten van het Programma Klimaatadaptie regionaal systeem zijn voor het merendeel gebaseerd op het 'Waterbeheerplan 2016-2021'. Ook is rekening gehouden met de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Europese Kaderrichtlijn Water, Waterbeleid 21^e eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) en het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL).

De investeringsuitgaven van het Programma Crisisbeheersing hebben betrekking op de vervanging van pompen voor de hoogwaterbestrijding en de sterkteberekeningen van dijken.

De investeringen van het Programma Bestuur en organisatie hebben betrekking op de roadmap informatievoorziening, verbouwing loods Horst en facilitaire projecten.

De investeringsuitgaven en -inkomsten in de begroting zijn probabilistisch geraamd. Dit betekent dat in de raming rekening is gehouden met risico's, kansen en onzekerheden waardoor de investeringsuitgaven en -inkomsten vallen binnen een bepaalde bandbreedte. Hierdoor kunnen raming en realisatie van elkaar afwijken.

De uitgaven en inkomsten van de individuele investeringsprojecten, gerubriceerd per programma, zijn opgenomen in het investeringsoverzicht dat integraal deel uitmaakt van de begroting (zie investeringslijst, bijlage J). Ter bevordering van de inzichtelijkheid van het investeringsoverzicht is de splitsing van de investeringsbedragen in de realisatie tot en met 2019 en de verwachting voor 2020 tot en met 2026 weergegeven.

Tarieven

De tarieven 2021 kunnen als volgt worden weergegeven. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.8.

Categorie	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Verontreinigings-heffing
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	276,20	-	-
Overig ongebouwd	55,24	-	-
<i>Natuur (per hectare)</i>			
Natuur (per hectare)	3,83	-	-
<i>Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)</i>			
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0263%	-	-
<i>Ingezetenen (per wooneenheid)</i>			
Ingezetenen (per wooneenheid)	66,86	-	-
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	-	52,79	-
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	-	-	52,79

Onderstaand worden de tarieven 2020 en 2021 weergegeven.

Categorie	Tarief	
	2020	2021
Watersysteembeheer		
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>		
Openbare landwegen	255,10	276,20
Overig ongebouwd	51,02	55,24
Natuur (per hectare)	4,01	3,83
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0265%	0,0263%
Ingezetenen (per wooneenheid)	63,50	66,86
Zuiveringsbeheer		
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	52,26	52,79
Verontreinigingsheffing		
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	52,26	52,79

De ontwikkeling van de lastendruk komt in de meeste situaties nagenoeg overeen met de eerdere prognoses. Uitzondering hierop vormen de agrarische bedrijven. Met een correctie binnen het percelenbestand, categorie natuur is een inhaalslag uitgevoerd. Daarmee zijn alsnog mutaties verwerkt die voor het belastingjaar 2019 uitgevoerd hadden moeten worden. Aangezien de oppervlakten per categorie grotendeels complementair zijn, heeft dit éénmalig ook gevolgen voor de categorie overig ongebouwd. Hierdoor is in 2021 rekening gehouden met een toename van het aantal belaste hectares natuur en een afname van het aantal belaste hectares overig ongebouwd.

Kengetallen

Financiële kengetallen dragen bij aan het vormen van een beeld van de financiële situatie van het waterschap. Een kengetal is een ratio of verhoudingsgetal tussen twee grootheden. Kengetallen op zichzelf zijn geen sturingsinstrument. De trend die uit de ontwikkeling van de kengetallen blijkt kan worden gebruikt om te sturen op het moment dat de trend een bepaalde kant uit gaat die niet gewenst is.

Meerdere kengetallen zijn in overweging genomen en op hun waarde beoordeeld. De hierna opgenomen kengetallen zijn het resultaat van diverse overleggen met het bestuur. Op hoofdlijnen kan een onderscheid worden gemaakt in kengetallen gebaseerd op de balans (weerstandsvormogen, financiering), exploitatie of een mix daarvan (netto schuldquote). Daar waar volgens toezichthouders al snel te grote risico's worden gelopen, heeft de wetgever zelf normen/kengetallen in de wet opgenomen. Die vormen een vast onderdeel van de begroting en jaarrekening.

De hierna opgenomen kengetallen zijn berekend voor Waterschap Limburg inclusief Waterschapsbedrijf Limburg.

Kengetal/indicator	Meerjarenbegroting 2021-2026					
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Netto schuldquote	311%	330%	344%	353%	354%	355%
Solvabiliteit *	108% (JR 2019)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Rentelasten t.o.v. vaste activa	1,32%	1,20%	1,15%	1,14%	1,14%	1,15%
Aflossingen : afschrijvingen	1 : 1,44	1 : 1,29	1 : 1,16	1 : 1,08	1 : 1,01	1 : 0,95
Kapitaallasten t.o.v. bruto exploitatieomvang	27,6%	26,8%	26,5%	26,4%	26,5%	25,9%
Renterisico norm	€ 45.648.000 (norm € 51.981.000)	€ 31.113.000 (norm € 52.379.000)	€ 34.704.000 (norm € 53.534.000)	€ 38.098.000 (norm € 54.479.000)	€ 41.422.000 (norm € 55.447.000)	€ 43.444.000 (norm € 54.479.000)

*de solvabiliteit bepalen we op basis van de balans bij de jaarrekeningen. We vermelden daarom de waarde op basis van de laatste jaarrekening.

4.2 Investeringskrediet

In hoofdstuk 3 zijn per programma de jaargebonden investeringsuitgaven en -inkomsten voor 2021 getotaliseerd weergegeven. Voor de specificatie, per individueel investeringsproject, wordt verwezen naar de investeringslijst, Bijlage J.

Naast de jaarlijkse uitgaven en inkomsten zijn in de investeringslijst per investeringsproject ook de beschikbaar gestelde kredieten opgenomen. Immers, een krediet is noodzakelijk om gelegitimeerd uitgaven van investeringsprojecten te mogen doen. Omdat deze uitgaven over meerdere jaren kunnen worden verantwoord, zijn kredieten dan ook jaaroverschrijdend.

In de 'Verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingfunctie Waterschap Limburg' (art. 6 en 7) is de procedure voor de autorisatie van investeringskredieten opgenomen en kan voor 2021 als volgt worden weergegeven:

1. Bij de vaststelling van de programmabegroting wordt door het algemeen bestuur per programma een krediet gevoteerd (voor toelichting zie volgende alinea); kredietvoting geldt dan ook per programma.
2. De kredietverlening van een individueel investeringsproject binnen een programma is de verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur; kredietverlening geldt per individueel project.
3. Over de door het dagelijks bestuur verleende kredieten wordt in de voorjaars- en najaarsrapportage evenals de jaarrekening gerapporteerd aan het algemeen bestuur.
4. In de jaarrekening wordt door het algemeen bestuur het saldo van het gevoteerde krediet per programma ingetrokken. Dit saldo betreft de niet door het dagelijks bestuur verleende kredieten.

In de investeringslijst zijn de investeringsuitgaven- en inkomsten over de jaren 2021 tot en met 2026 opgenomen. Verder zijn in het kader van de leesbaarheid ook nog de investeringsuitgaven en -inkomsten van de realisatie (lopend jaar -1) en het lopend jaar weergegeven. De in het begrotingsjaar beschikbaar te stellen kredieten zijn gebaseerd op basis van ervaringscijfers van de afgelopen jaren. Omdat hierdoor sprake is van een inschatting dient het te voteren krediet te worden beschouwd als een raamkrediet.

Kredietvoting per programma 2021:

- Voor het Programma Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid is de inschatting dat een kredietvoting van € 16.900.000 noodzakelijk is, waarvan € 10.100.000 voor de solidariteitsbijdrage 2021 aan het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Dit is exclusief de kredietvoting voor onze eigen HWBP-projecten en de dijkversterking Maaswerken en sluitstukkaden.
- Voor het Programma Zuiveren en waterketen is geen kredietvoting noodzakelijk.
- Voor het Programma Waterkwaliteit is een kredietvoting noodzakelijk van € 300.000.
- Binnen het programma klimaatadaptie regionaal systeem wordt gestart met de uitvoering van investeringsprojecten waarvoor nog geen krediet beschikbaar is. Om de uitgaven in 2021 en komende jaren van deze projecten te kunnen verantwoorden is € 15.800.000 kredietvoting noodzakelijk:

€ 2.800.000 voor beekherstel, € 1.000.000 voor verdrogingsbestrijding, € 6.400.000 voor wateroverlast, € 5.100.000 voor vervanging en aanpassing assets en € 500.000 voor overige projecten. De kredietvoting is berekend op basis van de beschikbare kredieten, afgezet tegen de verwachte uitgaven, zie de investeringslijst (bijlage J) .

- Voor het Programma Crisisbeheersing is een kredietvoting noodzakelijk van € 1.300.000.
- Voor het Programma Bestuur en organisatie is een kredietvoting noodzakelijk van € 100.000.

Schematisch kan de autorisatieprocedure van investeringskredieten als volgt worden weergegeven.

4.3 Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk wordt de begroting naar kostendrager (lees: taak) weergegeven. Het waterschap kent twee kostendragers, te weten het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer.

Watersysteembeheer

Het watersysteembeheer bevat de kosten van het waterkwantiteitsbeheer, het waterkeringsbeheer, het passieve kwaliteitsbeheer (verbeteringen van de waterkwaliteit in de diverse waterlichamen) en een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. De kosten worden betaald door inwoners en eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen.

Zuiveringsbeheer

Het zuiveringsbeheer bevat de kosten voor het zuiveren en transporteren van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib. Deze taak wordt uitgevoerd door het Waterschapsbedrijf Limburg. Ook het zuiveringsbeheer bevat een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. Verder wordt een gedeelte van de kosten van eigen plannen, bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving van de Wvo, uitgevoerd door Waterschap Limburg, tot het zuiveringsbeheer gerekend. De kosten van het zuiveringsbeheer worden opgebracht door zowel huishoudens als bedrijven op basis van het aantal vervuilingseenheden.

De wijze van toerekening van de kosten naar de beide kostendragers wordt onderstaand kort toegelicht en per kostendrager wordt een toelichting gegeven op de dekking van deze kosten; de 'dekkingsmiddelen'.

Kostentoerekening

De principes die gehanteerd zijn bij de kostentoerekening bepalen hoe de kosten worden toegerekend aan de uiteindelijke kostendragers. De kostendragers vormen de basis voor de opbrengst waterschapslasten. Omdat de kostentoerekening van groot belang kan zijn op de hoogte van de belastingtarieven en bestuurlijke aandacht vergt, is in de voorschriften opgenomen dat hier in de begroting expliciet aandacht aan dient te worden geschonken.

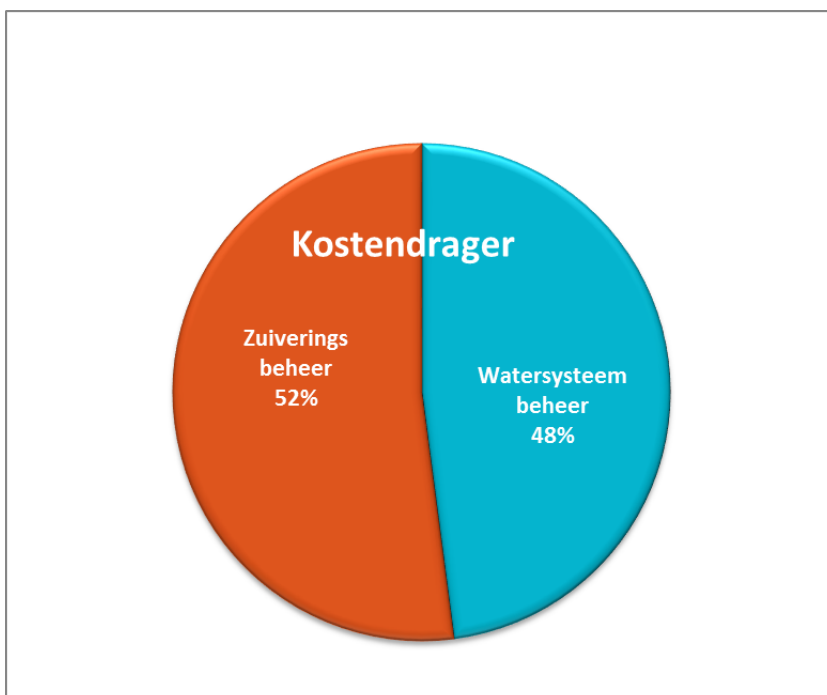
De interne kosten worden toegerekend op basis van bedrijfseconomische principes. Alle indirecte kosten worden doorberekend naar de producten die deel uitmaken van programma's en onderdeel uitmaken van de taak watersysteembeheer en/of zuiveringsbeheer. Een uitgebreide toelichting op de kostentoerekening is opgenomen in bijlage G.

De kosten van het zuiveringsbeheer bestaan uit de bijdrage aan het WBL en het aandeel van het zuiveringsbeheer van de aan BsGW te betalen bijdragen. Verder bestaan de kosten van het zuiveringsbeheer uit een gedeelte van de kosten van eigen plannen (samenwerking in de afvalwaterketen), bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving. De overige kosten van de waterschapsbegroting zijn toegerekend aan het watersysteembeheer.

Kostendrager

Het resultaat van de bovengenoemde kostentoerekening naar de kostendragers kan volgens de programma-indeling voor 2021 als volgt worden weergegeven:

Programma	Totaal	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Klimaatadaptie regionaal systeem	56.109.300	52.813.150	3.296.150
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	12.711.000	12.711.000	-
Crisisbeheersing	2.441.500	2.441.500	-
Waterkwaliteit	2.056.600	2.186.900	-130.300
Zuiveren en waterketen	74.118.100	69.000	74.049.100
Bestuur en Organisatie	13.734.400	7.069.900	6.664.500
Programmatotaal	161.170.900	77.291.450	83.879.450
Onvoorzien WL	+ 342.000	342.000	-
Onvoorzien WBL	+ 313.000	-	313.000
Duurzaamheid en innovatie	+ 795.000	795.000	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/- 914.000	914.000	-
Totaal netto kosten	161.706.900	77.514.450	84.192.450

Voor een nadere opbouw van de programma's met bijbehorende beleidsproducten wordt verwezen naar bijlage F.

Dekkingsmiddelen

De netto kosten per kostendrager worden gedekt door de opbrengst waterschapsbelastingen en de onttrekkingen aan de egalisereserves ontwikkeling waterschapslasten en bestemmingsreserves, ook wel dekkingsmiddelen genoemd. Onder de dekkingsmiddelen worden ook de opbrengsten verantwoord die niet in het kader van bedrijfsprocessen worden gerealiseerd. De specificatie 2021 kan als volgt worden weergegeven:

Dekkingsmiddelen		Totaal	Kostendrager	
			Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	166.612.400	81.099.700	85.512.700
Correctie kwijtschelding	-/-	6.240.500	2.428.800	3.811.700
Correctie oninbaarheid	-/-	831.000	403.400	427.600
Onttrekking bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem	+	575.000	575.000	-
Onttrekking egalisereserve zuiveringsheffing	+	2.919.000	-	2.919.000
Toevoeging egalisereserve watersysteemheffing	-/-	1.328.000	1.328.000	-
Totaal dekkingsmiddelen		161.706.900	77.514.500	84.192.400

Opbrengst waterschapsbelastingen

Voor een toelichting op de opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4.

Onttrekking / toevoeging aan reserves

Om een sluitende begroting te presenteren is rekening gehouden met een onttrekking aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem' van € 575.000 in verband met de kosten van het project 'data op orde'. Daarnaast is om uitvoering te geven aan het gewenste tarievenbeleid € 2.919.000 onttrokken aan de 'egalisereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing' en € 1.328.000 toegevoegd aan de 'egalisereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.

4.4 Begroting naar kosten en opbrengsten

Naast de programmabegroting blijft de begroting naar kostensoorten een verplichting. De begroting naar kosten- en opbrengstensoorten is ingedeeld volgens de voorgeschreven groepen van kosten en opbrengsten.

Kosten	2019 Jaarrekening	2020 Gewijzigde begroting	2021 Begroting
4101 Externe rentelasten	3.271.048	3.242.100	3.089.300
4103 Afschrijvingen van activa	14.004.256	14.951.200	16.191.900
4104 Afschrijvingen van boekverliezen	-	-	-
41 Rente en afschrijvingen	17.275.304	18.193.300	19.281.200
4201 Salarissen huidig personeel en bestuurders	18.766.529	22.983.600	24.646.500
4202 Sociale premies	5.508.877	5.967.800	7.251.600
4204 Overige personeelslasten	515.609	1.378.100	1.307.800
4205 Personeel van derden	1.352.279	1.212.000	1.017.900
4206 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	193.853	328.500	229.500
42 Personeelslasten	26.337.147	31.870.000	34.453.300
4301 Duurzame gebruiksgoederen	249.628	225.700	226.100
4302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	878.783	790.700	806.200
4303 Energie	267.639	299.200	292.000
4304 Huren en rechten	997.128	1.034.700	1.022.300
4305 Leasebetalingen operationele lease	910.302	1.000.000	1.020.000
4307 Verzekeringen	479.112	512.100	469.900
4308 Belastingen	62.122	59.100	58.200
4309 Onderhoud door derden	8.966.464	11.709.000	12.453.500
4310 Overige diensten door derden	10.572.548	11.752.900	11.631.800
4310 Overige diensten door derden WBL	69.764.128	74.558.700	76.531.100
4310 Overige diensten door derden BsGW	4.268.321	5.068.500	4.385.700
43 Goederen en diensten van derden	97.416.175	107.010.600	108.896.800
4401 Bijdragen aan bedrijven	-	200.000	200.000
4402 Bijdragen aan het Rijk	510.099	514.800	515.000
4403 Bijdragen aan openbare lichamen	818.987	2.263.600	512.600
4404 Bijdragen aan overigen	166.223	132.000	132.000
44 Bijdragen aan derden	1.495.309	3.110.400	1.359.600
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	3.352.850	1.610.200	1.628.300
4502 Onvoorzien	-	-1.788.000	342.000
4502 Duurzaamheid en innovatie	-	708.400	795.000
4502 Intensivering watersysteemtaak	-	400.000	-
45 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	3.352.850	930.600	2.765.300
Totaal kosten	145.876.785	161.114.900	166.756.200

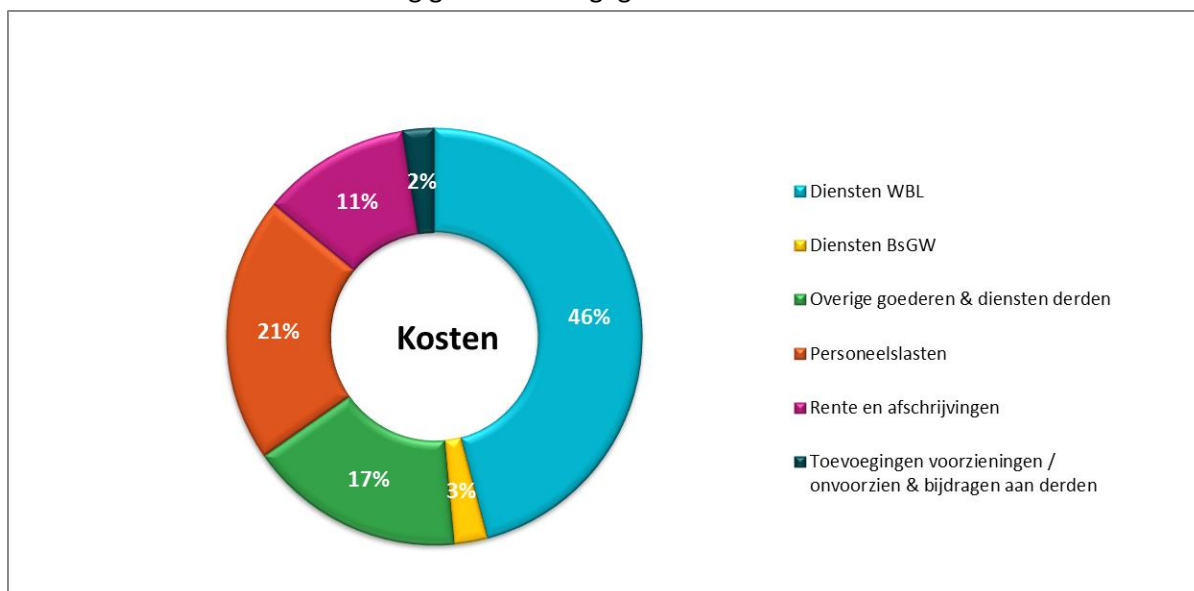
Opbrengsten	2019 Jaarrekening	2020 Gewijzigde begroting	2021 Begroting
8101 Externe rentebaten	87.438	60.000	35.000
8103 Dividenden en bonusuitkeringen	914.204	914.000	914.000
81 Financiële baten	1.001.642	974.000	949.000
8201 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	35.303	71.400	72.800
8202 Uitlening van personeel	200.981	-	214.700
82 Personele baten	236.284	71.400	287.500
8301 Verkoop van grond	205.400	75.000	75.000
8302 Verkoop van duurzame goederen	309.105	9.200	9.200
8303 Verkoop van overige goederen	5.951	-	-
8304 Opbrengst uit grond en water	134.511	43.000	43.900
8306 Diensten voor derden	402.614	443.500	448.700
83 Goederen en diensten aan derden	1.057.581	570.700	576.800
8402 Bijdragen van het Rijk	136.083	-	-
8403 Bijdragen van provincies	78.530	-	-
8404 Bijdragen van overige openbare lichamen	571.942	401.800	61.200
8405 Bijdragen van overigen	335.505	275.400	280.900
84 Bijdragen van derden	1.122.060	677.200	342.100
8501 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	33.146.145	36.645.300	38.862.600
8502 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	27.368.821	31.530.100	33.395.600
8503 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	6.043.522	7.745.900	8.218.200
8504 Opbrengst watersysteemheffing natuur	167.620	188.200	201.000
8505 Opbrengst verontreinigingsheffing	491.921	418.100	422.300
8506 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	21.928.811	23.987.300	24.230.600
8507 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	56.032.289	60.678.800	61.282.100
8508 Oninbaarverklaringen	-454.878	-803.900	-831.000
8509 Kwijtscheldingen	-4.996.088	-6.051.000	-6.240.500
85 Waterschapsbelastingen	139.728.163	154.338.800	159.540.900
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen	662.000	-	-
8602 Geactiveerde lasten	1.626.173	2.702.100	2.893.900
86 Interne verrekeningen	2.288.173	2.702.100	2.893.900
Totaal opbrengsten	145.433.903	159.334.200	164.590.200
Exploitatieresultaat:	-442.882	-1.780.700	-2.166.000
Negatief exploitatieresultaat dekken uit reserves	442.882	1.780.700	2.166.000
Positief exploitatieresultaat toevoegen aan reserves	-	-	-

Volgens de BBVW (lees: voorschriften) hebben de kostensoorten informatieve waarde voor het algemeen bestuur waardoor een toelichting hierop niet verplicht is. Omdat een toelichting op kostensoorten het inzicht voor de besluitvorming ten goede komt wordt dit echter wel gedaan.

Op hoofdlijnen wordt per kostensoort de Begroting 2021 toegelicht en worden de mutaties van de Begroting 2021 versus de gewijzigde Begroting 2020 (afgerond op duizendtallen) geanalyseerd.

Toelichting op kosten

Onderstaand is de kostenverdeling grafisch weergegeven:

Rente en afschrijvingen

Voor rente en afschrijving (kapitaallasten) is € 19.281.200 begroot, waarvan € 3.089.300 rente en € 16.191.900 afschrijvingen. De kapitaallasten hebben vooral betrekking op investeringen in materiële activa.

De netto investeringen 2021 van € 36.654.000 zijn grotendeels gebaseerd op het 'Waterbeheerplan 2016-2021' en de investeringen in waterkeringen. Daarnaast heeft de bijdrage aan het HWBP een belangrijk effect op de hoogte van het investeringsniveau.

Investeringen worden in principe gefinancierd met langlopende geldleningen. De kapitaallasten worden vervolgens verdeeld over de relevante producten. Het beleid betreffende de financiering wordt in paragraaf 4.5.5 nader toegelicht.

2021 versus 2020

De kapitaallasten nemen toe met € 1.088.000. De externe rente is ondanks het investeringsniveau 2021 afgenomen met € 153.000 en is een direct gevolg van een lager rentepercentage voor de financiering. De afschrijvingen daarentegen zijn toegenomen met € 1.241.000 als gevolg van het investeringsniveau 2021 en de structurele doorwerking van de investeringen 2020.

Personeelslasten

Tot de personeelslasten van € 34.453.300 behoren alle lasten van het huidige en voormalige bestuur en personeel. Hiertoe worden gerekend: het salaris met vaste toelagen, de uitkeringen en pensioenen inclusief de daarop betrekking hebbende sociale premies. Ook de uitgaven die voortvloeien uit diverse vergoedingsregelingen en de kosten voor de tijdelijke inhuur van personeel worden tot deze kostensoort gerekend.

De huidige cao werken voor waterschappen heeft een looptijd van 1 januari 2020 tot 1 januari 2021. Vooruitlopend op een nieuwe CAO is voor 2021 rekening gehouden met een salarisstijging van 3%. In verband met de extra inspanningen ter realisatie van de doelen uit het Bestuursprogramma is het formatieplafond door de invulling van vacatures - conform de gemaakte afspraken in de begroting 2020 - toegenomen tot 335,6 fte (2020 was 317,5 fte). Verder is op basis van de bestaande CAO 1% van de loonsom opgenomen voor organisatieontwikkeling en mobiliteit dat in 2020 structureel is verhoogd met € 800.000 en vanaf 2024 wordt afgebouwd.

2021 versus 2020

De personeelslasten nemen toe met € 2.583.000. Dit wordt met name veroorzaakt door de toename van het aantal fte's met 17,09 tot 335,59 fte. Verder is bij de post personeel van derden sprake van een afname doordat in 2020 veelvuldig gebruik is gemaakt van tijdelijk personeel om knelpunten op te lossen in de lopende werkzaamheden. Dit omdat vacatures nog niet waren ingevuld.

Goederen en diensten van derden

Voor de diensten van derden wordt € 108.896.800 begroot dat als volgt is samengesteld:

- de bijdrage in de kosten van het WBL zijn € 76.531.100 en van de BsGW € 4.385.700. In bijlage F zijn de bijdragen onderverdeeld naar de beleidsproducten, conform de vastgestelde begrotingen 2021 van de beide organisaties.
- de resterende kosten van € 27.980.000 hebben betrekking op 'onderhoud door derden', zoals onderhoud van waterlopen en -keringen, software en bedrijfspanden en de kosten die gemeoid zijn met het project 'data op orde'. Verder hebben deze kosten betrekking op 'overige diensten door derden' zoals de juridische, financiële en technische advisering derden, contributies, lidmaatschappen, bijdragen aan verenigingen - zoals Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), de Unie van Waterschappen - en de bijdrage aan Het Waterschapshuis (HWH) en het Gegevenshuis.

2021 versus 2020

De kosten van 'goederen en diensten van derden' nemen toe met € 1.886.000, ofwel 1,8%:

- de bijdrage aan het WBL neemt toe met € 1.972.000 (2,6%). De bijdrage aan de BsGW daarentegen is afgenomen met € 683.000 (13,5%). Zie paragraaf 5.6 en 5.7 voor een nadere toelichting.
- de resterende kosten zijn toegenomen met € 597.000 en is naast de inflatiecorrectie een direct gevolg van de toename van de post onderhoud door derden. Het betreft hier met name de onderdelen onderhoud software en het maaionderhoud.

Bijdragen aan derden

Totaal is € 1.359.600 begroot, waarvan € 200.000 betrekking heeft op de stimuleringsregeling maatregelen in de landbouw in het kader van klimaatadaptie en € 503.800 op de cofinanciering POP3 door ons waterschap voor pijler 2 'categorie niet productief water' die in totaliteit voor een periode van 4 jaar (tot 2022) € 2.015.000 bedraagt. Verder heeft € 302.900 betrekking op samenwerking in de afvalwaterketen en de stimulering van de Gemeentelijke Rioleringsplannen (GRP's), € 56.700 betreft de bijdrage aan Deltaprogramma Maas, € 153.000 is opgenomen voor dijkversterkingen via co-creatie door proactief te participeren in ruimtelijke ontwikkelingen, € 25.000 voor het sponsorbeleid en € 100.000 voor de samenwerking in het programmabureau KRW/Delta Hoge Zandgronden (DHZ), € 7.000 voor de bijdrage Droppie Water en € 11.200 als jaarlijkse bijdrage voor uitvoeringsorganisatie opgericht door waterschappen en gemeenten voor het toezicht op Glastuinbouwbedrijven.

2021 versus 2020

De kosten zijn ten opzichte van 2020 afgenomen met € 1.751.000. Dit wordt volledig veroorzaakt door het vervallen van de incidentele bijdrage van WL aan het WBL als gevolg van het negatieve resultaat van de jaarrekening 2019 van WBL.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

Voor toevoegingen aan voorzieningen is een bedrag van € 1.628.300 begroot.

Het betreft de toevoegingen aan:

- de voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB) € 335.600,
- de voorziening onderhoud waterkeringen € 1.275.200,
- de voorziening onderhoud ECI-waterkrachtcentrale Roermond € 13.000 en
- de voorziening hoogwaterloods Horst € 4.500.

Voor de dekking van onvoorziene uitgaven is € 342.000 opgenomen (0,4% van het begrotingstotaal exclusief WBL en BsGW).

Voor duurzaamheid en innovatie is conform de gemaakte afspraken met het algemeen bestuur een bedrag geraamd van € 800.000, waarvan reeds € 5.000 tot en met 2021 beschikbaar is gesteld voor visbemonstering en KRW-beoordeling.

2021 versus 2020

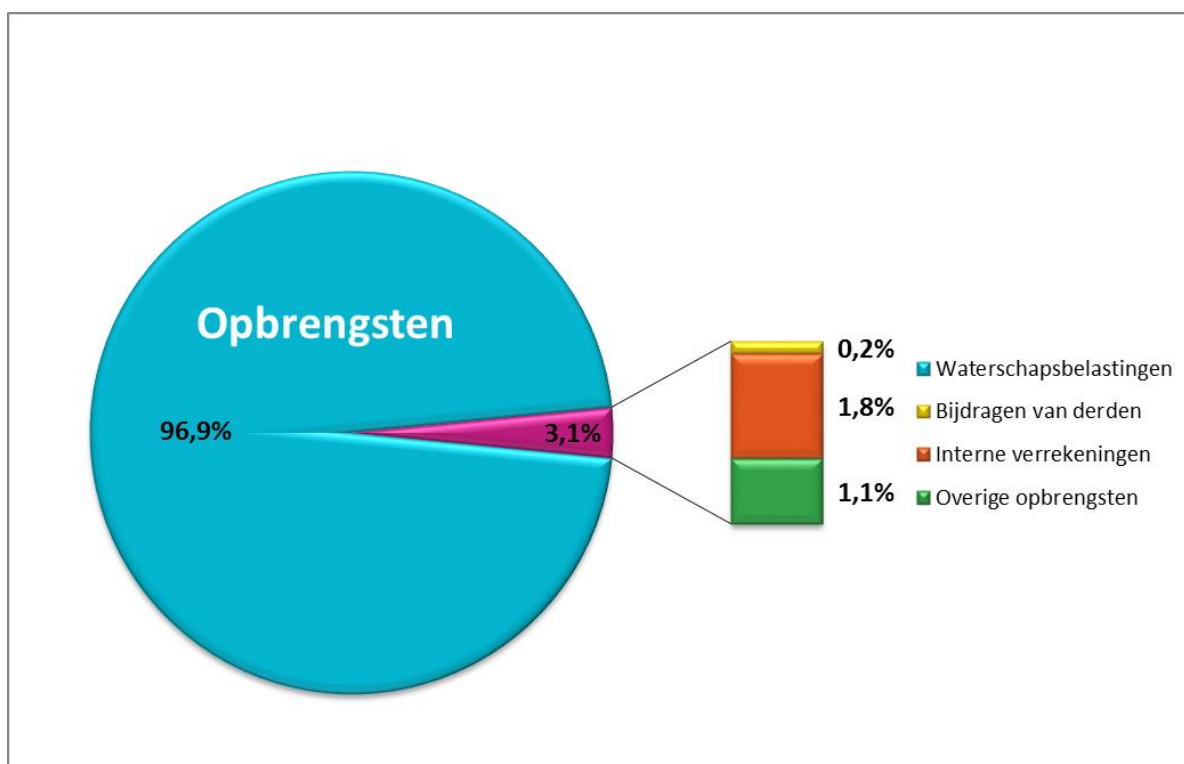
De post 'toevoeging aan voorzieningen' is toegenomen met € 18.000 als gevolg van een hogere storting in de voorziening PBB. De storting voor het onderhoud kantoorpand Blerick en de loods Nederweert daarentegen is vervallen in verband met de verkoop van de betreffende panden.

De post 'onvoorzien' neemt toe met € 2.130.000, omdat in de gewijzigde begroting 2020 rekening gehouden is met het negatieve resultaat zoals opgenomen in de 'Voorjaarsrapportage 2020' van WL.

De post 'intensivering watersysteemtaak', waarvoor in 2020 was € 400.000 opgenomen, is in 2021 komen te vervallen.

Toelichting op opbrengsten

Grafisch kan de verdeling van de opbrengsten als volgt worden weergegeven:

Financiële baten

De financiële baten van € 949.000 bestaan uit externe rentebaten als gevolg van de negatieve rente op kasgeldleningen groot € 35.000 en een dividenduitkering van € 914.000 van de NWB-bank. De interne renteopbrengsten zijn in verband met een rentepercentage van 0% nihil.

2021 versus 2020

De afname van de externe rentebaten met € 25.000 is een gevolg van een positievere liquiditeitspositie dan verwacht en het feit dat per 1 december 2020 een deel van de vlottende schuld (€ 30 miljoen) is geconsolideerd in een vaste geldlening waardoor voor dit deel niet meer geprofiteerd wordt van korte financiering middels kasgeldleningen, die door de negatieve rente een rentopbrengst genereren.

Personele baten

De opbrengsten van € 287.500 hebben voor € 72.800 hebben betrekking op bijdragen van de Uitkeringsinstantie voor Werknemers Verzekeringen (UWV) in de kosten wegens zwangerschap en looncompensatie voor participatie in projecten. Daarnaast zijn een aantal medewerkers geheel of gedeeltelijk zijn gedetacheerd bij andere organisatie waarmee een opbrengst wordt gegeneerd van € 214.700.

2021 versus 2020

De opbrengst is ten opzichte van 2020 toegenomen met € 216.000 doordat in 2021 een aantal medewerkers geheel of gedeeltelijk zijn gedetacheerd bij andere organisaties.

Goederen en diensten aan derden

Van de opbrengsten ad € 576.800 heeft € 131.000 betrekking op een bijdrage van de BsGW in de kosten Basisregistratie Kadaster en € 128.100 op een bijdrage van de BsGW en het WBL in de kosten van Het Waterschapshuis, die beiden door het waterschap worden betaald.

Verder is een bijdrage geraamd van € 109.200 voor de uitvoering van het waterakkoord met Waterschap Aa en Maas.

Voor de provinciale bijdrage voor de controle van zwemwater is rekening gehouden met een bijdrage van € 80.400.

Daarnaast worden opbrengsten verwacht voor verkoop van grond € 75.000 (raming), verkocht afgeschreven materieel € 9.200 en de terug levering van elektriciteit door de ECI-waterkrachtcentrale € 43.900.

2021 versus 2020

De opbrengst is ten opzichte van 2020 toegenomen met € 6.100 en is met name een gevolg de toename van de provinciale bijdrage voor de controle van het zwemwater en indexatie.

Bijdragen van derden

De bijdragen van € 342.100 hebben betrekking op de bijdrage in afvalwaterketen € 61.200 van het WBL en de vergoeding van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) voor de beverrattenbestrijding € 280.900.

2021 versus 2020

De opbrengsten nemen af met € 335.000. Dit is met name een gevolg van de vrijval van de goodwill van de tot de BsGW toegetreden gemeenten van € 342.000.

Waterschapsbelastingen

De (bruto) opbrengst waterschapsbelastingen van € 166.612.400 is als volgt samengesteld:

Watersysteemheffing	
Gebouwd	38.862.600
Ingezetenen	33.395.600
Ongebouwd	8.218.200
Natuur	201.000
Verontreinigingsheffing	
Verontreinigingsheffing	422.300
Zuiveringsheffing	
Zuiveringsheffing bedrijven	24.230.600
Zuiveringsheffing huishoudens	61.282.100

Deze opbrengst wordt voor € 7.071.500 gecorrigeerd voor kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen:

Correctie belastingopbrengsten	
Kwijtscheldingen	6.240.500
Oninbaarverklaringen	831.000

2021 versus 2020

De opbrengst waterschapsbelastingen is toegenomen met € 5.202.100.

De heffingen zijn toegenomen met € 5.418.700. Daarnaast is de post kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen toegenomen met € 216.600 hetgeen een nadelig effect heeft op de belastingontwikkeling. Het percentage voor de oninbaarheid is niet gewijzigd.

Interne verrekeningen

De interne verrekeningen van € 2.893.900 hebben betrekking op het toerekenen van kosten naar investeringen. De uren van projectmanagers, projectleiders IPM, vakspecialisten ecologie, hydrologie, gegevensbeheer en onroerende zaken worden conform de 'nota activabeleid 2017' toegeschreven voor de tijd die direct aan een investeringsproject in het kader van het proces aanleg en verbetering is toe te rekenen. Daarnaast worden ook de salariskosten toegerekend van medewerkers die in vaste dienst zijn van het waterschap (programma waterkeringen) en werkzaamheden verrichten voor HWBP en prioritaire dijkversterking, die hiervoor een vergoeding van het Rijk ontvangen.

2021 versus 2020

De raming is toegenomen met € 192.000 omdat in de loop van 2020 een aantal nieuwe medewerkers met de functiebenaming projectleider IPM in dienst van het waterschap, werkzaamheden voor projecten verrichten en conform de nota vaste activa 2017 worden geactiveerd. Hierdoor kunnen incidenteel meer kosten worden doorgerekend naar de betreffende projecten.

4.5 Overige paragrafen

4.5.1 Algemene ontwikkelingen en uitgangspunten

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg heeft op 8 juli 2020 de Kadernota 2021-2026 vastgesteld op basis waarvan de voorliggende begroting is opgesteld. In de begroting 2021 is met onderstaande interne en externe factoren rekening gehouden.

Onderdeel	Uitgangspunt 2021
Interne factoren	
Basis	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarrekening 2019 WL • Begroting 2020 WL, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering maart 2020 • Waterbeheersplan 2016-2021
Verplichte uitgaven	<ul style="list-style-type: none"> • Begroting WBL 2021 • Begroting BsGW 2021
Afschrijvingsmethodiek	
- Gebouwen	30 jaar
- Waterstaatkundige werken	30 jaar
- Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	30 jaar
- Civielbouwkundige werken	30 jaar
- Elektromechanische werken	15 jaar
- Inventaris	10 jaar
- Tractiemiddelen	≤ 10 jaar
- Hardware	≤ 5 jaar
- Immateriële activa	≤ 5 jaar
Oninbaarheid	0,50% van het belastingvolume
Onvoorzien	0,40% van het begrotingstotaal
Externe factoren	
Basis	<ul style="list-style-type: none"> • Waterschapswet artikel 77, 100 en 101 • Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) • Burgerlijk Wetboek BWII • EMU verplichtingen voor waterschappen
Kosten / Inflatie	2%
Personeelskosten	3%
Rente langlopende leningen	1,5%
Rente kortlopende leningen	0,0%
Rente reserves en voorzieningen	0,0%

4.5.2 Ontwikkelingen jaarschijf 2021 kadernota t.o.v. huidige begroting 2021

Vanwege voortschrijdend inzicht tussen het moment van het opstellen van de voorliggende begroting en de eerder afgegeven indicatieve prognoses in de Kadernota, correspondeert de begroting 2021 niet volledig met de eerder afgegeven prognoses.

In onderstaand overzicht zijn de kosten en opbrengsten opgenomen die ten grondslag hebben gelegen aan de eerder afgegeven prognose voor 2021, afgezet tegen de actuele ramingen 2021.

Kosten / Opbrengsten	2021	
	Kadernota 2020 10.07.2020	2021 Begroting
Kosten		
Rente en afschrijvingen	19.696.000	19.281.000
Personeelslasten	33.559.000	34.453.000
Goederen en diensten van derden	27.637.000	27.980.000
Goederen en diensten van derden WBL	76.531.000	76.531.000
Goederen en diensten van derden BsGW	4.379.000	4.386.000
Bijdragen aan derden	1.363.000	1.360.000
Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	3.162.000	2.765.000
Opbrengsten		
Financiële baten	949.000	949.000
Personele baten	73.000	288.000
Goederen en diensten aan derden	580.000	577.000
Bijdragen van derden	341.000	342.000
Verontreinigingsheffing	426.000	422.000
Kwijtschelding en oninbaar	-7.202.000	-7.072.000
Interne verrekeningen	2.780.000	2.894.000
Dekking uit best. res assetman. eg.res.	2.193.000	2.166.000
Belastingvolume watersysteem- en zuiveringsheffing 2021	166.187.000	166.190.000

Het totaal van de netto kosten door te berekenen in het belastingvolume komt nagenoeg overeen met de eerder afgegeven prognose. Dit komt doordat we de egalisereserves als sluitpost hebben gebruikt om op de eerder uitgezette lijn van de ontwikkeling van de belastingopbrengsten uit te komen. Ondanks het feit dat er op onderdelen verschillen en/of verschuivingen zijn opgetreden, is de afwijking ten opzichte van de totaal prognoses van de kadernota 2020 inclusief de geraamde inzet van de reserves, te verwaarlozen.

De lagere kosten van rente en afschrijvingen zijn het gevolg van het herijken van het uitvoeringsprogramma en het risico gestuurd programmeren van projecten.

De personeelslasten zijn hoger dan geraamd omdat we op basis van 2020 en de verwachtingen, rekening moeten houden met een hogere stijging van de sociale lasten. Daarnaast zijn we structurele inhuur op projecten aan het vervangen door goedkoper eigen personeel. Dat betekent dat de kosten van eigen personeel toenemen terwijl aan de andere kant meer personeelskosten kunnen worden doorgerekend naar de investeringen (stijging interne verrekeningen). Daarnaast wordt de stijging ook nog deels gecompenseerd door hogere te verwachten baten uit het ter beschikking stelling van personeel aan derden. De stijging van goederen en diensten van derden is hoofdzakelijk het gevolg van een hogere toename van ICT kosten. Om de kostentoeenames te compenseren en omdat de noodzaak tot het aanhouden van de post intensivering watersysteemtaak niet meer nodig is, is die begrotingspost komen te vervallen (daling toevoegingen/onvoorzien). Op grond van de meest recente prognoses van de BsGW is de stijging van kwijtschelding en oninbaar minder hoog dan we eerder vanuit waren gegaan. We blijven de ontwikkelingen op dat vlak op de voet volgen.

4.5.3 De meerjarenraming 2021-2026 en de ontwikkeling van het belastingvolume

De meerjarenraming is de belangrijkste indicator om inzicht te krijgen in de ontwikkeling (trend) van de structurele lasten ten opzichte van de structurele baten en de daaruit voortvloeiende ontwikkeling van het belastingvolume watersysteem- en zuiveringsheffing. Anders gezegd, het geeft inzicht in de ontwikkeling van het 'financieel huishoudboekje' van het waterschap. De meerjarenraming is een momentopname en wordt op basis van voortschrijdend inzicht geactualiseerd en bijgesteld.

Op grond van de geactualiseerde meerjarenraming 2021-2026 is bij ongewijzigd beleid en gelijkblijvende omstandigheden, de meerjarige verwachte ontwikkeling als volgt.

Omschrijving	2020	MEERJARENRAMING 2021-2026 (x € 1.000)					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Lasten</u>							
41 Rente en afschrijving ¹		19.281	20.609	22.084	23.483	24.594	25.492
42 Personeelslasten ²		34.453	35.590	36.718	37.797	38.474	39.576
43 Goederen en diensten van derden ³		27.980	28.235	29.009	29.829	30.063	30.712
Overige diensten door derden (Waterschapsbedrijf) ⁴		76.531	75.180	75.196	75.144	76.194	75.725
Overige diensten door derden (BsGW) ⁴		4.386	4.488	4.592	4.699	4.808	4.924
44 Bijdragen aan derden ⁵		1.360	1.069	1.232	846	710	724
45 Toevoeging voorzieningen / onvoorzien		2.765	2.796	2.811	2.823	2.831	2.847
TOTAAL LASTEN		166.756	167.967	171.642	174.621	177.674	180.000
<u>Baten</u>							
81 Financiële baten		949	949	949	949	949	949
82 Personele baten		288	172	177	181	186	191
83 Goederen en diensten aan derden		577	586	594	604	613	622
84 Bijdragen van derden		342	349	356	363	370	378
85 Verontreinigingsheffing		422	422	422	422	422	422
Kwijtschelding/Oninbaar		-7.072	-7.203	-7.337	-7.441	-7.568	-7.643
86 Interne verrekeningen		2.894	2.941	2.971	3.061	3.152	3.246
Inzet egalisatie- en bestemmingsreserves ⁶		2.166	690	1.518	1.063	630	-1.092
TOTAAL BATEN		566	-1.094	-350	-798	-1.246	-2.927
TE DEKKEN UIT BELASTINGVOLUME HEFFINGEN		-166.190	-169.061	-171.992	-175.419	-178.920	-182.927
<u>Waarvan:</u>							
Belastingvolume Watersysteemheffing	76.109	80.677	82.694	84.761	86.880	89.052	93.059
Δ % t.o.v. voorgaande jaar		6,0%	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%	4,5%
Δ % t.o.v. 2020		6,0%	8,7%	11,4%	14,2%	17,0%	22,3%
Belastingvolume Zuiveringsheffing	84.666	85.513	86.367	87.231	88.539	89.868	89.868
Δ % t.o.v. voorgaande jaar		1,0%	1,0%	1,0%	1,5%	1,5%	0,0%
Δ % t.o.v. 2020		1,0%	2,0%	3,0%	4,6%	6,1%	6,1%
Totaal watersysteem-/zuiveringsheffing	160.775	166.190	169.061	171.992	175.419	178.920	182.927
Δ % t.o.v. voorgaande jaar		3,4%	1,7%	1,7%	2,0%	2,0%	2,2%
Δ % t.o.v. 2020		3,4%	5,2%	7,0%	9,1%	11,3%	13,8%

De ontwikkeling van de belastingopbrengsten is gelijk aan de ontwikkeling opgenomen in de meerjarenbegroting 2020-2025. In de meerjarenraming is rekening houden met het opvoeren en vervallen van budgetten op grond van eerdere bestuurlijke besluitvorming.

Voet- noot	Effect op meerjarenraming	Toelichting op hoofdlijn
1)	lasten verhogend (-) lasten verlagend (+)	Er is rekening gehouden met de meerjarige investeringen en de kosten van financiering daarvan volgens het meerjarig investeringsplan. Rekening is gehouden met de meerjarige vrijval van kapitaallasten.
2)	lasten verhogend (-)	Meerjarig is rekening gehouden met een indexering van de loonkosten en sociale lasten van 3%. Uit deze indexering dient tevens de ruimte te worden vrijgemaakt voor eventuele kosten die voortvloeien uit secundaire arbeidsvoorwaarden. De overige personeel gerelateerde posten zijn daar waar nodig met 2% geïndexeerd.
3)	lasten verlagend (+)	In 2022 vervallen ten opzichte van 2021 het incidentele budget voor Assetmanagement (€ 575.000 data op orde). Hierdoor is het verloop van 2021 naar 2022 lager dan tussen andere jaren.
4)	fluctuerend	Bedragen zijn gebaseerd op de vastgestelde (meerjaren)begrotingen van het Waterschapsbedrijf Limburg en de Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen.
5)	lasten verlagend (-) lasten verhogend (+)	In 2022 komt ten opzichte van 2021, de POP3 bijdrage van € 504.000 te vervallen. In de periode 2022 -2024 is rekening gehouden met incidentele middelen voor een tijdelijke stimuleringsregeling voor afkoppeling van hemelwaterafvoeren op het riool.
6)	baten (-) Baten fluctuerend	<i>Bestemmingsreserves</i> Het betreft uitvoering geven aan eerder genomen dekkingsbesluiten voor incidentele kosten, eventueel voor meerdere jaren, door het algemeen bestuur. Het betreft in dit geval dekking van de incidentele kosten uit de bestemmingsreserve assetmanagement € 575.000 (zie ook toelichting onder punt 3; tot en met 2021) <i>Inzet Egalisatiereserves</i> Teneinde invulling te geven aan het gewenste meerjarig tarievenbeleid wisselt de wijze waarop gebruik wordt gemaakt van de egalisatiereserves.

4.5.4 Incidentele opbrengsten en kosten

Incidentele opbrengsten en kosten kunnen leiden tot minder inzicht in het reguliere meerjarig beeld van opbrengsten en kosten, en dus de netto kosten. Daarnaast zijn deze elementen relevant voor het beoordelen van de financiële positie. In de voorschriften is opgenomen dat incidentele opbrengsten en kosten in een aparte paragraaf dienen te worden toegelicht. Bij de hantering van het begrip incidenteel worden kosten en opbrengsten opgenomen die maximaal drie jaar na het begrotingsjaar vrijvallen.

Incidentele opbrengsten en kosten	Jaar van vrijval	Bedrag
Opbrengsten		
Uitlening personeel	2022	120.000
Trainees doorberekening	2022	37.000
Trainees doorberekening	2023	56.000
Kosten		
Onderz. verwijd. medicijnresten, micro verontreiniging rwzi	2022	50.000
Pilot aanpak verontr. Tungelroyse beek (vervolg intentieverklaring)	2022	20.000
Assetmanagement: data op Orde	2022	575.000
Pop3 bijdrage	2022	504.000
Trainees	2022	53.000
Schone Maaswaterketen	2023	42.000
Trainees	2023	80.000
Invulling opstellen regionaal droogte maatregelenprogramma DHZ	2023	100.000
Stimuleringsregeling afkoppelen private terreinen (II)	2024	400.000
Organisatieontwikkeling en mobiliteit	2024	200.000
Kennisvragen STOWA	2024	69.000

4.5.5 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In de voorschriften is opgenomen dat onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht. Per reserve en voorziening wordt het doel, de omvang en de verwachte onttrekking in het verslagjaar nader toegelicht.

- *Bestemmingsreserve subsidies afkoppelen regenwater*

Doel Stimuleren woningeigenaren om de regenwaterafvoer af te koppelen van het riool. Water dat schoon is, hoeft o.a. met het oog van kostenbesparing niet behandeld te worden op een zuiveringsinstallatie.

Omvang 1 januari 2021 € 1.550.039 (oorspronkelijk € 2 miljoen)

Onttrekking € 500.000

- *Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering*

Doel Het huidige modelinstrumentarium moet geschikt worden gemaakt voor toepassing toestand beschrijven, effectvoorspelling maatregelen in IBRAHYM ten behoeve van de waterkwaliteitsmodellering.

Omvang 1 januari 2021 € 69.000

Onttrekking € 69.000

- *Bestemmingsreserve netcentrisch werken*

Doel Opzetten en implementeren van netcentrisch werken. Dit is een vorm van informatiemanagement binnen organisaties waarbij bestuurders en diensten gelijktijdig over een eenduidig beeld van een (calamiteiten-)situatie beschikken. Daardoor worden beslissingen (intern en extern) sneller en beter genomen en worden werkzaamheden effectiever uitgevoerd.

Omvang Per 1 januari 2021 € 105.405.

Onttrekking € 105.405.

- *Bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem*

Doel De reserve heeft ten doel om een buffer te vormen voor de (eerste) kosten voor de uitvoering van het assetmanagement in het watersysteem. Assetmanagement betreft het verantwoord beheer van waterschapseigendommen rondom de openbare lichamen waar het waterschap een verantwoordelijkheid heeft als eigenaar. Het betreft onder ander onderhoudspaden, buffers, retentiebekkens, vistrappen, boerenstuwen en passieve kunstwerken.

Omvang Per 1 januari 2021 € 688.223.

Onttrekking € 575.000.

- *Bestemmingsreserve lectoraat bodem*

Doel Realisatie van de doelen van het 'lectoraat bodem'(samenwerking tussen HAS-Venlo en het waterschap), zoals verwoord in het Lectoraatplan 'een gezonde plant op een vitale, duurzame bodem'en het uitvoeren van praktijkproeven en implementeren van teelt technische maatregelen.

Omvang Per 1 december 2021 € 116.966.

Onttrekking € 50.000.

- *Bestemmingsreserve lives*

Doel De oevers van de Maas en de zijrivieren / beken op een grensoverschrijdende manier effectief schoon maken en schoon houden.

Omvang Per 1 december 2021 € 188.290.

Onttrekking € 188.290.

- *Voorziening pensioen- en uitkerings- en wachtgeldverplichtingen*

Doel Aan de verplichting voldoen van de pensioenen van nog actieve en niet-actieve bestuursleden die nog geen bestuurderspensioenen ontvangen.

Omvang 1 januari 2021 € 3.786.305 , afhankelijk van jaarlijks ontvangen actuariële opgave.

Onttrekking € 300.000 voor salariskosten van voormalige bestuursleden.

- *Voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB)*

Doel Per 1 januari 2021 is de eerste 5 jaarstermijn van het PBB (Persoonsgebonden Basisbudget), waarin was opgenomen dat iedere medewerker vanaf 2016 tot 2021 een individueel opleidingsbudget had van € 5.000 over een periode van 5 jaar, verstreken. In de onderhandelingen over de nieuwe CAO werken voor waterschappen is tussen de partijen reeds overeenstemming bereikt om deze regeling te continueren. In de begroting 2021 wordt hiervoor jaarlijks een bedrag van € 1.000 in de begroting opgenomen. Omdat raming en realisatie niet parallel lopen dienen de niet aangewende gelden te worden gestort in een voorziening. De jaarlijks toevoeging bedraagt € 335.600.

Omvang 1 januari 2021 € 0.

Onttrekking € 265.600

- *Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord- en Midden Limburg)*

Doel Onderhouden van de waterkeringen op basis van het meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2021 € 2.317.329. Jaarlijks wordt een bedrag van € 1.875.200 toegevoegd

Onttrekking € 1.930.000 conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening natschade peilopzet Maas*

Doel in 2010 heeft het waterschap een bedrag ontvangen van Rijkswaterstaat van € 1,5 miljoen. Dat bedrag is bedoeld voor de afhandeling door het waterschap van schadeclaims die het gevolg zijn van verhoging van het waterpeil van de Maas traject Sambeek-Grave. Mogelijkheid tot het indienen van claims bestaat voor een periode van 20 jaar ná de peilopzet met een uitloop termijn van 3 jaar. Indien op termijn blijkt dat de voorziening ontoereikend is, zal Rijkswaterstaat het verschil eveneens voor haar rekening nemen.

Omvang 1 januari 2021 € 1.281.893.

Onttrekking € 100.000 uitgaande van een gelijkmatige spreiding van de claims.

- *Voorziening onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord Sittard*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand Rijksweg Noord 305 te Sittard voor 2015-2024 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2021 € 145.635, totale kosten van dit plan € 494.000: € 464.000, aangevuld met € 30.000 voor energiebesparende maatregelen aan technische installaties.

In 2014 is € 200.000 toegevoegd (aangevuld met € 30.000 extra), van 2015 tot en met 2018 jaarlijks € 56.000 en in 2019 € 40.000.

Onttrekking € 26.717 conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud (Hoogwater)loods Horst*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Horst op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2021 nihil. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 4.500 toegevoegd.

Onttrekking Nihil conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud waterkrachtcentrale ECI*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de Waterkrachtcentrale ECI te Roermond voor 2017-2026 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang Per 1 januari 2021 € 109.635. Totale kosten van dit onderhoudsplan zijn € 192.306: in 2016 is € 76.000 toegevoegd en van 2017 tot en met 2025 wordt jaarlijks € 13.000 toegevoegd.

Onttrekking € 2.519 conform het meerjarenonderhoudsplan.

Een overzicht van alle mutaties in de reserves en voorzieningen is opgenomen in bijlage B.

4.5.6 De financiering

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De basis van treasuryfunctie wordt gevormd door het op 2 januari 2017 vastgestelde Treasurystatuut 2017 Waterschap Limburg.

Treasury is het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De treasuryfunctie omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De uitvoering hiervan vereist adequaat handelen in een steeds complexere geld- en kapitaalmarkt. Drie componenten zijn bij de financiering van belang, te weten:

1. rentevisie;
2. liquiditeitspositie;
3. treasurybeheer.

Rentevisie

In de financiële uitgangspunten voor 2021-2026 is voor de rekenrente 2021 voor kortlopende geldleningen uitgegaan van een rentepercentage van 0,0%. Op basis van de huidige rentestanden is dit percentage nog altijd actueel.

Door de coronacrisis en de economische teruggang in de Eurozone is sprake van een inflatiedruk die onder de norm van 2% ligt waardoor de korte rente nog altijd zeer laag is. Omdat de coronacrisis nog altijd met onzekerheden omgeven is, is de renteontwikkeling moeilijk te voorspellen.

Sinds 12 september 2019 is (deposito)rente van de ECB -0,50%. Op basis van de huidige rentestand en de diverse financiële indicatoren is het gehanteerde percentage voor de korte rente in de begroting 2021 0% realistisch. Voor de berekening van de rentekosten 2021 is rekening gehouden met de positieve effecten van de financiering van het liquiditeitstekort met (goedkope) kasgeldleningen. Als gevolg van de negatieve liquiditeitspositie van het waterschap in 2021 heeft een eventuele verhoging van de korte rente boven de 0 % uiteraard een financieel effect.

In de financiële uitgangspunten 2021-2026 is voor de lange rente voor 2021 uitgegaan van een rentepercentage van 1,5%. Op basis van de huidige rentestanden kan worden geconcludeerd dat dit wellicht te hoog is. De ontwikkeling van de lange rente is echter moeilijker in te schatten, omdat deze niet wordt bepaald door de ECB, maar door de markt. Omdat de basisfinanciering voor 2021 van € 30.000.000 reeds in 2019 is afgesloten tegen een percentage van 0,536% is het risico beperkt.

Liquiditeitspositie

Wat betreft de liquiditeitspositie kan worden opgemerkt dat het leeuwendeel van het jaar sprake is van een negatieve liquiditeitspositie. Het beleid is gericht op de beperking van de rekening-courantrente. Indien (tijdelijke) liquiditeitstekorten, binnen de kaders van de Wet Fido, de kasgeldlimiet niet overschrijden kunnen deze door middel van het instrument van kasgeldleningen worden gefinancierd.

Schatkistbankieren

Met ingang 13 december 2013 is het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden van kracht geworden. In verband met het inregelen van het schatkistbankieren voor NWB-klanten is de ingangsdatum voor de waterschappen vastgesteld op 4 februari 2014.

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden moeten worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten met als resultaat een daling van de staatsschuld.

Voor de uitvoering hiervan is de rekeningcourant van een decentrale overheid bij het ministerie van Financiën gekoppeld aan een betaalrekening die deze overheid heeft bij de huisbank, in het geval van ons waterschap de NWB-bank. Het waterschap moet zelf de overtollige middelen naar deze rekening overmaken. Een drempelbedrag van 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal mag buiten de schatkist worden gehouden. Dit wordt per kwartaal beoordeeld.

Kasgeldlimiet

Indien bij een negatieve liquiditeitspositie van het waterschap de kasgeldlimiet, die voor 2021 € 37.052.000 bedraagt (te weten 23% van het begrotingstotaal) drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, is het op grond van de Wet Fido verplicht de vlottende schuld te consolideren door middel van een vaste geldlening. Indien dit aan de orde is, dient het negatieve rekeningcourantsaldo, dat uitstaat tegen de lage debetrente, te worden omgezet in een vaste geldlening.

Treasurybeheer**Risicobeheer**

Dit onderdeel geeft inzicht in het te verwachten risicoprofiel van het waterschap. Onder risico's worden renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en voor zover relevant valutarisico's verstaan. Het renterisico op de vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet. Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt het begrotingstotaal aangehouden, vermenigvuldigd met het vigerende percentage zoals dat bij ministeriële regeling is vastgesteld.

Dit kan als volgt worden weergegeven.

Kasgeldlimiet (x € 1.000)	2021
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	32.458

De kasgeldlimiet wordt door de reeds in 2019 aangetrokken geldlening van € 30.000.000 voor 2021 (stortingsdatum 1 december 2021) op basis van de huidige inzichten in 2021 niet overschreden. De berekening van de kasgeldlimiet is opgenomen in bijlage H.

Naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. In de Wet Fido is de renterisiconorm voor de waterschappen bepaald op 30% van het begrotingstotaal. Dit betekent dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal.

De renterisiconorm kan voor 2021 als volgt worden weergegeven:

Toets renterisiconorm		2021
Renterisiconorm		50.027
Renterisico op vaste schuld	*	28.650
Ruimte (+) / Overschrijding (-)		21.377

* Ondanks dat alleen sprake is van een renterisico op de variabele kredietopslag, die een fractioneel deel uitmaakt van het totale rentepercentage, dient de stand van de twee basisrenteleningen ad € 17.340.000 te worden meegenomen als renterisico op de vaste schuld.

Uit bovenstaand overzicht kan worden afgeleid dat het waterschap voldoet aan de toets van de renterisiconorm. De berekening van de renterisiconorm is eveneens opgenomen in bijlage H.

Kredietrisico's op verstrekte geldleningen zijn niet aan de orde, omdat geen leningen van dien aard aan derden zijn en naar verwachting ook niet worden verstrekt.

Het liquiditeitsrisico wordt beperkt door de treasuryactiviteiten te baseren op een liquiditeitsprognose met een looptijd van minimaal een jaar.

Het koersrisico op buitenlandse valuta is voor de reguliere activiteiten nihil aangezien het waterschap betalingen en ontvangsten verricht in euro's.

Waterschapsfinanciering

Conform het op 2 januari 2017 vastgestelde 'Treasurystatuut 2017' gelden bij het aantrekken van financieringen voor een periode van een jaar en langer de volgende uitgangspunten:

- slechts voor de uitoefening van de publieke taak worden financieringen aangetrokken
- financiering met externe financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair de beschikbare interne financieringsmiddelen te gebruiken om het renteresultaat te optimaliseren;
- toegestane instrumenten bij het aantrekken van financieringen zijn onderhandse geldleningen, commercial paper (CP) en medium term notes (MTN).

Met betrekking tot het saldo- en liquiditeitenbeheer worden de in het Treasurystatuut 2017 opgenomen richtlijnen strikt nageleefd.

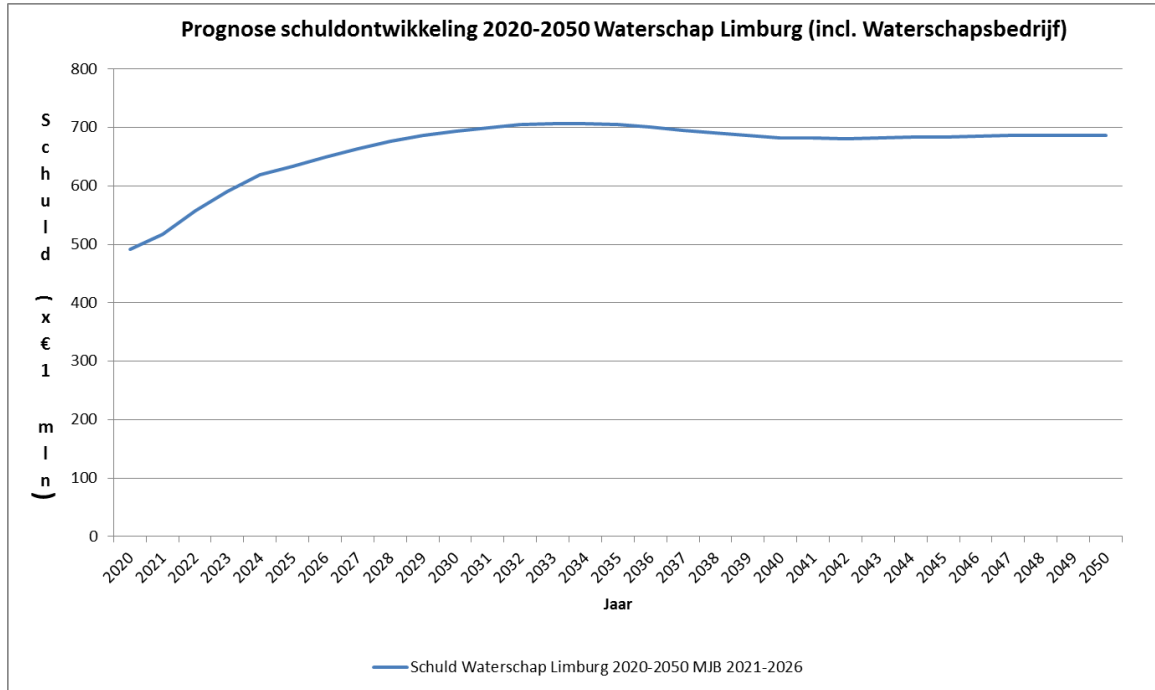
Kasbeheer

Om de kosten voor het geldstroomverkeer te kunnen beperken, wordt de gehanteerde beleidslijn voortgezet. Dit betekent dat het liquiditeitsgebruik beperkt wordt door de geldstromen op waterschapsniveau op elkaar af te stemmen, het betalingsverkeer door één bank (NWB) elektronisch te laten uitvoeren en de betalingsopdrachten uitsluitend centraal door financiën te laten verwerken.

Schuldontwikkeling

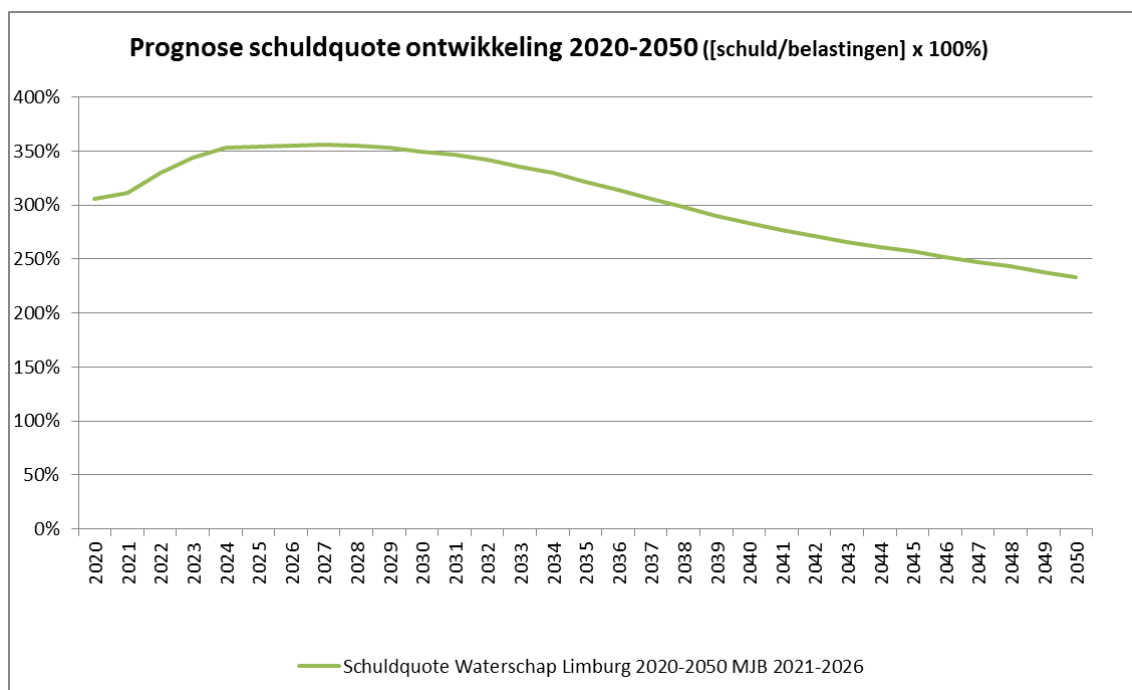
Om onze wettelijke taken uitvoeren en onze doelen te bereiken, is het noodzakelijk dat we investeringsuitgaven doen (uitgaven met meerjarige nut).

In combinatie met wettelijke voorschriften met betrekking tot financiële verantwoording van die uitgaven, is het hebben van een financieringsbehoefte een gegeven. Op grond van de investeringsplannen verwachten we dat onze schuldpositie zich als volgt ontwikkelt.

Schuldquote

Rekening houdende met het voorgaande en de verwachte ontwikkeling van het bruto belastingvolume op basis van de voorliggende meerjarenbegroting, verwachten we dat de schuldquote zich als volgt ontwikkelt.

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de structurele belastingopbrengst. De ontwikkeling van de schuldquote laat in de eerste jaren een stijging zien. In de jaren daarna wanneer het jaarlijks investeringsvolume is gestabiliseerd, het gemiddeld geïnvesteerd vermogen evenals de financieringsbehoefte is gestabiliseerd, daalt de schuldquote weer. Op het moment dat de kapitaallasten doorgerekend worden in de structurele belastingopbrengsten is de dekking van de kapitaallasten geborgd en is er feitelijk geen solvabiliteitsissue.

4.5.7 Het weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

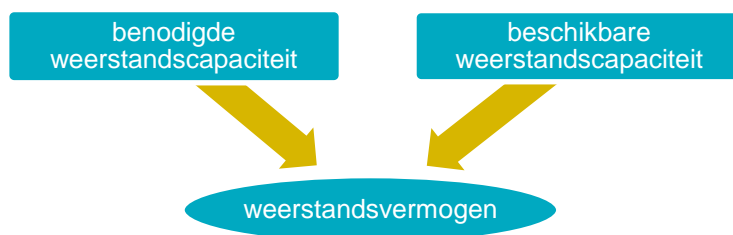
Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is de omvang van de risico's (uitgedrukt in €'s) die overblijven na het nemen van preventieve, repressieve en/of correctieve maatregelen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden, waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om risico's die niet op enige andere manier zijn afgedekt binnen de begroting op te kunnen vangen. Bijvoorbeeld de post onvoorzien, vrij beschikbare reserves, algemene reserve of onbenutte belastingcapaciteit.

Schematisch kan het weerstandsvermogen als volgt worden weergegeven:

In formulevorm ziet het er zo uit:

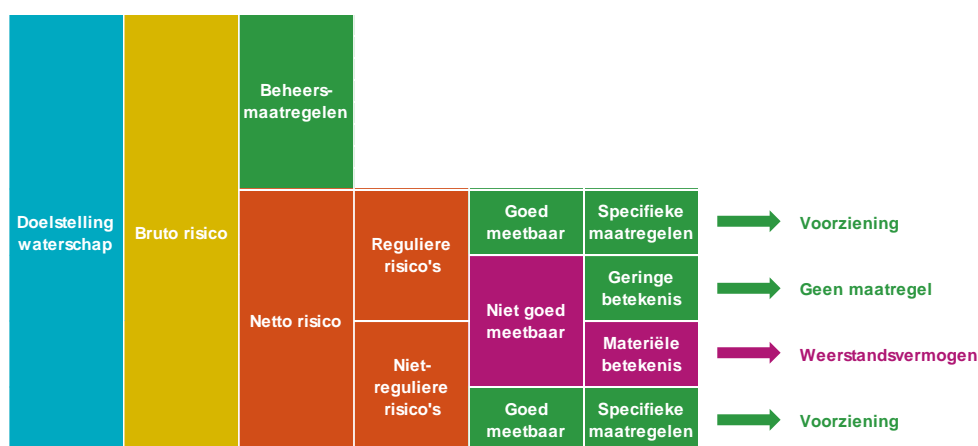
$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Als er weerstandsvermogen aanwezig is, wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller moet leiden tot directe begrotingsmaatregelen zoals bezuinigingen of inkomstenverhogende maatregelen. Directe begrotingsmaatregelen veroorzaken incidentele pieken in de benodigde omvang van het belastingvolume en/of de uitvoering van de door het bestuur vastgestelde kaders en de programmadoelstellingen, die we niet wenselijk achten.

Risico's

Op grond van de BBVW dient het waterschap jaarlijks in de begroting en jaarrekening een afzonderlijke paragraaf op te nemen waarin wordt ingegaan op het weerstandsvermogen waarbij een relatie dient te worden gelegd tussen risico's en weerstandscapaciteit.

Samengevat worden de risico's en het weerstandsvermogen als volgt schematisch met elkaar in verband gebracht.

Risicomanagement

Het weerstandsvermogen is onderdeel van de gehele financiële weerbaarheid van WL waarin ook andere financiële indicatoren een plaats hebben. Het risicomanagementproces is een continu en cyclisch proces om risico's in beeld te krijgen, risico's te beoordelen en af te wegen of er beheersmaatregelen genomen moeten worden.

Het risicomanagementproces binnen waterschap Limburg is volop in ontwikkeling. In 2019 is er een start gemaakt met risico gestuurd ramen en programmeren. In 2020 hebben projectmedewerkers een cursus risicomanagement en risicoanalyse gevolgd. Bekeken wordt welke medewerkers voor hun werkzaamheden deze cursus nog meer nodig hebben.

Het in beeld brengen van risico's en getroffen beheersmaatregelen vormt een belangrijk onderdeel van risicomanagement. In 2020 hebben er risicosessies met plaatsgevonden om deze in beeld te brengen. Dit heeft geleid tot een eerst risico-inventarisatielijst. De uitkomst hiervan vormt de basis voor het weerstandsvermogen van Waterschap Limburg. De risico-inventarisatielijst is te vinden in bijlage L.

In de begroting 2020 en de jaarrekening 2019 is het risicoprofiel, oftewel de benodigde weerstandscapaciteit, van Waterschap Limburg gelijkgeschakeld aan de algemene reserve. Hiervoor is in 2020 een bedrag van € 8.151.130 gereserveerd. Op basis van de nieuwe risico-inventarisatielijst wordt de benodigde weerstandscapaciteit € 4.375.000.

Veel overheidsinstanties hanteren een weerstandsvermogen van 1,0. De ratio van 1,0 wordt binnen overheidsinstanties als voldoende gezien. Voor de begroting 2021 houdt WL een weerstandsvermogen van 1,0 aan. Dit ligt in lijn met het weerstandsvermogen van WBL en is voldoende buffer om de niet-afgedekte risico's op te vangen.

Risico inventarisatie 2021

Omdat de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen aan de hand van risicomanagement een jaarlijks terugkomende actie is, zal de in 2020 uitgevoerde risico-inventarisatie in 2021 bij het opstellen van de begroting 2022 opnieuw worden uitgevoerd.

4.5.8 Verbonden partijen

Definitie

Partijen worden als verbonden beschouwd indien de ene partij de zeggenschap over de andere partij bezit of belangrijke invloed kan uitoefenen op de financiële en operationele beslissingen van de andere partijen (bron: Richtlijn voor de accountantscontrole, RAC 550). Verbonden partijen zijn privaat- of publiekrechtelijke organisaties, waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft. Voorbeelden hiervan zijn deelnemingen in vennootschappen (NV, BV), gemeenschappelijke regelingen (GR's) en (andere) rechtspersonen. Een bestuurlijk belang houdt in dat het waterschap op enigerlei wijze zeggenschap heeft (een zetel in het bestuur of stemrecht). Een financieel belang betekent dat het waterschap financiële middelen ter beschikking heeft gesteld, die ze kwijt is in geval van faillissement van de organisatie en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)

De BsGW is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen'. Voor een uitgebreide toelichting zie hoofdstuk 4.6.

Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)

Het WBL is een volledige dochter van Waterschap Limburg. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. Voor een uitgebreide toelichting zie hoofdstuk 4.7.

Het Waterschapshuis (HWH)

Waterschap Limburg is één van de 21 deelnemende waterschappen die participeert in de Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis. 'HWH' fungeert als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen en levert zodoende een bijdrage aan het verbeteren van de informatie- en de bedrijfsprocessen van de waterschappen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.

Het Gegevenshuis

Het Gegevenshuis is een openbaar lichaam op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De kerntaak is het integraal beheren van alle object- en ruimte gerelateerde (basis-)registraties en geometrie voor de deelnemers. Sinds 1 januari 2017 is Waterschap Limburg deelnemer van deze regeling. Via deze gemeenschappelijke regeling wordt Waterschap Limburg ontzorgd voor de wettelijke verplichtingen, die voortvloeien uit het bronhouderschap van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Het algemeen bestuur van de regeling bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemers. De stemverhouding is gebaseerd op de bijdrage aan Het Gegevenshuis. De bijdrage is gebaseerd op de feitelijke afname van producten en diensten.

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB-bank)

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft in de NWB-bank. De bank richt haar diensten exclusief op de overheidssector.

De NWB-bank financiert provincies, gemeenten en waterschappen en verstrekt langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Verder financiert de bank overheidsbedrijven die werkzaam zijn op het gebied van water en milieu. Voor de waterschappen is de bank huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.

De vennootschap wordt bestuurd door een directie die bestaat uit twee of meer directeuren.

De raad van commissarissen bestaat uit minimaal zeven en maximaal elf leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft elk aandeel A één stem en een aandeel B vier stemmen. Het waterschap heeft 2.401 aandelen A en 299 aandelen B.

Verdygo B.V.

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft van Verdygo B.V. Verdygo B.V. is gericht op het vermarkten van kennis en kunde.

De vennootschap wordt bestuurd door één bestuurder. De raad van commissarissen bestaat uit drie leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft waterschap Limburg 2% van de stemmen. Waterschapsbedrijf Limburg heeft de overige 98% van de stemmen.

Een proces, gericht op de verkoop van een gedeelte van de aandelen Verdygo B.V. door Waterschapsbedrijf Limburg en eventueel Waterschap Limburg, is september 2020 gestart en wordt volgens de huidige inzichten medio 2021 afgerond. Mogelijk volgt in samenhang hiermee een voorstel tot statutenwijziging aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

Vereniging Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen is de vereniging van de Nederlandse waterschappen. Alle 21 waterschappen in Nederland zijn lid. De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.

Waterschap Limburg kan één stem uitbrengen in de algemene ledenvergadering.

Vereniging Werken voor Waterschappen

De Vereniging Werken voor Waterschappen is de werkgeversvereniging sector waterschappen, die onderhandelt voor een cao. Een cao voor ruim 30 werkgeversorganisaties met samen circa 12.000 medewerkers. De vereniging is een platform voor werken in de sector waterschappen.

Waterschap Limburg is lid van de vereniging. Gelet op het aantal werknemers kan Waterschap Limburg twee stemmen uitbrengen in de algemene ledenvergadering.

Nota Verbonden Partijen

Het beleid met betrekking tot verbonden partijen is/wordt vastgelegd in een Nota Verbonden Partijen, die rond de jaarwisseling 2020/2021 ter vaststelling wordt voorgelegd aan het algemeen bestuur.

De lijst van verbonden partijen, die voldoet aan de wettelijke vereisten, is opgenomen in bijlage K.

4.5.9 EMU-saldo

Achtergrond EMU-problematiek

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden.

Indien de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatieve bijdrage aan het EMU-saldo. Op basis van de afspraken is de EMU-ruimte voor de decentrale overheden in 2021 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Deze ruimte wordt nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen.

Macroreferentiewaarde per bestuurslaag	2021
waarvan gemeenten	0,27%
waarvan provincies	0,08%
waarvan waterschappen	0,05%

De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meest recente ramingen van het BBP voor 2021 tot een maximaal tekort EMU-tekort van € 410.800.000. De referentiewaarde op het niveau van individuele organisatie bedraagt voor WL in 2021 € 21.300.000.

Wet Hof

Europese afspraken over het beheersen van de EMU-saldi (voor begrotingstekort en schuld van de overheid) hebben ertoe geleid dat het Kabinet afspraken maakt met medeoverheden (provincies, gemeenten en waterschappen) met het oog op het Nederlandse EMU-saldo en deze in regelgeving vastlegt. Deze afspraken zijn in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) vormgegeven en bevat regels over de begrotingsdiscipline van Rijk en decentrale overheden.

In de wet zijn o.a. de volgend afspraken verwerkt:

- Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort voor alle decentrale overheden gezamenlijk (Provincies, Gemeenten en Waterschappen). Dit heeft tot voordeel dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen.
- Sancties komen pas in beeld wanneer de norm wordt overschreden nadat op alle cruciale momenten bestuurlijk overleg is geweest.
- De kern van de wet is bestuurlijk overleg waardoor een flexibel mechanisme is ontstaan. Alles is bespreekbaar in bestuurlijk overleg en de minister gaat ervan uit dat daarin altijd overeenstemming wordt bereikt. Pas als veelvuldig bestuurlijk overleg niet tot overeenstemming leidt zal de minister een voorgenomen besluit nemen dat aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

Bij sturing op het EMU-saldo zijn voorbeelden van maatregelen voor de waterschappen onder meer:

- terugbrengen investeringsniveau.
- activering bijdrage HWBP beëindigen en bijdrage opnemen in de exploitatie of activeringstermijn verkorten.

EMU-saldo 2021

In de begroting dient een specificatie van het eigen EMU-saldo te worden opgenomen volgens de begroting van het begrotingsjaar als de begroting van het vorige begrotingsjaar. De moeilijkheid bij de bepaling van het EMU-saldo is dat waterschappen, net als andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees: kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan. Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen grote invloed op het EMU-saldo hebben, zeker omdat zij gemiddeld over alle waterschappen gezien een factor 3 groter zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen.

Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, en de verwachting is dat dit als gevolg van het Nationaal Bestuursakkoord Water nog wel enige tijd zo blijft, hebben de waterschappen per definitie een EMU-tekort.

Naast het eigen EMU-tekort zijn de waterschappen ook verantwoordelijk voor de EMU-saldi van de gemeenschappelijke regelingen waarin wordt deelgenomen. In het geval van ons waterschap zijn dit het WBL en de BsGW.

Bij ons waterschap is over 2021 sprake van EMU-tekort van € 23.626.000. Het integrale EMU-tekort waarbij rekening is gehouden met ons aandeel in de gemeenschappelijk regelingen bedraagt € 18.445.00 en is een direct gevolg van het positief EMU aandeel van het WBL.

Het tekort wordt vooral negatief beïnvloed door de bijdrage aan het HWBP van € 10.100.000 (afrekening 2020 en bijdrage 2021) en het netto investeringsniveau 2021 van WL van € 36.655.000. Het EMU-saldo ligt onder de indicatieve referentiewaarde (€ 21.300.000) van ons waterschap dat door de Unie van Waterschappen is berekend uitgaande van een ruimte van de waterschappen van 0,05% van het BBP.

De berekening van het EMU-saldo is opgenomen in bijlage I.

4.6 Belasting samenwerking Gemeenten en Waterschappen

4.6.1 Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van de belastingheffing gebruik van de diensten van de Belasting samenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW), opgericht 1 april 2011. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie, waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belasting samenwerking Gemeenten en Waterschappen' (GR BsGW). De BsGW zorgt voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen van de deelnemers (totaal 29 en na toetreding gemeente Mook en Middelaar naar verwachting per 1-1-2021 stijgt dit tot 30).

Voor de verhouding deelnemers - totaal 29 - ten opzichte van de gemeenschappelijke regeling geldt de hoofdregel dat het beleid voor de aan de regeling opgedragen taken een bevoegdheid blijft van de deelnemers. Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling heeft een uitvoerings- en voorbereidingsbevoegdheid. Daarmee is de regeling een vorm van afgeleid bestuur.

4.6.2 Begroting

In artikel 24 van de GR BsGW is de procedure met betrekking tot de begroting beschreven. Deze geeft aan dat het dagelijks bestuur van de regeling jaarlijks voor 1 maart de ontwerpbegroting opstelt en deze, acht weken voordat deze aan het algemeen bestuur van de BsGW wordt aangeboden, toezendt aan de algemene besturen van de deelnemers (gemeenten en waterschappen). Deze kunnen dan hun zienswijze kenbaar maken.

Op grond van artikel 24 lid 4, dient het algemeen bestuur van de BsGW bij de vaststelling van de begroting, uiterlijk 30 juni, rekening te houden met de zienswijzen van de deelnemers. De begroting van de BsGW dient na de vaststelling, in ieder geval vóór 1 augustus, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. De deelnemers kunnen bij die gelegenheid hun zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2021 beoordelen wij de ontwerpbegroting van de BsGW over 2022 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees: follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Worden de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar gehanteerd. Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

4.6.3 Geldstroom

De geldstroom bestaat uit twee stromingen:

Van Waterschap Limburg naar BsGW

Vertrekpunt van deze geldstroom is de vastgestelde begroting van de BsGW. Na vaststelling van de begroting is het aandeel van de deelnemers een verplichte uitgave. De bijdrage 2021 bedraagt € 4.385.700 (afgerond € 4.386.000) en wordt in 12 maandelijkse termijnen van € 365.475 betaalbaar gesteld.

Van BsGW naar Waterschap Limburg

Deze geldstroom bestaat uit de onderdelen 'aanslagoplegging en invordering' en 'goodwill'.

Aanslagoplegging en invordering

De door BsGW geïncasseerde belastinggelden, de rechtstreekse inkomstenbron voor het waterschap, komt meteen ter beschikking aan het waterschap. Het gevolg hiervan is dat het hieraan verbonden liquiditeitsrisico en het hieruit vloeiende renterisico bij het waterschap ligt. De afspraak is dat de ontvangsten van de belastingaanslag rechtstreeks ten goede komt aan het waterschap, behoudens € 100.000 voor corrigerende effecten op de aanslag.

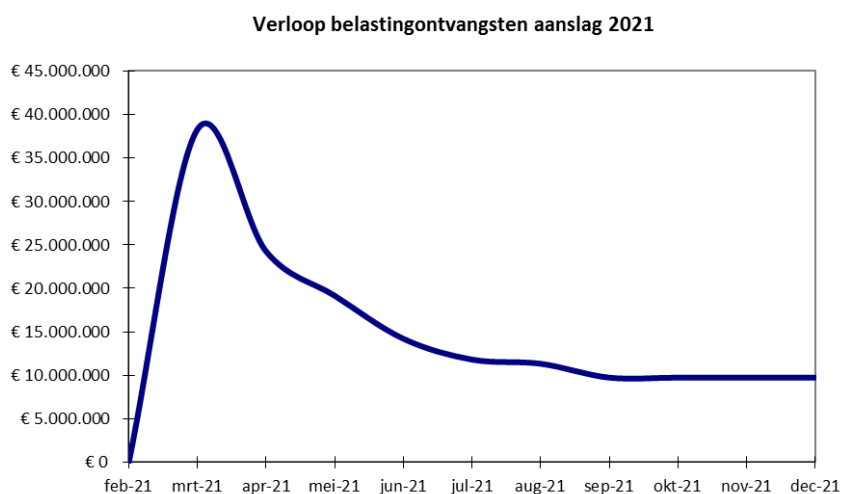
De aanslag 2021 wordt evenals voorgaande jaren gespreid opgelegd in het 1ste kwartaal 2021.

De op te leggen belasting wordt gecorrigeerd met een bedrag voor kwijtschelding en oninbaarverklaring.

Onderstaand wordt het verwachte ontvangstenpatroon, op basis van ervaringscijfers, weergegeven:

Ontvangstenpatroon belastingaanslag 2021	Procentueel	
	Periode	Cumulatief
2021		
maart	24,0%	24,0%
april	15,2%	39,2%
mei	12,0%	51,2%
juni	8,9%	60,1%
juli	7,4%	67,5%
augustus	7,1%	74,6%
september	6,1%	80,7%
oktober	6,1%	86,8%
november	6,1%	92,9%
december	6,1%	99,0%
2022		
januari tm december	1,0%	100,0%

Grafisch kan de belastingontvangst van de aanslag 2021 als volgt worden weergegeven.

Goodwill

De ‘founding fathers’ (WL en de gemeente Venlo) worden door nieuwe toetreders gecompenseerd voor gedane investeringen door middel van een goodwillvergoeding van de betreffende toetreders (€ 12,50 per inwoner) en wordt in principe betaald in zes jaarlijkse termijnen, waarvan in overleg kan worden afgeweken.

De vergoeding wordt op basis van het aandeel in de totaal gedane investering verdeeld:

Founding father	Gedane investering	
	Absoluut	Relatief
Waterschap Limburg	12.698.000	85,92%
Gemeente Venlo	2.080.000	14,08%
Totaal	14.778.000	100,00%

In 2021 wordt vooralsnog geen goodwill ontvangen. Ontvangst van goodwill is afhankelijk van moment van toetreding van de gemeente Mook en Middelaar.

4.7 Waterschapsbedrijf Limburg

4.7.1 Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van het zuiveringsbeheer gebruik van de diensten van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL). Het WBL is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. In de vergadering van het algemeen bestuur van 13 september 2017 is besloten Waterschapsbedrijf Limburg in zijn huidige vorm als openbaar lichaam onder de gemeenschappelijke regeling voort te zetten.

4.7.2 Begroting

In artikel 19 van de Gemeenschappelijke Regeling WBL is de procedure met betrekking tot de begroting van het WBL beschreven.

De begrotingsprocedure geeft aan dat het dagelijks bestuur van het WBL de ontwerpbegroting acht weken voordat deze aan het algemeen bestuur van het WBL wordt aangeboden, toezendt aan het algemeen bestuur van het waterschap. Het bestuur kan dan zijn zienswijze kenbaar maken. Op grond van artikel 19, lid 3, dient het algemeen bestuur van het WBL bij de vaststelling van de begroting rekening te houden met de zienswijze van het waterschap. De begroting van het WBL dient na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. Het waterschap kan desgewenst bij die gelegenheid zijn zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2021 beoordelen wij de ontwerpbegroting van het WBL over 2022 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Voldoet men aan de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar.

Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

Na vaststelling van de begroting van het WBL door het algemeen bestuur van het WBL is het aandeel van het waterschap een verplichte bijdrage.

Op basis van de vastgestelde begroting 2020 van het WBL bedraagt de bijdrage 2021 van Waterschap Limburg € 76.531.100 wordt maandelijks € 6.377.592 betaald, de totale bijdrage gedeeld door 12 maanden.

4.8 De tarieven

De financieringsstructuur bestaat uit twee heffingen: een watersysteemheffing en een zuiveringsheffing (indirecte lozingen). Beiden zijn geregeld in de Waterschapswet. Daarnaast is de verontreinigingsheffing (directe lozingen op oppervlaktewater) op grond van de Waterschapswet blijven bestaan.

De kosten van de waterkwantiteit, de waterkering en het zogenoemde passieve kwaliteitsbeheer (zoals o.a. integraal waterbeheer, monitoring en sanering van verontreinigde waterbodems), worden gefinancierd uit de watersysteemheffing. Deze wordt opgebracht door inwoners en de eigenaren van gebouwde, ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen. De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib.

In verband met de fusie heeft het algemeen bestuur van Waterschap Limburg op 2 januari 2017 de 'Kostentoeedelingsverordening Watersysteembeheer Waterschap Limburg 2017' vastgesteld die de basis vormt voor de berekening van de tarieven van het watersysteembeheer.

De kostentoeedeling dient éénmaal in de 5 jaar opnieuw te worden vastgesteld en het is niet uit te sluiten dat dit tot verschuivingen kan leiden.

De opbrengstontwikkeling van de waterschapslasten 2021 voor het gemiddelde van beide taken is afgerond 3,4%.

Indien de opbrengstontwikkeling per taak inzichtelijk wordt gemaakt is bij de watersysteemheffing voor 2021 sprake van een stijgingspercentage met 6,0% en bij de zuiveringsheffing van een stijgingspercentage met 1,0%.

De belastingopbrengst kan als volgt worden weergegeven.

Belastingopbrengst	Begroting 2021
Watersysteemheffing	80.677.400
Zuiveringsheffing	85.512.700
Verontreinigingsheffing	422.300
Totaal	166.612.400

Voor de berekening van de tarieven 2021 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De geraamde opbrengst waterschapslasten op basis van de begroting aangepast met het stijgingspercentage van de watersysteemheffing (6,0%) en het stijgingspercentage van de zuiveringsheffing (1,0%).
- De voor het belastingjaar 2021 gehanteerde belastingmaatstaven, de bestandsvergelijking, de aannames van de nog op te leggen aanslagen en de ervaringsgegevens ten aanzien van de jaarlijkse ontwikkelingen daarin. De vertaling hiervan is verwoord in de notitie 'prognose opbrengst waterschapshoofden 2021' van de BsGW die als uitgangspunt bij de berekening is gehanteerd.

Watersysteemheffing

Naast de verhoging van de opbrengsten hebben bij de watersysteemheffing nog acht elementen invloed op de vast te stellen tarieven:

1. De kostentoedelingsverordening 2017 betreffende het watersysteembeheer.

Watersysteembeheer	Kostentoedelingsverordening 2017
Ingezetenen	40,00%
Zakelijk gerechtigden gebouwd	48,96%
Zakelijk gerechtigden ongebouwd	10,81%
Zakelijk gerechtigden natuurterreinen	0,23%
Totaal	100,00%

2. De tariefdifferentiatie voor verharde wegen waarbij een gedifferentieerd tarief wordt gehanteerd dat 400% hoger is dan het tarief voor het 'overig ongebouwd' (verhouding 1:5).
3. De rechtstreekse toedeling van categorie gebonden kosten aan de betreffende categorieën, te weten de perceptiekosten, de kosten van de wet WOZ en de kosten van verkiezingen.
4. Het reguliere accres en het effect van de hertaxatie bij het gebouwd als gevolg van de jaarlijkse herwaardering van de wet WOZ. Op basis van de voorlopige inzichten is uitgegaan van een waardestijging in het beheergebied van Waterschap Limburg 7,09% (te weten accres +0,15% en hertaxatie +6,94%).
5. De doorvertaling van de belastingbestanden op perceelniveau voor de categorie natuur en ongebouwd.
6. De uitspraak van de Hoge Raad van 22 juni 2018 waardoor Rijkswateren niet meer mogen worden belast.
7. De uitspraak van de Hoge Raad van 9 november 2018 dat onder het begrip 'verharde openbare wegen' alleen het feitelijk verharde gedeelte van een openbare weg moet worden verstaan.
8. De ontwikkeling van het aantal ingezetenen.

Een direct gevolg van deze onderdelen is dat dit een complexe berekening van de tarieven tot gevolg heeft.

Bij de berekening van de belastingtarieven wordt volgens het beginsel van kostenveroorzaking het toerekenen van categorie gebonden kosten toegepast. Hierdoor worden o.a. de kapitaallasten van verkiezingen rechtstreeks toegerekend aan de categorie ingezetenen. Dit voordat wordt verdeeld naar de diverse categorieën op basis van het (algemeen) aandeel uit de kostentoedelingsverordening.

Voor het **gebouwd** is de tariefs- c.q. heffingsmaatstaf een percentage van de WOZ-waarde met een percentage van vier decimalen achter de komma:

$$\frac{\text{opbrengst categorie gebouwd}}{\text{totale WOZ-waarde in het waterschapsgebied}}$$

In verband met de jaarlijkse herwaardering van de WOZ is de waardepeildatum één jaar voor het begin van het kalenderjaar, waarvoor de WOZ-waarde geldt. De waardepeildatum voor het belastingjaar 2021 is dus 2020.

Omdat de definitieve cijfers voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde per individuele gemeente nog niet voorhanden zijn, is uitgegaan van de door de BsGW ontvangen indicatieve cijfers.

Voor de effecten van de hertaxatie die gehanteerd zijn voor het belastingjaar 2021 is voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde uitgegaan van een waardestijging in ons beheergebied van 7,09% (zie ook punt 4) ten opzichte van de actuele prognose 2020.

Voor het tarief van het **ongebouwd** en **natuur** geldt de volgende berekening:

$$\frac{\text{opbrengst ongebouwd / natuur}}{\text{aantal hectares ongebouwd / natuur}}$$

Bij de bepaling van het aantal hectares worden de waterschapseigendommen niet meegeteld. Deze zijn vrijgesteld van belastingheffing, wat vooral een verhogend effect heeft op de categorie ongebouwd omdat deze eigendommen grotendeels uit ongebouwde percelen bestaan.

Verder wordt in 2021 rekening gehouden met een toename van het aantal hectares natuur en een afname van het aantal hectares overig ongebouwd. Met een correctie binnen het percelenbestand, categorie natuur is een inhaalslag uitgevoerd. Daarmee zijn alsnog mutaties verwerkt die voor het belastingjaar 2019 uitgevoerd hadden moeten worden. Aangezien de oppervlakten per categorie grotendeels complementair zijn, heeft dit éénmalig ook gevolgen voor de categorie overig ongebouwd. De toename van het natuurareaal zoals zich dat de laatste jaren manifesteert zorgt dan ook voor afname van het areaal overig ongebouwd. De inhaalslag leidt tot een - éénmalig - forsere afname van het totaaloppervlak overig ongebouwd met 4.200 ha. Dit is verdisconteerd bij de tariefbepaling en leidt tot een incidentele extra tariefstijging.

Voor wat betreft de **ingezetenen** kan nog worden vermeld dat het aantal ingezetenen (huishoudens) in 2021 wordt geprognoseerd op 499.500 (2020 was 496.500) en tot stand is gekomen op basis van de realisatiegegevens over 2020.

Zuiveringsheffing

De zuiveringsheffing wordt geheven op basis van het aantal vervuilingswaarden, geproduceerd door woningen en bedrijven. Deze waarden worden uitgedrukt in vervuilingseenheden (ve's). De ve's voor woningen worden toegerekend op basis van een forfaitaire heffing (één- en meerpersoonshuishoudens). De ve's van bedrijven zijn voor 90% afhankelijk van variabele factoren en (jaarlijks) gebaseerd op de werkelijke vervuiling.

Het tarief van de zuiveringsheffing wordt als volgt bepaald:

$$\frac{\text{opbrengst zuiveringsbeheer}}{\text{aantal ve's indirecte lozingen}}$$

Het aantal indirecte lozingen 2021 wordt geraamd op 1.620.000 ve's (2020 was 1.620.000 ve's).

In 2020 is sprake geweest van een lichte afname van het aantal inwoners binnen het beheergebied o.a. doordat er meer mensen dan gemiddeld zijn overleden door de corona-uitbraak. Ondanks dat het aantal inwoners in 2021 binnen het beheergebied verder afneemt neemt het aantal woningen nog toe. De toename van de woningvoorraad is het gevolg van een positief saldo van woningtoevoegingen (nieuwbouw, woonruimtesplitsing, bestemmingswijziging) en woningonttrekkingen (sloop, woonruimtesamenvoeging, bestemmingswijziging).

Uit de praktijk blijkt verder dat het aantal eenpersoonshuishoudens (1 ve) in ons beheergebied nog altijd toeneemt ten opzichte van de meerpersoonshuishoudens (3 ve's).

In combinatie met de leegstand wordt hiermee het positieve effect van de toename van het aantal woningen teniet gedaan.

Bij leegstand doet zich de situatie voor dat indien een woning die bij het begin van het heffingsjaar leeg staat en pas in de loop van het jaar wordt bewoond een aanslag naar tijdsevenredigheid wordt opgelegd. Hierdoor heeft 'leegstand' niet een één op één effect op de afname van het aantal ve's. Hoe langer de gemiddelde periode van leegstand hoe hoger het negatieve effect op het aantal ve's. Voor de woningen wordt mede gelet op de realisatiecijfers 2020 voor 2021 geen toename verwacht.

Bij de bedrijven zijn geen ontwikkelingen bekend, zoals saneringsmaatregelen, optimalisatie van bedrijfsprocessen en verbetering aan eigen zuiveringsinstallaties die een grote invloed hebben op het aantal ve's in 2021. Daarnaast zijn de invloed en effecten van de coronacrisis op de omvang van de bedrijfsactiviteiten in 2021 (en daarmee op de vervuilingswaarde 2021) op dit moment niet aan te geven. Hierdoor zijn de risico's en gevolgen onvoldoende duidelijk. Om deze reden is de ve prognose voor de bedrijven in 2021 onveranderd en gelijk aan die van 2020

Zoals al aangegeven is het aantal ve's ten opzichte van 2020 niet veranderd.

Bij de zuiveringsheffing is sprake van een opbrengststijging (1,0%), die bij een gelijk aantal ve's tot een stijging van het tarief leidt.

Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing blijft bestaan voor directe lozingen. Het tarief voor de verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief van de zuiveringsheffing en wordt - evenals de zuiveringsheffing - geheven op basis van het aantal vervuilingswaarde die directe lozers (woningen en bedrijven) produceren. Het aantal ve's van de directe lozingen in 2021 is 8.000.

Dit aantal is gebaseerd op de realisatiegegevens van de DSM-Chemelot-locatie. Ten opzichte van vorig jaar is de raming niet veranderd.

De opbrengst van deze heffing wordt in mindering wordt gebracht op het benodigde bedrag voor watersysteembeheer en heeft een positief effect op de tariefbepaling watersysteemheffing.

Ontwikkeling belastingmaatstaven

In de onderstaande tabel zijn de belastingmaatstaven nog eens samengevat die ten grondslag hebben gelegen aan de berekening van de belastingtarieven 2020 en 2021.

Categorie	Maatstaven		Toename (+) Afname (-)
	2020	2021	
Watersysteembeheer			
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	8.399	8.629	230
Overig ongebouwd	109.838	105.638	-4.200
Natuur (per hectare)	46.939	52.439	5.500
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	138.200.000.000	148.000.000.000	9.800.000.000
Ingezetenen (per wooneenheid)	496.500	499.500	3.000
Zuiveringsbeheer			
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	1.620.000	1.620.000	0
Verontreinigingsheffing			
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	8.000	8.000	0

4.9 Voorstellen

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg;

gezien de Programmabegroting 2021 en de hierin gepresenteerde voorstellen;
gelet op het bepaalde in de artikelen 77, 100 en 101 van de Waterschapswet;
gezien het voorstel van het DB van 15 oktober 2020;

BESLUIT:

1. de Programmabegroting 2021 vast te stellen;
2. per programma voor 2021 een krediet te voteren conform onderstaand overzicht:

Programma	Netto krediet
Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid	€ 16.900.000
Zuiveren en waterketen	n.v.t.
Waterkwaliteit	€ 300.000
Klimaatadaptie regionaal systeem	€ 15.800.000
Crisisbeheersing	€ 1.300.000
Bestuur en Organisatie	€ 100.000
Totaal programma's	€ 34.400.000

3. een sluitende Begroting 2021 te presenteren en daarvoor het resultaat (€ 2.166.000 nadelig) als volgt te dekken:
 - a. € 575.000 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement'.
 - b. € 2.919.000 te onttrekken aan de 'egalisereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'
 - c. € 1.328.000 toe te voegen aan de 'egalisereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.
4. in te stemmen met de concept belastingtarieven conform onderstaand overzicht:

I Watersysteemheffing:	
Ongebouwd	
• openbare landwegen	€ 276,20 per ha
• overig ongebouwd	€ 55,24 per ha
Natuur	€ 3,83 per ha
Gebouwd	0,0263% van de WOZ-waarde
Ingezetenen	€ 66,86 per wooneenheid
II Zuiveringsheffing:	
Zuiveringsheffing	€ 52,79 per vervuilingseenheid
III Verontreinigingsheffing:	
Verontreinigingsheffing	€ 52,79 per vervuilingseenheid

Aldus besloten in de openbare vergadering van 25 november 2020.

De secretaris-directeur,

ir. E.J.M. Keulers/MMO

De dijkgraaf,

d'r.s. Ing. P.F.C.W. van der Broeck

5 Bijlagen

Bijlage A	Vaste activa
Bijlage B	Reserves en voorzieningen
Bijlage C	Vaste schulden
Bijlage D	Personeelslasten
Bijlage E	Renteomslag
Bijlage F	Kostenverdeelstaat
Bijlage G	Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen
Bijlage H	Treasury
Bijlage I	EMU saldo
Bijlage J	Investeringslijst
Bijlage K	Lijst van verbonden partijen
Bijlage L	Risico-inventarisatielijst
Bijlage M	Overzicht indicatoren

Bijlage A Vaste activa

Omschrijving	Stand 31-12-2020			Mutaties 2021				Stand 31-12-2021			Rente
	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	Vermeerderingen		Verminderen	Afschrijving	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	
				Extern	Intern						
Financiële vaste activa											
* aandelen	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	Geen rente
Totaal financiële vaste activa	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	-
Immateriële vaste activa											
* afsluiten geldleningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Geen rente
* onderzoek en ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* overige immateriële activa	10.225.798	4.269.509	5.956.289	2.865.000	-	218.000	2.171.787	12.872.798	6.441.296	6.431.501	71.176
* bijdragen aan activa in eigendom van:											
- overheden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- overigen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- rijk	89.262.080	11.636.025	77.626.055	10.100.000	-	-	3.171.623	99.362.080	14.807.648	84.554.432	931.832
Totaal immateriële vaste activa	99.487.877	15.905.534	83.582.344	12.965.000	-	218.000	5.343.410	112.234.877	21.248.944	90.985.933	1.003.007
Materiële vaste activa											
* bedrijfsgebouwen	16.044.519	7.929.058	8.115.460	275.000	-	-	472.343	16.319.519	8.401.401	7.918.117	92.123
* gronden	14.094.550	4.511.912	9.582.638	-	-	-	274.255	14.094.550	4.786.167	9.308.383	108.541
* waterbouwkundige werken	253.118.942	111.398.350	141.720.592	29.149.000	-	12.954.540	8.525.553	269.313.402	119.923.902	149.389.500	1.672.615
* overige bedrijfsmiddelen	4.747.389	2.228.875	2.518.513	1.427.000	-	-	882.866	6.174.389	3.111.741	3.062.648	32.067
* machines, apparaten en werktuigen	1.277.279	792.920	484.359	300.000	-	-	195.952	1.577.279	988.872	588.407	6.164
* waterkeringen	11.918.847	2.359.456	9.559.391	59.147.000	-	53.436.000	497.485	17.629.847	2.856.941	14.772.907	139.805
Totaal materiële vaste activa	301.201.525	129.220.571	171.980.954	90.298.000	-	66.390.540	10.848.453	325.108.985	140.069.024	185.039.961	2.051.316
TOTAAL VASTE ACTIVA	401.043.932	145.126.105	255.917.827	103.263.000	-	66.608.540	16.191.863	437.698.392	161.317.968	276.380.424	3.054.323

Bijlage B Reserves en voorzieningen

	Stand 31-12-2020	Mutaties in 2021					Stand 31-12-2021	Rente toerekening 2021		
		Vermeerderingen		Externe	Verminderings			Bedrag	tbv. product	Rente%
		Rente	Overige		Interne	Externe				
Algemene reserves										
Algemene reserve watersysteem- en zuiveringsbeheer (incl wettelijke reserve onderzoek en ontwikkeling conform art.2:365 lid 2 BW)	8.151.130						8.151.130	80500	0,0%	
Totaal Algemene reserves	8.151.130	0	0	0	0	0	8.151.130	0		
Bestemmingsreserves tariefsegregatie										
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten watersysteemheffing	8.987.014						8.987.014	80500	0,0%	
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten zuiveringsheffing	6.011.395						6.011.395	80500	0,0%	
Totaal Bestemmingsreserve tariefsegregatie	14.998.409	0	0	0	0	0	14.998.409	0		
Bestemmingsreserves										
Calamiteiten watersysteembeheer	1.435.381						1.435.381	80500	0,0%	
Riooloverstorten	3.491.749						3.491.749	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	257.922						257.922	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve subsidies afkoppelen regenwater	1.550.039				500.000		1.050.039	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve Risicovolledbeplanting	303.016						303.016	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation	310.713						310.713	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering	69.000				69.000		0	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve netcentrisch werken	105.405				105.405		0	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	88.767						88.767	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve assetmanagement	688.223				575.000		113.223	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve lectoraat bodem	116.966				50.000		66.966	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve advisering nieuwe onderhoudscontracten	6.535						6.535	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve project meten met nitraatstrips	44.004						44.004	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve LIVES	188.290				188.290		0	80500	0,0%	
Bestemmingsreserve stimulering in de landbouw	200.000						200.000	80500	0,0%	
Totaal Bestemmingsreserves	8.856.010	0	0	0	1.487.695	0	7.368.315	0		
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	32.005.549	0	0	0	1.487.695	0	30.517.854	0		
Voorzieningen										
<i>Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen</i>										
Pensioen / uitkeringsverplichtingen	3.786.305					300.000	3.486.305	80500	0,0%	
Persoonsgebonden basisbudget	0		335.600			265.600	70.000	80500	0,0%	
<i>Voorzieningen voor onderhoudswerkzaamheden</i>										
Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord-en midden Limburg)	2.317.329		1.275.200			1.930.000	1.662.529	80500	0,0%	
<i>Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven</i>										
Voorziening natschade peil opzet Maas	1.281.893					100.000	1.181.893	80500	0,0%	
<i>Overige voorzieningen</i>										
Onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord 305	145.635					26.717	118.918	80500	0,0%	
Onderhoud Hoogwaterloods Horst			4.500				4.500	80500	0,0%	
Onderhoud Waterkrahtcentrale ECI	109.635		13.000				2.519	120.116	80500	0,0%
TOTAAL VOORZIENINGEN	7.640.797	0	1.628.300	0	0	2.624.836	6.644.261	0		
Resultaat										
Exploitatiesaldo								80500	0,0%	
TOTAAL RESULTAAT	0	0	0	0	0	0	0	0		

Bijlage C Vaste schulden

	Stand 31-12-2020	Mutaties in 2021			Stand 31-12-2021	Rente ten laste van 2021	Gemiddelden	
		Vermeer- deringen	Verminderen				Rente- voet	Restant looptijd
			Gewone aflossingen	Extra aflossingen				
Vaste schulden								
<i>* leningen opgenomen bij:</i>								
- Nederlandse Waterschapsbank	190.406.526	30.000.000	10.829.596		209.576.930	2.927.128	1,61%	18 jr
- Rabobank Nederland - SWAP / Rabobank International						-7.772		
- A.S.N. Bank N.V.	4.800.000		480.000		4.320.000	169.967	3,87%	9 jr
Totaal vaste schulden	195.206.526	30.000.000	11.309.596	0	213.896.930	3.089.323		

Bijlage D **Personeelslasten**

Onderdeel	Begroting 2021			
	Antal fte	Salarissen	Sociale premies	Totaal personeelslasten
Bestuur	-	736.000	100.700	836.700
Directie en secretariaat	13,77	1.243.100	313.100	1.556.200
Strategie & communicatie	18,50	1.550.400	472.800	2.023.200
Kader & Ontwikkeling	35,62	2.935.600	888.600	3.824.200
Areaalbeheer	113,68	6.647.300	2.094.100	8.741.400
Projecten & Inkoop	50,29	3.721.200	1.141.700	4.862.900
Vergunning, Toezicht & Handhaving	21,54	1.452.200	454.800	1.907.000
Informatie, Data & Monitoring	41,26	2.683.800	848.500	3.532.300
Mens & Organisatie Ondersteuning	22,20	1.584.700	492.700	2.077.400
Programmering, Planning & Financien	18,73	1.470.700	444.600	1.915.300
Organisatiebrede toelagen / kosten stagiaires	-	621.500	-	621.500
Totaal	335,59	24.646.500	7.251.600	31.898.100

Bijlage E Renteomslag

Het rente-omslagpercentage wordt berekend door de totale lasten van het waterschap die samenhangen met de aangegane geldleningen te delen door de totale boekwaarde van de vaste activa.

De totale lasten bestaan uit de volgende componenten:

- 1 de over vaste geldleningen de te betalen rente;
- 2 de betaalde rente die verband houdt met kortlopende geldleningen (inclusief rekening-courant) die zijn aangegaan om vaste activa te financieren (in de begroting kan dit percentage worden geraamd door het financieringstekort te vermenigvuldigen met het percentage dat naar verwachting gedurende het begrotingsjaar voor kortlopende geldleningen verschuldigd zal zijn);
- 3 de bespaarde rente in verband met de eigen financieringsmiddelen van het waterschap (reserves en voorzieningen);
- 4 de afschrijvingen van de kosten van de geldleningen.

In de berekening dient worden uitgegaan van de gemiddelde boekwaarde van de activa, de gemiddelde stand van de geldleningen en de gemiddelde stand van de eigen financieringsmiddelen.

De berekening van het rente-omslagpercentage is als volgt:

1 **Rente vaste geldleningen:** € 3.089.323,09

2 **Rente financieringsmiddelen:**

Gemiddelde financieringspositie:

	31-12-2020	31-12-2021	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	255.917.826,91	276.380.423,43	266.149.125,00
Totaal lang vreemd vermogen	195.206.526,00	213.896.930,00	204.551.728,00
Totaal eigen financieringsmiddelen	39.646.346,00	37.162.115,00	38.404.231,00
Financieringsoverschot cq -tekort	-21.064.954,91	-25.321.378,43	-23.193.167,00

Betaalde rente die verband houdt met financieringstekort - -35.000,00

3 **Bespaarde rente** - 0,00

4 **Afschrijvingen van de kosten van de geldleningen** - 0,00

Totale lasten die samenhangen met de aangegane geldleningen € **3.054.323,09**

Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie

	31-12-2020	31-12-2021	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	255.917.826,91	276.380.423,43	266.149.125,00
Totaal buiten de rente-omslag houden	354.529,00	354.529,00	354.529,00
Gemid.boekwaarde vaste activa na correctie	255.563.297,91	276.025.894,43	265.794.596,00

Het rente-omslagpercentage bedraagt:

Lasten samenhangend met aangegane geldleningen	3.054.323,09	
Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie	265.794.596,00	
	afgerond	1,15%

Bijlage F Kostenverdeelstaat

Programma's	Netto kosten voor doorberekening	Bijdrage WBL	Bijdrage BsGW	Doorberekende kosten					Totaal na doorberekening
				Kapitaallasten	Huisvesting	Ondersteunende producten	Indirecte kosten	Werkmaterieel	
Eigen plannen	206.900	-	-	172.000	-	41.000	2.361.900	-	2.781.800
Plannen van derden	788.900	-	-	-	-	156.200	3.240.400	-	4.185.500
Beheersinstrumenten watersystemen	328.000	-	-	-	-	65.000	1.528.100	-	1.921.100
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	10.444.900	-	-	11.227.400	372.300	2.068.700	9.910.500	1.065.200	35.089.000
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	407.300	-	-	-	-	80.600	55.400	-	543.300
Beheer hoeveelheid water	365.400	-	-	137.500	-	72.400	1.329.200	-	1.904.500
Monitoring watersystemen	532.200	-	-	371.300	-	105.400	1.211.700	-	2.220.600
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	-	-	-	700	-	-	870.500	-	871.200
Vergunningen en meldingen	15.200	-	-	-	-	3.000	3.527.900	-	3.546.100
Adviezen vergunningen	-	-	-	-	-	-	840.200	-	840.200
Toezicht	-4.800	-	-	-1.300	-	-900	1.685.900	-	1.678.900
Handhaving	-	-	-	-	-	-	527.100	-	527.100
Werkmaterieel	431.700	-	-	202.100	-	-	697.700	-1.331.500	-
Klimaatadaptatie regionaal systeem	13.515.700	-	0	12.109.700	372.300	2.591.400	27.786.500	-266.300	56.109.300
Eigen plannen	-	-	-	-	-	-	214.400	-	214.400
Beheersinstrumenten waterkeringen	32.400	-	-	696.900	-	6.400	1.525.100	-	2.260.800
Aanleg en onderhoud waterkeringen	2.412.000	-	-	4.807.600	-	477.900	2.272.000	266.300	10.235.800
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	2.444.400	0	0	5.504.500	-	484.300	4.011.500	266.300	12.711.000
Eigen plannen	122.200	-	-	-	-	24.100	479.400	-	625.700
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	311.900	-	-	63.300	280.500	61.800	597.700	-	1.315.200
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-	-	-	15.100	-	-	485.500	-	500.600
Crisisbeheersing	434.100	-	-	78.400	280.500	85.900	1.562.600	-	2.441.500
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	30.100	-	-	26.800	-	5.900	48.300	-	111.100
Monitoring watersystemen	887.800	-	-	51.600	-	175.900	928.400	-	2.043.700
Regulering lozingen	-	-144.100	-	4.500	-	-	41.400	-	-98.200
Waterkwaliteit	917.900	-144.100	-	82.900	-	181.800	1.018.100	-	2.056.600
Eigen plannen	342.700	688.300	-	-	-	67.900	207.200	-	1.306.100
Getransporteerd afvalwater	-	13.269.700	-	-	-	-	-	-	13.269.700
Gezuiverd afvalwater	-	43.205.900	-	-	-	-	-	-	43.205.900
Verwerkt slib	-	16.364.200	-	-	-	-	-	-	16.364.200
Regulering lozingen	-	-96.800	-	-	-	-	69.000	-	-27.800
Zuiveren en waterketen	342.700	73.431.300	-	-	-	67.900	276.200	-	74.118.100
Belastingheffing	1.624.000	-	3.171.700	-	-	-	-	-	4.795.700
Invordering	-	-	1.214.000	-	-	-	-	-	1.214.000
Bestuur	1.986.500	2.350.300	-	385.400	-	393.600	491.400	-	5.607.200
Externe communicatie	198.800	580.600	-	-	-	39.300	1.298.800	-	2.117.500
Kapitaallasten	19.246.200	-	-	-19.246.200	-	-	-	-	-
Indirecte kosten	31.441.700	-	-	-	1.263.400	11.084.100	-43.789.200	-	-
Huisvesting	1.371.000	-	-	545.200	-1.916.200	-	-	-	-
Ondersteunende beheerproducten	7.044.100	-	-	540.100	-	-14.928.300	7.344.100	-	-
Bestuur en Organisatie	62.912.300	2.930.900	4.385.700	-17.775.500	-652.800	-3.411.300	-34.654.900	0	13.734.400
Totaal	80.567.100	76.218.100	4.385.700	-	-	-	-	-	161.170.900

Onvoorzien WBL

313.000

Bijlage G Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen

Programma's en beleidsproducten 2021	Totaal	Kostendrager		Bijdrage aan WBL	Kostendrager		Bijdrage aan BsGW	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Eigen plannen	2.781.800	2.781.800	-	-	-	-	-	-	-
Plannen van derden	4.185.500	4.185.500	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten watersystemen	1.921.100	1.921.100	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	35.089.000	35.089.000	-	-	-	-	-	-	-
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	543.300	543.300	-	-	-	-	-	-	-
Beheer hoeveelheid water	1.904.500	1.904.500	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	2.220.600	2.220.600	-	-	-	-	-	-	-
Beheer Keurkwartel en VTH-beleid	871.200	871.200	-	-	-	-	-	-	-
Vergunningen en meldingen	3.546.100	1.773.050	1.773.050	-	-	-	-	-	-
Adviezen vergunningen	840.200	420.100	420.100	-	-	-	-	-	-
Toezicht	1.678.900	839.450	839.450	-	-	-	-	-	-
Handhaving	527.100	263.550	263.550	-	-	-	-	-	-
Klimaatadaptatie regionaal systeem	56.109.300	52.813.150	3.296.150	-	0	-	0	0	0
Eigen plannen	214.400	214.400	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten waterkeringen	2.260.800	2.260.800	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg en onderhoud waterkeringen	10.235.800	10.235.800	-	-	-	-	-	-	-
Hoogwaterbescherming Maas: Waterveiligheid	12.711.000	12.711.000	-	0	0	0	0	0	0
Eigen plannen	625.700	625.700	-	-	-	-	-	-	-
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.315.200	1.315.200	-	-	-	-	-	-	-
Calamiteitenbestrijding watersystemen	500.600	500.600	-	-	-	-	-	-	-
Crisisbeheersing	2.441.500	2.441.500	-	0	0	0	0	0	0
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	111.100	111.100	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	2.043.700	2.043.700	-	-	-	-	-	-	-
Regulering lozingen	-98.200	32.100	-130.300	-144.100	-	-144.100	-	-	-
Waterkwaliteit	2.056.600	2.186.900	-130.300	-144.100	0	-144.100	0	0	0
Eigen plannen	1.306.100	-	1.306.100	688.300	-	688.300	-	-	-
Getransporteerd afvalwater	13.269.700	-	13.269.700	13.269.700	-	13.269.700	-	-	-
Gezuiverd afvalwater	43.205.900	-	43.205.900	43.205.900	-	43.205.900	-	-	-
Verwerkt slib	16.364.200	-	16.364.200	16.364.200	-	16.364.200	-	-	-
Regulering lozingen	-27.800	69.000	-96.800	-96.800	-	-96.800	-	-	-
Zuiveren en waterketen	74.118.100	69.000	74.049.100	73.431.300	0	73.431.300	0	0	0
Belastingheffing	4.795.700	3.821.400	974.300	-	-	-	3.171.700	2.197.400	974.300
Invordering	1.214.000	611.900	602.100	-	-	-	1.214.000	611.900	602.100
Bestuur	5.607.200	1.791.300	3.815.900	2.350.300	-	2.350.300	-	-	-
Externe communicatie	2.117.500	845.300	1.272.200	580.600	-	580.600	-	-	-
Bestuur en Organisatie	13.734.400	7.069.900	6.664.500	2.930.900	0	2.930.900	4.385.700	2.809.300	1.576.400
Programmatotaal	161.170.900	77.291.450	83.879.450	76.218.100	0	76.218.100	4.385.700	2.809.300	1.576.400
Onvoorzien WL	+ 342.000	342.000	-	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien WBL	+ 313.000	-	313.000	313.000	-	313.000	-	-	-
Duurzaamheid en innovatie	+ 795.000	795.000	-	-	-	-	-	-	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/ 914.000	914.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal netto kosten	161.706.900	77.514.450	84.192.450	76.531.100	0	76.531.100	4.385.700	2.809.300	1.576.400
Opbrengst waterschapsbelastingen	+ 166.612.400	81.099.700	85.512.700	-	-	-	-	-	-
Correctie kwijtschelding	-/ 6.240.500	2.428.800	3.811.700	-	-	-	-	-	-
Correctie oninbaarheid	-/ 831.000	403.400	427.600	-	-	-	-	-	-
Onttrekking bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem	+ 575.000	575.000	-	-	-	-	-	-	-
Onttrekking egalisereserve zuiveringsheffing	+ 2.919.000	-	2.919.000	-	-	-	-	-	-
Toevoeging egalisereserve watersysteemheffing	-/ 1.328.000	1.328.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal dekkingsmiddelen	161.706.900	77.514.500	84.192.400	-	-	-	-	-	-

Bijlage H Treasury

KASGELDLIMIET (x € 1.000)	2021
---------------------------	------

Begrotingstotaal	166.756
Percentage	23%
Kasgeldlimiet	37.052
Financieringstekort (-) / overschot (+)	-4.594

Ruimte (+) / overschrijding (-)	32.458
--	---------------

TOETS RENTERISICONORM (x € 1.000)	2021
-----------------------------------	------

Renterisico op vaste schulden	
1a Renteherziening vaste schulden o/g	-
1b Renteherziening vaste schulden u/g	17.340
1 Netto herziening vaste schulden (1a - 1b)	17.340
2 Betaalde aflossingen	11.310

3 Renterisico op vaste schuld (1+2)	28.650
--	---------------

Renterisiconorm	
4.a Begrotingsstotaal	166.756
4.b Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%

4 Renterisiconorm (4ax4b)	50.027
----------------------------------	---------------

Toets renterisiconorm	
4 Renterisiconorm	50.027
3 Renterisico op vaste schuld	28.650

5 Ruimte (+) / Overschrijding (-) (4-3)	21.377
--	---------------

Bijlage I **EMU saldo**

Onderdeel	2020 x € 1.000	2021 x € 1.000
1. Exploitatiesaldo voor bestemming reserves	-1.781	-2.166
2. Invloed investeringen		
- bruto-investeringsuitgaven	- 86.890	- 103.263
+ investeringssubsidies	+ 53.698	+ 66.608
+ verkoop materiële en immateriële vast activa	+	+
+ afschrijvingen	+ 15.179	+ 16.192
3. Invloed voorzieningen		
+ toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	+ 2.228	+ 1.628
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. de exploitatie	-	-
- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 2.804	- 2.625
+ externe vermeerderingen van voorzieningen	+	+
4. Invloed reserves		
- betalingen rechtstreeks uit reserves	-	-
+ externe vermeerderingen van reserves	+	+
5. Deelnemingen en aandelen		
- boekwinst	-	-
+ boekverlies	+	+
EMU-saldo volgens begroting (+ overschot / - tekort)	-20.370	-23.626
Aandeel EMU-tekort gemeenschappelijke regelingen	2020 x € 1.000	2021 x € 1.000
- BsGW	-10	-9
- WBL	-17.229	5.190
EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen (+ overschot / - tekort)	17.239-	5.181
INTEGRAAL EMU-TEKORT Waterschap Limburg	-37.609	-18.445

Bijlage J Investeringslijst

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA										GEVOTEERD KREDIET per 01-09-2020		TE VOTEREN KREDIET 2021 (netto)					
				UITGAVEN						INKOMSTEN					UITG		INK				
				Realisatie t/m 2019	2020	2021	Prognose 2022	2023	2024 t/m 2027	Totaal project-kosten	Realisatie t/m 2019	2020	2021	Prognose 2022				2023	2024 t/m 2027	Totaal project-inkomsten	
P003101	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen		254	800	102	-	-	-	-	1.156	4	264	35	-	-	-	303	1.256	-	-
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstreams kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij)		321	500	1.900	200	179	-	-	3.100	44	205	500	275	-	-	1.024	3.100	1.045	-
P003103	30	Vispassage Epermolen	*	17	30	149	265	-	-	461	1	10	50	-	-	-	61	-	-	300	
P003104	30	Vispassage Volmolen		1.916	300	-	-	-	-	2.216	608	100	-	-	-	-	708	2.714	883	-	
P026201	30	#Sanering en herinrichting Oude Kanjel en Kanjel benedenstreams Kanaal	*	286	-	-	-	-	-	286	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht		1.447	1.379	3.300	1.100	525	-	-	7.751	310	500	1.446	1.000	250	-	3.506	7.750	3.437	-
P034201	30	Vispassage Wittemeremolen Wittem		705	80	-	-	-	-	785	25	10	-	-	-	-	35	770	-	-	
P042402	30	Herinrichting centrumplan Gulpen		-	580	-	-	-	-	580	-	-	-	-	-	-	-	581	-	-	
P057301	30	Vispassage Baalsbruggermolen Kerkrade		513	5	-	-	-	-	518	20	-	-	-	-	-	20	515	129	-	
P077801	30	#Herinrichting Vulensbeek, fase 2	*	243	-174	-	-	-	-	69	13	-	-	-	-	-	13	-	-	-	
P078302	30	Aanpak lekverlies Middelsgraaf te Susteren		-	250	200	-	-	-	450	-	-	-	-	-	-	-	450	-	-	
P080102	30	Rode Beek Susteren - Oud Roosteren		2.922	200	10	-	-	-	3.132	685	67	3	-	-	-	755	4.180	869	-	
P080103	30	Ontkluizing Rode Beek Brunssum		3.725	-	-	-	-	-	3.725	84	-	-	-	-	-	84	3.663	-	-	
P080105	30	Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren	*	-	10	10	50	1.420	-	1.490	-	3	3	-	-	-	6	-	-	-	
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Beekmonding + Sifon	*	252	5	5	5	109	-	376	43	-	-	-	-	-	43	-	-	-	
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	*	124	5	5	5	1.565	-	1.704	0	-	-	-	-	-	0	-	-	-	
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	*	738	5	5	5	1.983	-	2.736	103	-	-	-	-	-	103	-	-	-	
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	*	746	5	5	5	2.124	-	2.885	30	-	-	-	-	-	30	-	-	-	
P086208	30	Herinrichting Oude Maas (Geleenbeekmonding)	*	-	77	600	-	-	-	677	-	20	286	-	-	-	306	-	-	146	
P096301	30	Herinrichting gedeelte Caumerbeek nabij Aambos		1.526	-	-	-	-	-	1.526	585	-	-	-	-	-	585	1.780	524	-	
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1		782	700	2.061	157	-	-	3.700	174	233	685	-	-	-	1.092	4.500	1.125	-	
P115203	30	Corio Glana highlight 20, fase 2	*	-	50	100	3.000	1.000	-	4.150	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
P116901	30	#Regenwaterbuffer Spaans Vonderen	*	222	-	-	-	-	-	222	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA						INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET per 01-09-2020		TE VOTEREN KREDIET 2021 (netto)		
				UITGAVEN					Totaal projectkosten	INKOMSTEN					Totaal projectinkomsten	UITG	INK			
				Realisatie t/m 2019	2020	2021	2022	2023		2024 t/m 2027	Realisatie t/m 2019	2020	2021	2022					2023	2024 t/m 2027
P144601	30	Herinrichting Molenbeek van Lottum - Siebersbeek		-	25	100	775	-	-	900	-	10	40	380	-	-	430	-	-	-
P146802	30	WB21 knelpunt Raam en Vistrap Tungalroysebeek		-	25	200	1.125	-	-	1.350	-	-	60	-	-	-	60	-	-	-
P151401	30	Wellse Molenbeek	*	72	-	-	-	-	-	72	17	-	-	-	-	-	17	-	-	-
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	*	63	5	30	93	781	-	972	16	-	17	-	-	-	33	-	-	-
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek	*	50	-	35	50	965	-	1.100	12	-	17	-	-	-	29	-	-	-
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek		1.092	1.000	2.200	400	108	-	4.800	29	300	1.000	769	-	-	2.098	4.800	2.098	-
P181701	30	Tielebeek bovenloop		653	544	503	100	-	-	1.800	157	200	600	400	-	-	1.357	1.799	1.357	-
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting	*	38	20	330	-	-	-	388	-	-	-	-	-	-	-	-	-	238
P208401	30	#Herinrichting Slijbeek	*	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P228201	30	Herinrichting Huilbeek	*	101	300	900	1.300	370	-	2.971	25	100	350	440	-	-	915	-	-	-
P228301	30	Maasmonding Wolterskamp	*	1	10	100	-	-	-	111	0	-	50	-	-	-	50	-	-	-
P254601	30	Herinrichting Venrays Broek en de Spurkt		3.007	3.402	1.556	700	-	-	8.665	513	775	4.531	-	-	-	5.819	8.665	5.851	-
P262701	30	Herinr.Haelensebeek Hhu-Nunhem		2.986	90	-	-	-	-	3.076	704	-	-	-	-	-	704	3.532	800	-
P278401	30	Herinrichting Wylrebeek monding		-	25	100	575	-	-	700	-	10	40	280	-	-	330	-	-	-
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen	*	331	250	1.250	800	361	-	2.992	-	-	1.100	700	200	-	2.000	-	-	-
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek	*	284	5	65	1.000	1.147	200	2.701	65	-	35	500	500	-	1.100	-	-	-
P316800	30	Maasgaard Algemeen		184	15	15	-	-	-	214	-	-	-	-	-	-	-	187	-	27
P316801	30	Groote Molenbeek A73		2.927	150	50	-	-	-	3.127	925	342	17	-	-	-	1.284	4.345	3.554	-
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen		79	20	360	20	10	1.880	2.369	19	6	21	-	-	-	46	2.370	670	-
P316806	30	Vismigratieknelpunt zand- en vuilvang Groote Molenbeek		-	20	65	-	-	-	85	-	-	35	-	-	-	35	-	-	30
P323401	30	Herinrichting Aa	*	2	50	200	1.500	500	-	2.252	-	15	60	-	-	-	75	-	-	-
P086201	30	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen		12.243	60	-	-	-	-	12.303	6.696	-	-	-	-	-	6.696	8.830	2.695	-
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2		9	-	500	1.181	1.510	-	3.200	-	-	133	-	-	-	133	3.222	400	-
P324401	15	Vervangen pompen in gemaal IJzerenman		60	-	-	-	-	-	60	15	-	-	-	-	-	15	68	17	-

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA							INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET per 01-09-2020		TE VOTEREN KREDIET 2021 (netto)		
				UITGAVEN							Totaal projectkosten	Realisatie t/m 2019	Prognose					Totaal project-inkomsten		UITG	INK
				Realisatie t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027	2020			2021	2022	2023	2024 t/m 2027					
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	*	34	5	25	67	329	-	460	9	-	15	33	165	-	222	-	-	-	
P360007	30	Grondverwerving meandering waterlopen		1.117	-	-	-	-	-	1.117	-	-	-	-	-	-	-	3.005	-	-	
P360013/ P360014	0	Strategische grondverwerving (SGV) Watersysteemprojecten		6.852	-1.711	-	-	-	-	5.141	-	-	-	-	-	-	-	15.000	-	-	
P360021	30	Finetuning projecten beekherstel		100	-	-	-	-	-	100	103	-	-	-	-	-	103	100	-	-	
P360027	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Grote Molenbeek Rieterdijk		164	91	600	600	800	-	2.255	-	-	-	-	-	-	255	-	-	2.000	
Projecten Beekherstel				49.192	9.208	17.636	15.078	15.786	2.080	108.980	12.034	3.170	11.129	4.777	1.115	-	32.225	87.436	25.454	2.741	
P146801	30	Sarsven/Banen		1.248	123	5	-	-	-	1.376	29	123	-	-	-	-	152	1.400	300	-	
P177901	30	Broekhuizerbroek	*	20	130	750	100	-	-	1.000	-	100	240	32	-	-	372	-	-	163	
P261301	30	Heidsche Peel NLP		152	10	-	-	-	-	162	65	-	-	-	-	-	65	310	-	-	
P265201	30	Waterbloem	*	59	50	750	1.200	440	-	2.499	-	50	240	384	-	-	674	-	-	-	
P360022	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Herstelmaatregelen		259	-	-	-	-	-	259	-	-	-	-	-	-	-	747	-	-	
P360024	30	#Nieuw Limburgs Peil (NLP) Subirrigatie		167	-	-	-	-	-	167	27	-	-	-	-	-	27	165	95	-	
P360025	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Operationeel Bewakingsmeetnet		155	17	-	-	-	-	172	-	-	-	-	-	-	-	172	-	-	
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers		42	60	250	250	250	-	852	-	-	125	113	100	-	338	50	-	464	
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA)		76	100	100	100	100	-	476	-	-	-	-	-	-	-	75	-	401	
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en Peelkanalen)	*	247	100	1.744	3.000	1.700	-	6.791	93	-	938	1.000	-	-	2.031	-	-	-	
K	30	Investeringen Reg watersysteem klimaatadaptatie/droogte (DHZ DPRA)		-	-	400	1.000	2.000	15.000	18.400	-	-	200	500	1.000	7.500	9.200	-	-	-	
	30	Extra boerenstuwen als droogtemaatregel		-	860	490	-	-	-	1.350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Projecten Verdrogingsbestrijding				2.424	1.450	4.489	5.650	4.490	15.000	33.503	213	273	1.743	2.029	1.100	7.500	12.858	2.919	395	1.028	
P003106	30	Geuldal visie aanpak - WIB	*	-	605	1.401	1.383	1.836	6.358	11.583	-	200	462	-	-	-	662	-	-	-	
P016901	30	Waterberging Lange Gracht - Water in Balans		26	760	550	765	236	-	2.337	-	107	400	-	-	-	507	2.126	532	-	
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken	*	876	300	363	-	-	-	1.539	195	150	180	-	-	-	525	-	-	-	

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN						INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET per 01-09-2020		TE VOTEREN KREDIET 2021 (netto)		
				Realisatie t/m 2019	Prognose					Totaal projectkosten	Realisatie t/m 2019	Prognose					Totaal project-inkomsten		UITG	INK
					2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027			2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027				
P065103	30	Maatregelen wateroverlast Roer		947	-	-	-	934	-	-	-	-	-	-	-	1.860	188	-		
P080104	30	Bijdrage in kosten oplossen grondwateroverlast agv ontkluising Rode Beek Schinveld		496	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	536	-	-		
P084301	30	Vergroten bergingscapaciteit regenwaterbuffer Etzenraderhuiske		243	5	42	-	-	-	-	-	-	-	15	290	-	-			
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop		102	50	1.300	1.683	-	-	-	-	-	-	465	340	-	-			
P098901	30	#Aanleg regenwaterbuffer Nieuwhuis, Grijzegrubben te Nuth	*	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
P147701	30	Aanpak Wateroverlast Niers		73	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-			
P148302	30	Pilot retentiegebied Breevennen		21	12	-	-	52	-	-	-	-	-	4	86	-	-			
P154801	30	#Aanpassen watergang Griendtsveen		84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	83	-	-			
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans		419	488	586	64	-	-	-	-	-	-	354	1.520	347	-			
P251502	30	Kabroeksebeek - werkpada America		583	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	580	-	-			
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans	*	405	279	1.085	81	-	-	-	-	-	-	450	-	-	-			
P360005	30	Vergroten buffers fase 3		3.858	60	-	-	-	-	-	-	-	-	1.225	3.230	-	-			
P360012	5	Bos-Omar		350	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	403	-	-			
P360019	30	WB21 toets 2015		791	300	1.086	1.847	-	-	-	-	-	-	630	2.030	-	1.364			
P360034	5	Water in balans		2.556	750	950	950	950	3.400	-	-	-	-	1.025	4.285	609	950			
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans		560	979	1.556	575	-	-	-	-	-	-	1.565	3.710	1.564	-			
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans		236	402	1.518	100	-	-	-	-	-	-	693	1.000	300	862			
P360056	30	Aanpak wateroverlast Hegge	*	-	100	256	50	-	-	-	-	-	-	117	-	-	139			
K	30	Programmaplan Water in balans		-	2.200	3.100	5.000	6.827	31.268	-	-	-	-	9.000	-	-	3.100			
Projecten Wateroverlast				12.676	7.340	13.793	12.498	10.835	41.026	98.168	2.386	1.878	3.993	1.500	1.500	6.000	17.257	22.180	3.540	6.415
P003105	30	Herstel kademuren en vispassage Commandeursmolen		1.459	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.700	-	-			
P065104	30	Oeverherstel Roer te Roermond, voorstad Sint Jacob		157	600	-	-	-	-	-	-	-	-	52	794	52	-			
P360006	30	Kleine investeringswerken fase 3		2.440	200	50	-	-	-	-	-	-	-	2	4.300	-	-			

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA							INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET per 01-09-2020		TE VOTEREN KREDIET 2021 (netto)	
				UITGAVEN						Totaal projectkosten	Realisatie t/m 2019	Prognose					Totaal project-inkomsten	UITG		INK
				Realisatie t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027			2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027				
P360042	30	(Her)profilering beken		601	2.565	3.700	4.700	5.150	20.600	37.316	-	-	-	-	-	-	-	3.757	-	4.700
P360043	15	#Electromechanische werken (stuwen/gemalen)		448	135	-	-	-	-	583	-	-	-	-	-	-	-	583	-	-
P360049	5	Integrale Limburgse Wateraanpak (LIWA)		831	170	-	-	-	-	1.001	415	-	-	-	-	-	415	1.000	500	-
P360052	5	Ontwikkeling voorspellingsmodellen voor wateroverlast en Ontwikkeling klimaat-adaptatiemodel		42	225	150	250	250	450	1.367	-	-	-	-	-	-	-	275	-	400
P360054	5	Waterbeschikbaarheid 2021		-	100	-	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	95	-	-
P502015	5	Implementatie Infor-EAM		94	150	-	-	-	-	244	-	-	-	-	-	-	-	270	-	-
P502016	5	Ibrahim 3.0		-	50	500	150	-	-	700	-	-	200	150	-	-	350	700	350	-
P503003	5	Tractiemiddelen 2019-2022		21	300	300	325	300	1.200	2.446	-	-	-	-	-	-	-	1.195	-	-
P503004	15	Uitbreiding meetnet		-	25	50	225	-	-	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P503005	5	Vervangen meetapparatuur		-	50	400	625	-	-	1.075	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Projecten Vervanging en aanpassing assets				6.095	4.578	5.150	6.275	5.700	22.250	50.048	418	52	200	150	-	-	820	14.669	902	5.100
P360010	0	Voorbereidingskosten (VK) Watersysteemprojecten		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.000	-	-
P360050	5	Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027		21	90	30	24	-	-	165	-	-	-	-	-	-	-	165	-	-
P360051	6	Watersysteemtoets 2019		10	100	75	75	75	300	635	-	-	-	-	-	-	-	60	-	200
K	30	Specifieke projecten: € 0,1mln p/j		-	-	100	100	100	400	700	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200
K	5	Uitwerking SESA beekdalbrede toepassing		-	50	50	50	100	200	450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100
P504001	0	Bebording zwemwater		34	25	25	25	25	45	179	185	-	-	-	-	-	185	185	185	-
Projecten overig				65	265	280	274	300	945	2.129	185	-	-	-	-	-	185	10.410	185	500
				* Betreft voorbereidingskosten watersysteemproject (krediet € 10.000.000, P360010)																
PROGRAMMA KLIMAATADAPTATIE REGIONAAL SYSTEEM				70.451	22.841	41.348	39.775	37.111	81.301	292.827	15.236	5.373	17.065	8.456	3.715	13.500	63.345	137.613	30.475	15.784

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					Totaal projectkosten	INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET per 01-09-2020		TE VOTEREN KREDIET 2021 (netto)		
				UITGAVEN						Totaal projectinkomsten	Prognose					UITG	INK			
				Realisatie t/m 2019	2020	2021	2022	2023			2024 t/m 2027	Realisatie t/m 2019	2020	2021	2022				2023	2024 t/m 2027
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP		79.599	10.500	10.100	9.800	9.800	38.900	158.699	-	-	-	-	-	-	-	79.598	-	10.100
P400002	5	Gegevensverzameling primaire waterkeringen		820	-	-	-	-	-	820	-	-	-	-	-	-	-	750	-	-
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen		1.777	1.000	2.000	723	-	-	5.500	-	-	-	-	-	-	-	3.900	-	1.600
P400009	0	Deltaprogramma Maas 2		1.700	630	-	-	-	-	2.330	1.529	630	-	-	-	-	2.159	2.322	2.322	-
P41****	30/0	HoogWaterBeschermingsProgramma		56.636	16.738	47.470	119.815	154.095	157.760	552.514	51.017	16.422	42.775	109.960	140.415	147.275	507.864	182.164	165.192	-
P41****	30	HoogWaterBeschermingsProgramma Niet subsidiabele kosten PU-fase Tranche 2 DB-besluit 2020-D81211			600	-	-	-	-	600								-	-	600
P41****	30	HoogWaterBeschermingsProgramma Niet subsidiabele kosten			1.900	400	375	350	1.400	4.425								-	-	4.425
P410012	30	HWBP POV Dijkversterking Gebiedseigen Grond	*	760	880	1.135	326	-	-	3.101	684	956	1.135	326	-	-	3.101	-	-	-
P415401	30	HWBP-V Lob van Gennep	*	1.551	3.076	8.403	3.659	9.600	92.474	118.763	1.396	2.967	7.787	3.518	8.865	86.966	111.499	-	-	-
P42****	0	Bestuursovereenkomst sluitstukkaden Maas		81.606	14.755	1.739	-	-	-	98.100	81.606	14.755	1.739	-	-	-	98.100	98.100	98.100	-
K	30	PGA voortrollend programma dijkversterking (ivm normering: € 2mrd waarde (circa 200km*€ 10mln)/30)jr=		-	-	-	-	-	2.000	2.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
K	5	Inventarisatie kunstwerken geprogrammeerd onderhoud		-	75	75	-	-	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150
PROGRAMMA HOOGWATERBESCHERMING MAAS: WATERVEILIGHEID				224.449	50.154	71.322	134.698	173.845	292.534	947.002	136.231	35.730	53.436	113.804	149.280	234.241	722.722	366.835	265.614	16.875
P501001	20	Huisvesting Waterschap Limburg		8.030	200	-	-	-	-	8.230	3.400	-	-	-	-	-	3.400	8.500	3.500	-
P501003	10	Projecten facilitair 2018-2019		73	30	-	-	-	-	103	-	-	-	-	-	-	140	-	-	
P501005	20	Verbouwing locatie Horst		-	450	225	-	-	-	675	-	-	-	-	-	-	675	-	-	
P501006	0	#Verkoop Pannenweg 317, Nederweert	*	-	-591	-	-	-	-	-591	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
P501007	0	#Verkoop Drie Decembersingel 46, Blerick	*	-	-2.100	-	-	-	-	-2.100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
P502014	5	Roadmap Informatievoorziening 2017-2021		892	650	650	650	650	2.600	6.092	-	-	-	-	-	-	2.600	-	-	
	10	Projecten facilitair 2020-2021		-	50	50	50	50	200	400	-	-	-	-	-	-	-	-	100	
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE				8.996	-1.311	925	700	700	2.800	12.810	3.400	-	-	-	-	-	3.400	11.915	3.500	100

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA							INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET per 01-09-2020		TE VOTEREN KREDIET 2021 (netto)	
				UITGAVEN							Realisatie t/m 2019	Prognose					Totaal project-inkomsten	UITG		INK
				Realisatie t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027	Totaal project-kosten		2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027				
P360047	30	Aanleg pompopstelplaatsen		345	4	-	-	-	-	349	5	1	-	-	-	-	6	349	116	-
P502017	5	HoogwaterInformatieOmgeving (HIO)		-	50	50	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-
K	10	Reguliere vervanging pompen hoogwaterbestrijding gelijktijdig met het vergroten capaciteit		-	100	102	104	106	444	856	-	-	-	-	-	-	-	-	-	856
K	5	WBI + sterkteberekeningen dijken calamiteiten		-	85	125	125	125	-	460	-	-	-	-	-	-	-	-	-	460
PROGRAMMA CRISISBEHEERSING				345	239	277	229	231	444	1.765	5	1	-	-	-	-	6	449	116	1.316
P360045	5	Regionale analyse waterkwaliteit		196	54	-	-	-	-	250	-	-	-	-	-	-	-	250	-	-
P360055	5	Implementatie soortenbeleid		-	50	125	125	-	-	300	-	-	30	15	-	-	45	300	-	-
K	30	Meer actieve rol aanleg (effect-gerichte) innovatieve maatregelen door uit te voeren.		-	-	300	300	400	1.600	2.600	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300
PROGRAMMA WATERKWALITEIT				196	104	425	425	400	1.600	3.150	-	-	30	15	-	-	45	550	-	300
TOTAAL PROGRAMMA'S				304.436	72.027	114.297	175.827	212.287	378.679	1.257.553	154.872	41.104	70.531	122.275	152.995	247.741	789.518	517.362	299.705	34.375
P399999	30	Risicogestuurd programmeren		-	-	-11.034	-6.707	-9.326	36.584	9.517	-	-	-3.923	-5.147	2.313	9.660	2.903	-	-	-
TOTAAL PROGRAMMA'S (Voor berekening kapitaallasten)				304.436	72.027	103.263	169.120	202.961	415.263	1.267.070	154.872	41.104	66.609	117.128	155.308	257.401	792.421	517.362	299.705	34.375

* K = Extra maatregelen uit kadernota 2020-2025

Bijlage K **Lijst van verbonden partijen**

Algemene gegevens		Belang vanuit optiek waterschap	Vermogen verbonden partij begin van het begrotingsjaar (afgerond op € 1.000)	
Naam - Plaats	Rechtsvorm		Eigen vermogen	Vreemd vermogen
Belastingensamenwerking Gemeenten en Waterschappen - Roermond	Gemeenschappelijke regeling	Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen, inclusief activiteiten in het kader van de Wet waardering onroerende zaken, alsook waterschaps-belastingen en - als hiervan afgeleid belang - de werkzaamheden met betrekking tot de administratie van gegevens ten behoeve van bestuursverkiezingen in het beheersgebied van de deelnemers.	1.190.000	5.551.000
Waterschapsbedrijf Limburg - Roermond	Gemeenschappelijke regeling	Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van: 1. de bouw, de exploitatie, het onderhoud en het beheer van alle zuiveringstechnische werken met toebehoren; 2. het contractbeheer van de waterkwaliteitslaboratoriumactiviteiten.	* -1.236.000	220.780.000
Het Waterschapshuis - Amersfoort	Gemeenschappelijke regeling	Het realiseren van renderende samenwerking op informatie- en bedrijfsprocessen en daarmee behartiging van behoeften van algemeen belang van de watersector.	* 0	10.869.000
Het Gegevenshuis - Landgraaf	Gemeenschappelijke regeling	Het opzetten en het beheren van object- en ruimtereguleerder (Basis-) registraties en geometrie, alsmede het daarmee samenhangende beeldmateriaal.	114.000	137.000
Nederlandse Waterschapsbank N.V. - Den Haag	Naamloze vennootschap	Het uitoefenen van het bankbedrijf ten behoeve van de publieke sector.	* 1.726.000.000	94.083.000.000
Verdygo B.V. - Roermond	Besloten vennootschap	Het vermarkten van kennis en kunde van Waterschapsbedrijf Limburg bij het (laten) ontwerpen en ontwikkelen van installaties op het gebied van de afvalwaterketen, in het bijzonder rioolwaterzuiverings- installaties.	20.000	490.000
Vereniging Unie van Waterschappen - Den Haag	Vereniging	De behartiging van de belangen van de Nederlandse waterschappen, op nationaal, Europees en internationaal niveau, alsmede de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en het bepalen van gezamenlijke standpunten van haar leden en het verlenen van service aan haar leden.	* 1.778.000	13.209.000
Vereniging Werken voor Waterschappen - Den Haag	Vereniging	Het als werkgeversvereniging behartigen van de gemeenschappelijke sociale en sociaal-economische belangen van de leden van de vereniging die activiteiten verrichten binnen de sector waterschap.	niet voorhanden	niet voorhanden

* betreft cijfers uit jaarrekening 2019 omdat geen (geprogniticeerde balans per 1-1-2021 beschikbaar is)

Bijlage L Risico-inventarisatielijst

Risico	Beheersmaatregelen	Rest risico	Kans	Gevolg	Kans (kwantitatief)	Gevolg (kwantitatief)	Score (€)	Score incl drempel (> 200K)
Grootschalige en langdurige uitval ICT middelen	· Contract-afspraken met derden en back-up voorzieningen regelen	J	2	4	15,0%	1.000.000	150.000	
Online vergadertools (Skype/wifi/telefoon) langdurig buiten gebruik	· Meer fysieke afstemming zoeken · Communicatie per koerier	J	2	4	15,0%	1.000.000	150.000	
Privacy en/of informatielek tgv hacking of anderszins (datalek). Hacken van onze communicatiekanalen (o.a. verspreiden valse informatie via social media)	· AVG-proof en BIO-proof maken organisatie. Capaciteit op inzetten · Technische veiligheid waarborgen · Beperken (imago)schade door actieve communicatie of informatiebijeenkomsten	J	4	4	62,5%	1.000.000	625.000	625.000
Instorten economie tgv 2 ^e Coronagolf leiden tot teruggang inkomsten uit heffingen (effecten post oninbaarheid/kwijtschelding) + omvallen samenwerkingspartners/organisaties waarmee we samenwerken.	· Tijdig uitgaven stilleggen of minimaliseren	J	3	5	37,5%	2.500.000	937.500	937.500
Griepdemonie/corona (uitval > 10-30% medewerkers)	· Werk prioriteren en herverdelen	J	3	4	37,5%	1.000.000	375.000	375.000
Nieuwe aanbestedingskosten nav instorten economie	· HWBP: omvangrijke projecten (€)	J	2	5	15,0%	2.500.000	375.000	375.000
Samenwerking partners stagneert / loopt stuk. O.a. samenwerking Provincie (denk aan partnercontract)	Duidelijk opdrachtgeverschap en escalatiemodel. (Grote imagoschade).	J	3	5	37,5%	2.500.000	937.500	937.500
Negatieve resultaten op HWBP-projecten (hier niet bedoeld: nemen van niet subsidiabele kosten). Schade eerste jaar	Kostenreductie, onderhandelen	J	3	3	37,5%	500.000	187.500	
Aansprakelijkheidsstelling door onrechtmatig handelen medewerker	· Eed/gelofte · Aanspreken, straffen	J	1	2	5,0%	150.000	7.500	
(Vitale delen van) kantoorgebouw brandt/branden af	· Preventieve technische maatregelen (compartimenteren gebouw, blusvoorzieningen etc). verzekerde incl clause reconstructiedekking (gevolgsschade). Laag eigen risico per gebeurtenis (2500) · Alternatieve kantoorlocatie (met communicatiemiddelen) beschikbaar hebben	J	1	5	5,0%	2.500.000	125.000	
Kantoorgebouw niet bereikbaar incl eigen infrastructuur (bv door groot spoorwegongeluk station Roermond)	· Medewerkers werken vanuit thuis · Alternatieve kantoorlocatie (met communicatiemiddelen) beschikbaar hebben	J	2	4	15,0%	1.000.000	150.000	
Rol van WL bij hoogwater/wateroverlast/ (informerende rol niet waar te maken) Waterverontreiniging/bedrijfscontinuïteit eigen organisatie niet waar kunnen maken.	· Doorleven en commitment aan risicoprofiel (in concept klaar bij ABH) door MT/DT/DB/AB · Geactualiseerd crisisplan op basis van risicoprofiel (in concept klaar) · Geactualiseerd en doorlopend OTO programma (in concept klaar) · Opgestarte processen (zoals (opgenomen in samenhang der dingen-notitie) afronden	J	3	4	37,5%	1.000.000	375.000	375.000
Extern gecommuniceerde specifieke doelen/ambities worden niet gehaald (mijlpalen projecten, biodiversiteit, droogte-aanpak)	· Focus op deze doelen/ambities en maak andere ambities hieraan ondergeschikt · Ieder project/ambitie geeft veelvuldig tussentijds stavaza aan. Stuur en communiceer hier actief over ('laat het niet gebeuren')	J	2	3	15,0%	500.000	75.000	
Ontstaan ongedekte schades als gevolg van uitvoering project. Schade aan project en/of derden.	Voorschriften, Vergunningen, Eisen, Verzekeringen, Contractmanagement. (Laag restrisico)	J	4	1	62,5%	25.000	15.625	
Bedrijfsongeval medewerker	Verzekeringen. KAM-procedures. Kans aanwezig maar gevolgen vaak afgedekt.	J	4	1	62,5%	25.000	15.625	
afkoop schade i.g.v wateroverlast	Aansprakelijkheidsverzekering	J	1	5	5,0%	2.500.000	125.000	
Onrechtmatig (niet) verlenen van vergunningen	Bevorderen deskundigheid collega's. Privaat, onrechtmatige daad, dan verzekerd met ER 2500. Publiek en rechtmatige daad dan niet verzekerd. Zie nadeelcompensatie laatste risico · Risicogestuurd werken · innoveren bij vergunningen	J	1	2	5,0%	150.000	7.500	
Onrechtmatig (niet) opleggen van een sanctie/bestuursmaatregel	Bevorderen deskundigheid collega's. Privaat, onrechtmatige daad, dan verzekerd met ER 2500. Publiek en rechtmatige daad dan niet verzekerd. Zie nadeelcompensatie laatste risico · Risicogestuurd werken · innoveren bij toezicht en handhaving	J	1	2	5,0%	150.000	7.500	
Calamiteit voordat wettelijke norm bereikt is (waterkeringen en watersysteem)	Niet uitgevoerde maatregelen (kans op doorbraak). Schadeclaims => Nadeelcompensatie. Is nu een gezamenlijke claim van 1.2 mln. Komt zelden voor van deze omvang.	J	2	5	15,0%	2.500.000	375.000	375.000

Begroting 2021

Risico	Beheersmaatregelen	Rest risico	Kans	Gevolg	Kans (kwantitatief)	Gevolg (kwantitatief)	Score (€)	Score incl drempel (> 200K)
Renterisico's (er is nu geen voorziening van mogelijke renterisico's)	Voor komende zes jaar afspraken gemaakt met NWB-bank. Renterisico erg kleine	J	1	4	5,0%	1.000.000	50.000	
Garant staan voor tekorten WBL, BsGW, het Waterschapshuis en het Gegevenshuis tav reservepositie		J	3	3	37,5%	500.000	187.500	
Faillissementen van leveranciers	Opnieuw aanbesteden. Meer zelf doen.	J	3	4	37,5%	1.000.000	375.000	375.000
Aansprakelijkheid voor schade bij derden die niet (volledig) gedekt is door een (aansprakelijkheids)verzekering	Verzekering (niet alles is (volledig, vb zonder eigen risico) te verzekeren.	J	4	1	62,5%	25.000	15.625	
Nieuwe wet- / regelgeving, wijzigingen richtlijnen met direct effect op bedrijfsvoering of aanbestedingen	Up-to-date houden juridische kennis binnen WL	J	3	1	37,5%	25.000	9.375	
Contractbreuk met leverancier	Contractmanagement. Opnieuw aanbesteden. Andere leverancier	J	2	2	15,0%	150.000	22.500	
Mislopen subsidies / bijdragen derden door niet te voldoen aan subsidievereisten van de subsidieverlener / vereisten derden	Controle vereisten vooraf	J	1	3	5,0%	500.000	25.000	
Benodigde weerstandscapaciteit inclusief drempel								4.375.000

Bijlage M **Overzicht indicatoren**

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maas: waterveiligheid					
5) mate waarin de primaire waterkering voldoet aan de normen (in km)					
o voldoet	0 km	PM	PM	185 km	2050
o voldoet niet	100 km ¹	PM	PM	0 km	2050
6) mate waarin de primaire waterkering is beoordeeld conform WBI (in km)					
o beoordeling nog niet in uitvoering	50 km	0 km	0 km	0 km	2023
o beoordeling in uitvoering	60 km	0 km	0 km	0 km	2023
o beoordeling bestuurlijk vastgesteld	75 km	185 km	185 km	185 km	2023
7) mate waarin we voldoen aan de zorgplicht voor primaire waterkeringen (aantal processen dat voldoet)					
	7/7	7/7	7/7	7/7	- ²
8) lengte primaire waterkering in HWBP-projecten (in km)					
o voorbereidingsfase	58,8 km	53,4 km	8,9 km	65,9 km	2023
o uitvoeringsfase	6,7 km	6,7 km	51,2 km	65,9 km	2026
o versterkt	0,4 km	5,8 km	5,8 km	65,9 km	2026

¹ de eerste km's zijn reeds beoordeeld, het volledige inzicht hebben we pas na afronding van de wettelijke beoordeling in 2023 op het totale areaal van 185 km.

² geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Toelichting

In deze indicatoren ligt de focus op de primaire keringen. Het aandeel regionale en overige keringen is binnen het beheergebied van WL immers zeer klein. Voor het totale areaal aan waterkeringen wordt een lengte van 185 km gehanteerd. Dit is de huidige lengte aan waterkeringen plus de verwachte lengte aansluitingen hoge grond en aanpassingen in dijktracés in de lopende projecten. Dit kan nog wijzigen en zal richting 2050 verder toenemen.

- 1) per 1 januari 2017 is een nieuwe wettelijke veiligheidsnormering ingevoerd voor primaire waterkeringen. Met deze normering wordt voor iedere bewoner een basisveiligheid geborgd van 1 : 100.000 dat hij komt te verdrinken als gevolg van een overstroming. De beoordeling (zie indicator 2), inclusief een voorlopig oordeel, helpt om vast te stellen waar en welke verbeteringen nodig zijn. Deze verbeteringen worden landelijk geprioriteerd en worden via de projecten onder het Hoogwaterbeschermingsprogramma (zie indicator 5) uitgevoerd. Uiterlijk in 2023 dienen alle primaire waterkeringen te zijn beoordeeld; uiterlijk in 2050 dienen alle primaire waterkeringen aan de nieuwe norm te voldoen (score boven de ondergrensnorm).
- 2) per 1 januari 2017 is een nieuwe veiligheidsnormering ingevoerd voor primaire waterkeringen. Op basis van de nieuwe normen is ook een nieuwe beoordelingsronde van start gegaan. Waterschappen en Rijkswaterstaat hebben tot en met 2023 om alle primaire waterkeringen te beoordelen.

Hiervoor is een nieuw Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium opgesteld door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

- 3) de zorgplicht betreft de wettelijke taak die de beheerder heeft om de primaire kering aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. Hiertoe dient de beheerder op de zeven processen inspectie, onderhoud, bediening kunstwerken, vergunningverlening, toezicht en handhaving, calamiteitszorg en legger & beheerregister in control te zijn. Het toezicht hierop wordt uitgevoerd door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). In 2021 zal worden gewerkt aan het meer inzichtelijk maken van processen en (interne) procesindicatoren; mogelijk zal in dat kader ook de bestuurlijke indicator nog worden verfijnd.
- 4) dit betreft de dijkversterkingen die vallen onder het landelijke 'Hoogwaterbeschermingsprogramma'. Binnen Waterschap Limburg zijn deze projecten gebundeld in het programma 'Noordelijke Maasvallei' en in het project 'Lob van Gennep'. De opgenomen kilometrages omvat tevens de aansluitingen op de hoge gronden.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Zuiveren en waterketen					
1) % KRW-overstorten dat is teruggebracht naar een overstort-frequentie afgestemd op de kwetsbaarheid van het ontvangende water	50 %	55 %	60 %	100 %	2027
2) % aan rwzi's dat voldoet aan het Limburgs Effluentbeleid	78 %	81 %	84 %	100 %	2027

Toelichting

- 1) door het waterschap wordt de prioriteit gelegd bij alle overstorten die direct of indirect lozen op een (zeer) kwetsbare beek (met doelstelling T=2 en T=5, waarbij een overstort gemiddeld slechts eenmaal per 2 jaar of 5 jaar daadwerkelijk in werking treedt), en waarbij nog geen maatregelen zijn uitgevoerd om te voldoen aan de KRW-doelstellingen.
- 2) het Limburgs Effluentbeleid geldt voor rwzi's die lozen op regionaal water. De individuele normen per rwzi zijn afgestemd op kwaliteitseisen van het ontvangende oppervlakte water (KRW).

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit					
1) waterkwaliteit KRW (in % waterlichamen dat voldoet)					
o chemische toestand	59 %	66 %	73 %	100 %	2027
o fytoplankton	100 %	100 %	100 %	100 %	2027
o macrofauna	43 %	52 %	62 %	100 %	2027
o vis	37 %	47 %	58 %	100 %	2027
o waterflora	37 %	48 %	58 %	100 %	2027

2)	beoordeling zwemlocaties volgens zwemwaternrichtlijn 2006 (in #)					
o	uitstekend	19	19	19	19	2027
o	goed	0	0	0	0	2027
o	aanvaardbaar	0	0	0	0	2027
o	slecht	0	0	0	0	2027
3)	% oordelen 'Voldoet' voor alle gemeten prioritare stoffen (chemische stoffen)	97,2 %	97,7 %	98,2 %	100 %	2027
4)	gemiddelde maatlatscore (EKR) voor de ecologische kwaliteitselementen:					
o	macrofauna	0,52	0,53	0,54	0,58	2027
o	vis	0,39	0,41	0,42	0,49	2027
o	overige waterflora	0,51	0,51	0,52	0,54	2027
5)	% oordelen 'Goed' (= voldoet aan de norm) voor betreffende parameters:					
o	nutriënten (stikstof en fosfor)	53 %	61%	69 %	100 %	2027
o	overige parameters (zuurstof/temperatuur/zuurgraad/chloride)	89. %	91 %	92 %	100 %	2027

Toelichting

- 1) zorgen voor schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater is één van de kerntaken van de waterschappen. Voor een aanzienlijk deel van het water in Nederland schrijft de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor wat de minimale kwaliteitsdoelstellingen zijn. Deze richtlijn is sinds 2000 van kracht in de Europese Unie en bevat afspraken die ervoor moeten zorgen dat uiterlijk in 2027 het water in alle lidstaten voldoende schoon en gezond is.
- 2) het zwemseizoen loopt van 1 mei tot 1 oktober. Tijdens het zwemseizoen worden de officieel aangewezen zweminrichtingen regelmatig onderzocht op verontreinigingen. Een verminderde zwemwaterkwaliteit kan vele oorzaken hebben, zoals een toename van nutriënten in het water, in combinatie met warmte en droogte. Het aantal zwemlocaties die onder het waterkwaliteitsbeheer van Waterschap Limburg vallen fluctueert. Op dit moment zijn er 19 officiële zwemlocaties onder beheer van WL.
- 3) de indicator geeft inzicht in de mate van aanwezige chemische verontreinigingen in KRW-Waterlichamen. We meten dit omdat de KRW als doelstelling heeft om in 2027 géén chemische verontreinigingen in oppervlaktewater meer te hebben.
- 4) de indicator geeft inzicht in de kwaliteit van de biologische kwaliteitselementen in KRW-Waterlichamen. Deze wordt uitgedrukt in een score van 0-1 op de KRW-maatlat. We meten dit omdat de KRW als doelstelling heeft om in 2027 een goede ecologische toestand of potentieel te realiseren.
- 5) de indicator geeft inzicht in de toestand van enkele fysisch-chemische kwaliteitselementen in KRW-Waterlichamen. We meten dit omdat de KRW als doelstelling heeft om in 2027 een goede ecologische toestand te realiseren, waarvoor deze fysisch-chemische kwaliteitselementen van belang zijn.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Klimaatadaptatie regionaal systeem					
1) aantal vangsten:					
o muskusratten	<0,15/km	<0,15/km	<0,15/km	<0,15/km	- ¹
o beverratten	0/km	0/km	0/km	0/km	
2) % vergunningaanvragen dat binnen de termijn van acht weken afgehandeld is	90 %	90 %	90 %	90 %	- ¹
3) % spontane naleving (in %)	90 %	90 %	90 %	90 %	- ¹
4) % plaatsen info op zwemwaterwebsite binnen 24 uur	95 %	95 %	95 %	95 %	- ¹
5) % van de zoetwatermaatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ fase 1 2016-2021) dat uitgevoerd is	100 %	n.v.t. ²	n.v.t. ²	100 %	2021
6) % van de zoetwatermaatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ fase 1 2022-2027) dat uitgevoerd is	n.v.t. ³	10 %	20 %	100 %	2027

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

² deze fase van de bestuursovereenkomst eindigt in 2021.

³ deze fase van de bestuursovereenkomst begint in 2022.

Toelichting

- 1) het onder controle houden van de muskus- en beverrattenpopulatie is van belang om schade aan waterstaatswerken te voorkomen. In Nederland streven we naar een zo klein mogelijke muskusrattenpopulatie, om het risico op graverij beperkt te houden. Een kleinere populatie betekent ook dat er minder dieren gevangen en gedood hoeven te worden waarmee dierenleed zoveel mogelijk beperkt wordt. Voor de beverratten is het beleid dat deze dieren in het geheel niet voorkomen in Nederland.
- 2) voor handelingen in het watersysteem die niet onder algemene regels vallen, is een watervergunning nodig. Denk hierbij aan het lozen van afvalwater op oppervlaktewater, het onttrekken van grondwater watersysteem te beschermen. Eenvoudige aanvragen verlopen via de reguliere procedure in maximaal acht weken. Voor complexere aanvragen gelden ruimere termijnen.
- 3) op basis van de verstrekte vergunningen houdt het waterschap inspectiebezoeken. De mate waarin hierbij geen overtredingen worden geconstateerd is het percentage spontane naleving. Bij een ernstige overtreding wordt een proces verbaal opgemaakt. In alle andere gevallen wordt de gelegenheid gegeven de overtreding te corrigeren.
- 4) we vinden het belangrijk dat voor zwemmers relevante informatie (m.n. over kwaliteit, veiligheid en hygiëne) over het zwemwater voor het publiek beschikbaar is.
- 5) en 6) anders dan de meeste andere regio's in Nederland is op de Hoge Zandgronden veelal geen substantiële aanvoer van water uit het hoofdwatersysteem mogelijk. De zandgronden zijn voornamelijk aangewezen op de beschikbaarheid van grondwater.

Vasthouden, bergen en infiltratie van neerslagwater zijn daarom belangrijke instrumenten om de beschikbaarheid van water voor de diverse functies te garanderen. Een integrale aanpak is noodzakelijk vanwege de grote verwevenheid van functies en ontwikkelingen op de Hoge Zandgronden.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Crisisbeheersing					
1) mate waarin de rollen in de crisisorganisatie zijn belegd (in %)	85 %	90 %	95 %	100 %	2024
2) aantal bestrijdingsplannen dat geactualiseerd is	2	2	2	2	- ¹
3) % verbeterpunten uit evaluaties dat voor het eerstvolgende GRIP-incident geïmplementeerd is	> 90 %	> 90 %	> 90 %	> 90 %	- ¹

¹ gelijk voor ieder jaar.

Toelichting

- 1) binnen de crisisorganisatie van een waterschap zijn diverse rollen benoemd. Deze indicator geeft aan in welke mate deze rollen belegd zijn.
- 2) alle bestrijdingsplannen worden periodiek volgens een bepaalde cyclus geactualiseerd, dit komt neer op jaarlijks gemiddeld twee plannen.
- 3) evalueren en verbeteringen doorvoeren is onderdeel van procesmatig werken. Wij streven ernaar 90 % van de verbeterpunten uit een crisis geïmplementeerd te hebben vóór de volgende crisis.

Indicator	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
1) % van de facturen dat binnen 30 dagen betaald is	100 %	100 %	100 %	100 %	- ¹
2) gemiddelde betaaltermijn facturen (in dagen)	< 30	< 30	< 30	< 30	- ¹
3) naamsbekendheid van WL bij inwoners	72 %	74 %	76 %	80 %	2025
4) waardering samenwerking met WL door partners	7,1	7,2	7,3	7,5	2025
5) percentage voldaan aan servicenorm (email, telefoon en social media)	81 %	82 %	83 %	85 %	2025
6) % klachten binnen wettelijke termijn afgehandeld	100 %	100 %	100 %	100 %	- ¹
7) % behandelde bewaarschriften binnen wettelijke termijn afgehandeld	100 %	100 %	100 %	100 %	- ¹

8)	% beschikbaarheid applicaties en ICT- infrastructuur	95%	95 %	95 %	95 %	- ¹
9)	innovatieve en duurzame initiatieven uitgewerkt in pilots/deelnames	7	9	11	15	2025

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Toelichting

- 1) De hoofdregel is dat een factuur aan een bedrijf moet worden betaald binnen 30 dagen na ontvangst van de factuur als geen uiterste dag van betaling is overeengekomen. Dit is geregeld in artikel 6:119a lid 2 sub a BW.
- 2) De gemiddelde betalingstermijn geeft het aantal dagen weer hoe lang een bedrijf op de betaling van een openstaande factuur moet wachten.
- 3) naamsbekendheid is de bekendheid van het merk, product of de organisatie bij de doelgroep.
- 4) en 5) op basis van onderzoek onder inwoners en onder partners.
- 6) en 7) de Algemene wet bestuursrecht beschrijft hoe een klacht ingediend kan worden over de manier waarop het waterschap zich heeft gedragen. Het kan gaan om een gedraging van een individuele medewerker of bestuurder, maar ook van een organisatieonderdeel.
Bijvoorbeeld als na herhaaldelijk aandringen geen antwoord wordt gegeven op een vraag, het waterschap haar afspraken niet nakomt, of als iemand het gevoel heeft dat hij/zij van het kastje naar de muur wordt gestuurd. De klachtenprocedure geldt niet wanneer iemand het niet eens is met een bepaalde beslissing van het waterschapsbestuur of het beleid van het waterschap. In dat geval kan hij/zij een bezwaarschrift indienen of, in het geval van werkzaamheden bij hem/haar in de buurt, gebruik maken van inspraakmogelijkheden.
- 8) beschikbaarheid geeft aan in hoeverre een ICT-dienst, systeem of component toegankelijk is voor de geautoriseerde gebruikers. De beschikbaarheid wordt in de regel als een percentage gepresenteerd, waarbij een hogere waarde een positievere uitkomst is dan een lage waarde.
- 9) de 'innovatie funnel' genereert zoveel mogelijk ideeën, waarvan een gedeelte wordt verfijnd en omgezet in concrete ontwikkelingsplannen (value cases).